

Затверджено
Наказ Вищого навчального закладу
Укоопспілки «Полтавський
університет економіки і торгівлі»
18 квітня 2019 року № 88-Н
Форма № П - 4.04

**ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД УКООПСІЛКИ
«ПОЛТАВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТОРГІВЛІ»**
Інститут економіки, управління та інформаційних технологій
Форма навчання денна
Кафедра фінансів та банківської справи

Допускається до захисту

Завідувач кафедри _____ В. В. Карцева
«_____» _____ 2019 р.

ДИПЛОМНА РОБОТА

на тему:

**ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ФІНАНСОВОГО
АНАЛІЗУ НА ПІДПРИЄМСТВАХ І ОРГАНІЗАЦІЯХ СПОЖИВЧОЇ
КООПЕРАЦІЇ**

(за матеріалами ССТ «Споживспілка Полтавської області»)

зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
освітня програма «Фінанси і кредит»
ступеня магістра

Виконавець роботи Мельник Анастасія Сергіївна

Науковий керівник д.е.н., проф. Карцева Вікторія Володимирівна

Рецензент Кадучка Андрій Олексійович

ПОЛТАВА 2019

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ЗАСТОСУВАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ ФІНАНСОВОГО АНАЛІЗУ НА ПІДПРИЄМСТВАХ (ОРГАНІЗАЦІЯХ) СПОЖИВЧОЇ КООПЕРАЦІЇ УКРАЇНИ.....	8
1.1 Місце та роль фінансового аналізу в системі управління підприємствами та організаціями споживчої кооперації України.....	8
1.2 Технологія проведення фінансового аналізу на підприємстві (організації): традиційні та новітні методи сучасної діагностики.....	21
1.3 Методичні засади інтегральної оцінки фінансового стану підприємств та організацій споживчої кооперації України.....	32
Висновки за розділом 1.....	45
РОЗДІЛ 2 ФІНАНСОВИЙ АНАЛІЗ СТАНУ ТА ДІЯЛЬНОСТІ СПІЛКИ СПОЖИВЧИХ ТОВАРИСТВ «СПОЖИВСПІЛКА ПОЛТАВСЬКОЇ ОБЛАСТІ» ЗА 2016-2018 РОКИ	47
2.1 Загальна оцінка фінансово-господарської діяльності ССТ «Споживспілка Полтавської області».....	47
2.2 Застосування традиційних методів фінансового аналізу в оцінці фінансового стану ССТ «Споживспілка Полтавської області» за 2016-2018 роки.....	59
2.3 Коефіцієнтний аналіз фінансової стійкості та платоспроможності ССТ «Споживспілка Полтавської області» за 2016-2018 роки.....	71
Висновки за розділом 2.....	82

РОЗДІЛ 3 УДОСКОНАЛЕННЯ ОЦІНКИ ФІНАНСОВОГО СТАНУ НА ОСНОВІ ЗАСТОСУВАННЯ СУЧАСНИХ НАПРАЦЮВАНЬ ФІНАНСОВОГО АНАЛІЗУ.....	84
3.1 Застосування інтегральної оцінки фінансового стану підприємств та організацій споживчої кооперації з використанням авторського підходу.....	84
3.2 Розробка предикативної моделі фінансового стану ССТ «Споживспілка Полтавської області» на основі вдосконалення методики оцінювання прогнозних параметрів.....	96
Висновки за розділом 3.....	116
ВИСНОВКИ.....	117
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ДЖЕРЕЛ.....	125
ДОДАТКИ.....	136

ВСТУП

Управління будь-яким об'єктом потребує насамперед знання його вихідного стану, відомостей про те, як він існував і розвивався в періоди, що передували теперішньому. Лише отримавши досить повну і достовірну інформацію про діяльність об'єкта в минулому, про сформовані тенденції в його функціонуванні та розвитку, можна розробляти впевнені управлінські рішення, бізнес-плани і програми розвитку об'єктів на майбутні періоди. Висловлене положення відноситься до підприємств і фірм незалежно від їх ролі, масштабу, виду діяльності та форми власності.

Кризовий стан економіки, політична і фінансово-економічна нестабільність, зниження економічної активності в Україні актуалізували питання здатності підприємств усіх форм власності протистояти зовнішнім і внутрішнім викликам і забезпечити ефективність функціонування. Треба визнати, що споживчій кооперації України, зайнятій обслуговуванням переважно населення сільської місцевості, за умов росту безробіття, цін і тарифів, зниження купівельної спроможності населення, вкрай важко забезпечувати конкурентоспроможність та ефективність функціонування підприємств (організацій). За таких умов, щоб зберегти конкурентоспроможність і належне місце на споживчому ринку, споживчій кооперації необхідно зосередити увагу на ефективності використання власного економічного потенціалу, можливостях його складових.

Водночас реалізація стратегічних завдань потребує вдосконалення методологічних засад і практичного інструментарію щодо розробки стратегії та поточного плану економічного і соціального розвитку підприємств і організацій споживчої кооперації, їх взаємоув'язування з фінансовим планом. Їх вміле поєднання, підсилене належно економічним обґрунтуванням, прискорить процес адаптації підприємств і організацій споживчої кооперації до ринкових умов шляхом підвищення ефективності господарської діяльності.

Роль фінансового аналізу в системі управління підприємствами (організаціями) споживчої кооперації визначається його перевагами, які дають змогу створити інформаційну базу для прийняття стратегічних та тактичних рішень на основі оцінювання внутрішнього та зовнішнього середовища; зменшити негативний вплив змін зовнішнього та внутрішнього середовища на результати діяльності; швидко реагувати на зміни та вносити відповідні корективи до стратегії, яка реалізується на даному етапі діяльності суб'єкта підприємництва; визначити необхідний рівень потенціалу підприємства та дію чинників зовнішнього середовища, які у поєднанні дають змогу досягнути його стратегічних цілей. Все перелічене зумовлює беззаперечну актуальність теми дипломної роботи.

Проблемам розвитку споживчої кооперації, аналізу ефективності діяльності її суб'єктів, оцінці низки аспектів фінансового стану присвячені праці Абдукарімова І. А., Білої О. Г., Білухи М. Т., Вериги Ю. А., Гриніва Б. В., Карцевої В. В., Косариної В. П., Подольської В. О., Сидоренко-Мельник Г. М., Токар О. В., Фрідмана А. М. та інших.

Значний внесок у розвиток системи оцінки фінансового стану підприємств зробили такі вітчизняні та зарубіжні науковці, як: Ізмайлова К. В., Ковальова А. М., Коробов М. Я., Крамаренко Г. О., Лахтіонова Л. А., Поддєрьогін А. М., Савицька Г. В., Салига С. Я., Старостенко Г. Г., Філімоненков О. С., Цал-Цалко Ю. С., Шеремет О. О., Шиян Д. В. та інші. Сафронська І. М., Белай Г. С., Михайлов В. С., Хотетовська О. Б., Лагун М. І., Іщук С. О., Бойчак Т. М., Бень Т. Г., Довбань С. Б. поглибили дослідження методичних засад інтегральної оцінки ефективності фінансово-господарської діяльності та фінансового стану.

В той же час, слід зауважити, що значна кількість питань теоретичного та прикладного характеру все ще залишається досить дискусійною: немає єдності у визначенні єдиного підходу до застосування технології фінансового аналізу на підприємствах (організаціях) споживчої кооперації України;

несистематизованою та не уніфікованою є система показників оцінки; з різних позицій трактуються їх порогові значення, тощо.

Мета дипломної роботи полягає у обґрунтуванні теоретико-методичних засад використання сучасних технологій фінансового аналізу на підприємствах і організаціях споживчої кооперації та виявленні напрямів підвищення ефективності їх реалізації.

Для досягнення поставленої мети в дипломній роботі визначені та розв'язані наступні завдання:

- висвітлено місце та роль фінансового аналізу в системі управління підприємствами та організаціями споживчої кооперації України;
- опрацьовано технологію проведення фінансового аналізу на підприємстві (організації, фірмі, компанії): традиційні та новітні методи сучасної діагностики;
- досліджено методичні засади інтегральної оцінки фінансового стану підприємств та організацій споживчої кооперації України;
- надано загальну характеристику фінансово-господарської діяльності ССТ «Споживспілка Полтавської області» за 2016 – 2018 роки;
- наведено результати застосування традиційних методів фінансового аналізу в оцінці фінансового стану ССТ «Споживспілка Полтавської області»;
- проілюстровано застосування коефіцієнтного аналізу фінансової стійкості та платоспроможності ССТ «Споживспілка Полтавської області»;
- представлено інтегральну оцінку фінансового стану підприємств та організації споживчої кооперації з використанням авторського підходу;
- розроблено предикативну модель фінансового стану ССТ «Споживспілка Полтавської області» на основі вдосконалення методики оцінювання прогнозних параметрів.

Об'єкт дипломної роботи – система фінансового менеджменту підприємства (організації) споживчої кооперації.

Предмет дипломної роботи – технологія фінансового аналізу та прикладні можливості використання результатів її застосування в управлінні підприємствами і організаціями споживчої кооперації України.

В процесі роботи над темою дипломної роботи використані праці вітчизняних та зарубіжних науковців з питань фінансового аналізу та фінансового менеджменту, а саме науковий доробок щодо застосування сучасних технологій фінансового аналізу, матеріали періодичних видань (фахових наукових журналів, матеріалів науково-практичних конференцій), законодавчо-нормативні, інструктивні та методичні матеріали, дані фінансової звітності ССТ «Споживспілка Полтавської області» за 2016-2018 роки (додатки А-Н).

У процесі дослідження застосовувалися наступні наукові методи, а саме: аналіз та синтез (виявлення причинно-наслідкових залежностей); індукції та дедукції (уточнення предмету та об'єкту дослідження); логічний та історичний підхід до пізнання економічних явищ, об'єктів та процесів (у ході вивчення та уточнення основного понятійного апарату з теми дослідження, формування висновків); діалектичний метод пізнання (оцінка взаємопов'язаних процесів в системі управління підприємством в умовах ринкової економіки); статистичні, економіко-математичні методи, прийоми, методи та моделі фінансового аналізу (дослідження результатів фінансово-господарської діяльності в межах застосування сучасних технологій фінансового аналізу); графічний метод (унаочнення результатів дослідження).

Результати дипломного дослідження апробовані шляхом участі у XLII Міжнародній науковій студентській конференції за підсумками науково-дослідних робіт студентів за 2018 рік «Актуальні питання розвитку економіки, харчових технологій та товарознавства» (м. Полтава, 26-27 березня 2019 року, ПУЕТ). Тези доповіді на тему: «Актуальні аспекти реалізації сучасної технології фінансового аналізу на підприємстві» (додаток П).

У колективній монографії за загальної редакції д. е. н., проф. Карцевої В. В. «Фінансова система та її роль у забезпеченні розвитку економіки України» представлено розд. 2, п. 2.3. (у співавторстві) «Методичні засади інтегральної оцінки фінансового стану підприємств і організацій споживчої кооперації України» (додаток Р).

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ЗАСТОСУВАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ ФІНАНСОВОГО АНАЛІЗУ НА ПІДПРИЄМСТВАХ (ОРГАНІЗАЦІЯХ) СПОЖИВЧОЇ КООПЕРАЦІЇ УКРАЇНИ

1.1 Місце та роль фінансового аналізу в системі управління підприємствами та організаціями споживчої кооперації України

Кризові процеси в економіці виявили значну вразливість виробничого потенціалу національної економіки України та віддзеркалились на фінансовому становищі підприємств та організацій споживчої кооперації. Брак власних коштів та дорожнеча кредитних ресурсів, постійні зростання цін на енергоносії, податковий тягар (підвищення податків та акцизних ставок), інфляція, відсутність ефективних механізмів підтримки та стимулювання інвестиційної діяльності, зменшення обсягів збуту через зниження платоспроможності покупців, повільне кредитування економіки, значний ступінь зношеності основних виробничих засобів, несприятливий інвестиційний клімат в країні значно погіршують фінансовий стан споживчих товариств та їх спілок, підприємств та господарств системи споживчої кооперації. Це негативна сторона ситуації, що склалась.

В той же час, споживча кооперація України є гравцем з більш ніж півторастолітньою історією. У вирішенні економічних, соціальних та інших проблем українського села є безпосереднім та активним учасником, від якого вихід з кризового стану вимагає вирішення ряду складних проблем і розробки нових підходів до управління. На перший план виходять економічні, ринкові критерії і показники ефективності, підвищуються вимоги до гнучкості управління, до забезпечення стійкості функціонування підприємств, фірм та організацій в стратегічному періоді [89].

Агресивне конкурентне середовище окреслює глобальні вектори розвитку споживчої кооперації України, члена Міжнародного кооперативного альянсу

(ICA), європейських кооперативних об'єднань (Euro COOP, Cooperatives Europe) та інших. Слід відзначити, що зусилля системи спрямовані на запровадження кращого досвіду корпоративного управління кооперативів розвинутих країн Західної Європи та Північної Америки.

Завдання підвищення ефективності, удосконалення діяльності підприємств та організацій споживчої кооперації в умовах членства в СОТ, євроінтеграції, перетворення інформації та знань на один з основних інноваційних ресурсів і домінуючу форму розвитку закономірно передбачає оптимізацію менеджменту і всіх його складових, зокрема аналізу. Орієнтація на міжнародний досвід, міжнародні аналітичні стандарти дозволять кооперативному менеджменту досягнути загальноєвропейського рівня з можливістю подальшого розвитку [30, с. 142].

Сьогодні однією із ключових функціональних підсистем управління стає саме фінансове управління (менеджмент), яке вирішує такі основні питання:

- якими повинні бути величина і оптимальний склад активів підприємства для досягнення поставленої мети;
- які джерела для цього повинні бути використані та їх оптимальний склад;
- як організувати поточне та перспективне управління фінансовою діяльністю для забезпечення фінансової стійкості та платоспроможності підприємства.

Процес управління охоплює добір інформації про об'єкт, вивчення її та прийняття рішень на основі проведеного аналізу. Фінансовий аналіз як одна із функцій управління займає місце між функціями збору інформації і функціями прийняття рішень (планування, регулювання, контроль). І якщо за словами американського економіста Е. Хелферта менеджмент – це наука задавати питання, то аналіз – наука, що дає обґрунтовані відповіді на них. У той же час, аналіз є однією з найважливіших функцій управління.

Модель управління фінансовим станом підприємств та організацій споживчої кооперації повинна будуватись з позицій системного, процесного, ситуаційного та адаптивного підходів та враховувати особливості їх

функціонування (організаційну структуру, особливості управління, проекти та внутрішні плани, зв'язки підприємств і організацій між собою, особливості документообігу та формування внутрішньо системної звітності).

На рисунку 1.1 представлено механізм управління фінансовим станом підприємств та організацій споживчої кооперації України в авторській редакції.

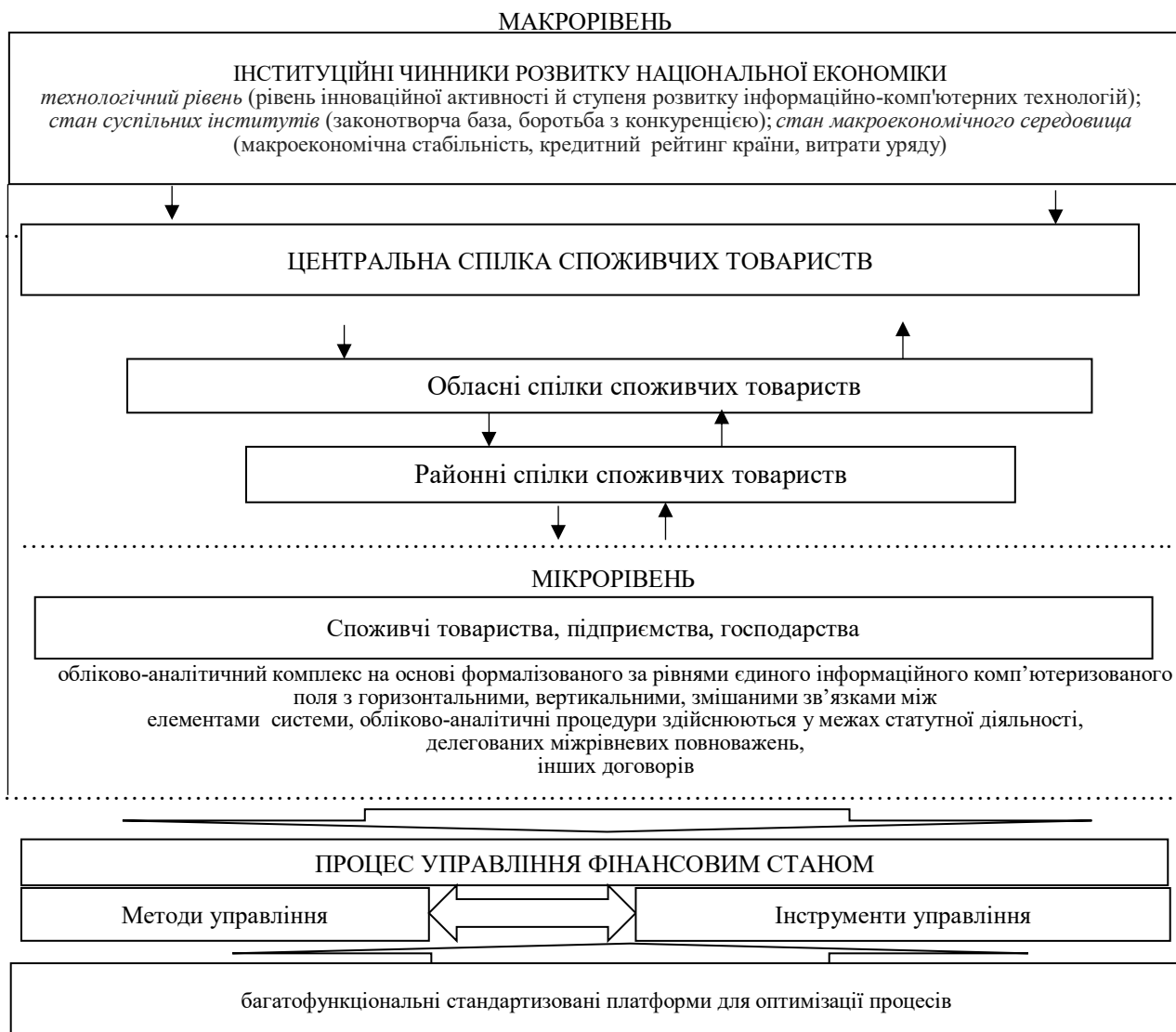

Рисунок 1.1 – Механізм управління фінансовим станом підприємств та організацій споживчої кооперації України [авторська розробка [89]]

Отже, фінансовий аналіз є основою для управління фінансами підприємства. Місце і роль фінансового аналізу в управлінні діяльністю показано на рисунку 1.2.

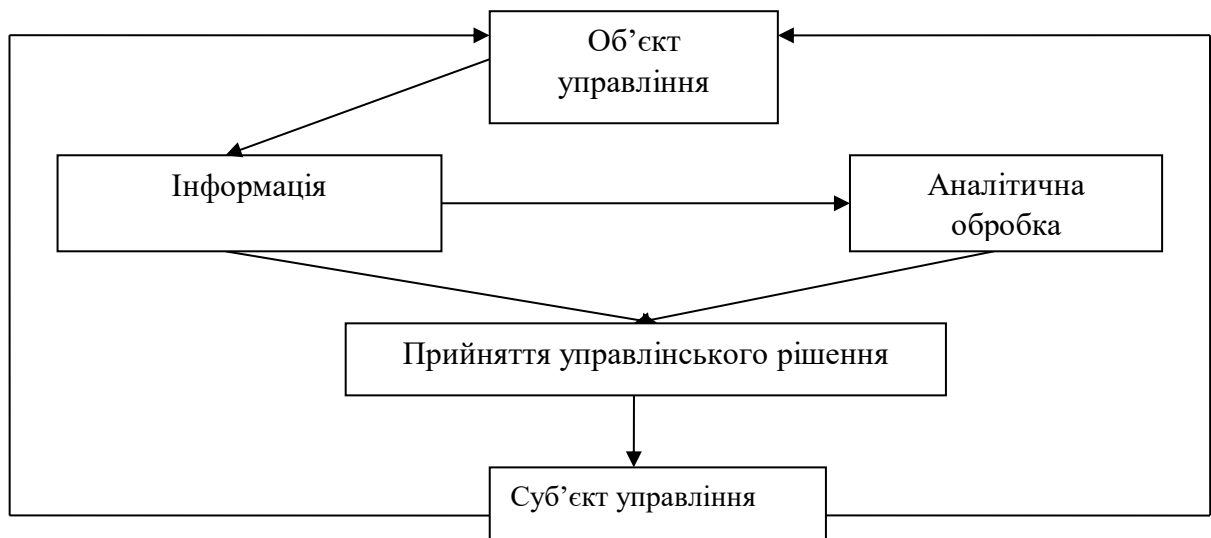

Рисунок 1.2 – Місце фінансового аналізу в системі управління [41, с. 234]

Фінансовий аналіз є частиною загального аналізу господарської діяльності, що складається з двох взаємозалежних розділів: фінансового аналізу і виробничо-управлінського аналізу (рис. 1.3). Фінансовий аналіз, що ґрунтується на даних тільки бухгалтерської звітності, здобуває характер зовнішнього аналізу, тобто аналізу, проведеного за межами підприємства його зацікавленими контрагентами, чи власниками державними органами.

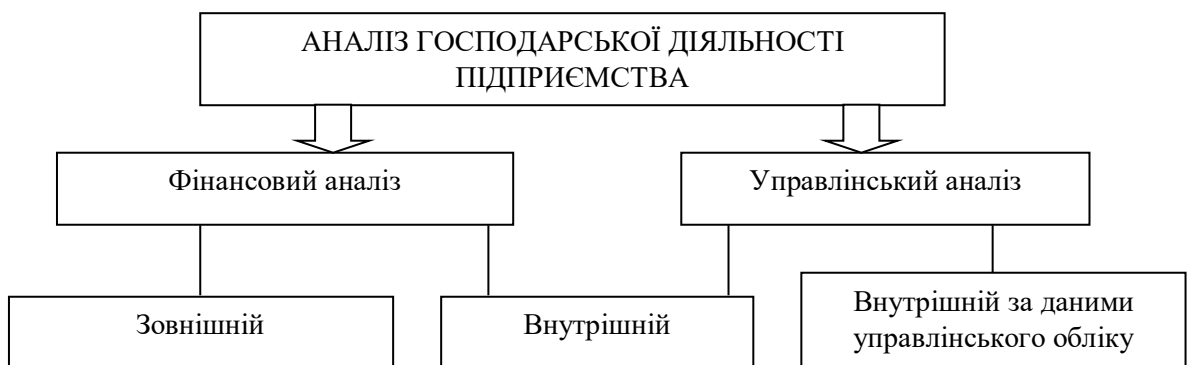

Рисунок 1.3 – Види аналізу господарської діяльності [32, с. 102]

Об'єктом фінансового аналізу (Financial Analysis Object) є фінансові ресурси підприємства, їх формування та використання. Формалізація предмета дослідження щодо системи аналізу фінансового стану наведена на рис. 1.4.

Рисунок 1.4 – Формалізація предмета дослідження щодо системи аналізу фінансового стану [85, с. 51]

Під аналізом у широкому, плані розуміється засіб пізнання предметів і явищ навколишнього середовища, заснований на розчленовуванні цілого на складові частини і вивченні їх у всьому різноманітті зв'язків і залежностей. У науці і на практиці застосовуються різні види аналізу: фізичний, хімічний, математичний, статистичний, економічний і ін. Вони відрізняються об'єктами, цілями і методикою дослідження. Фінансовий аналіз на відміну від фізичного, хімічного й інших відноситься до абстрактно-логічного методу дослідження економічних явищ, де неможливо використовувати ні мікроскопи, ні хімічні реактиви, де те й інше повинна замінити сила абстракції.

Сьогодні потрібно відрізнити загальнотеоретичний фінансовий аналіз, що вивчає економічні явища і процеси на макрорівні (на рівні суспільно-економічної формації, на державному рівні національної економіки і її окремих галузей), і

конкретно-фінансовий аналіз на мікрорівні – аналіз господарської діяльності, що застосовується для вивчення економіки окремих підприємств. Якщо загальнотеоретичний фінансовий аналіз як науковий підхід значний розвиток одержав у працях економістів ще минулого сторіччя, то аналіз господарської діяльності як наука (спеціальна галузь знань) виділився порівняно нещодавно [11, с. 78].

Фінансовий аналіз господарської діяльності сформувався в результаті диференціації суспільних наук. Раніше функції фінансового аналізу (коли вони були порівняно не такими вагомими) розглядалися в рамках існуючих у той час таких наукових дисциплін, як балансовідання, бухгалтерський облік, фінанси, статистика. У рамках цих наук з'явилися перші найпростіші засоби аналітичного дослідження. Проте для обґрунтування поточних і п'ятилітніх планів економічного і соціального розвитку підприємств з'явилася потреба в комплексному всебічному дослідженні діяльності підприємств. Вищезгадані науки вже не могли забезпечити всі запити практики. Виникнула необхідність виділення аналізу господарської діяльності у самостійну галузь знань. Надалі роль фінансового аналізу зростала відповідно ціні помилки в господарській діяльності. Інтерес до нього помітно зріс. Почалося менше комплексне аналітичне вивчення виробництва. Аналіз став важливим засобом планового управління економікою підприємства, виявлення резервів підвищення ефективності виробництва.

У традиційному розумінні суть фінансового аналізу полягає в оцінці й прогнозуванні фінансового стану підприємства за даними фінансової звітності та обліку. Фінансовий аналіз є одним із основних елементів фінансової політики підприємства. За матеріалом з Вікіпедії – вільної енциклопедії: «Финансовый анализ – изучение основных показателей, параметров, коэффициентов и мультипликаторов, дающих объективную оценку финансового состояния организаций и стоимости акций компаний с целью принятия решений о размещении капитала». Точки зору різних науковців на сутність фінансового аналізу наведені в наступній таблиці 1.1.

Таблиця 1.1 – Розкриття економічної сутності фінансового аналізу різними авторами

Автор	Тлумачення	Джерело
1	2	3
Базилінська О.Я.	Фінансовий аналіз спрямований на накопичення, оброблення та використання інформації фінансового характеру та є основою прийняття управлінських рішень на макрорівні	2, с. 5
Білик М. Д., Поддєрьогін А.М., Буряк Л. Д.	Фінансовий аналіз — це процес дослідження фінансового стану і основних результатів фінансово-господарської діяльності підприємства з метою виявлення резервів підвищення його ринкової вартості та забезпечення ефективного розвитку, це засіб накопичення, трансформації й використання інформації фінансового характеру	88, с. 12
Загурський О.М.	Фінансовий аналіз – це процес, що ґрунтується на вивченні даних про фінансове становище підприємства і результати його діяльності в минулому з метою оцінки майбутніх умов і результатів діяльності.	17, с. 9
Крамаренко Г.О.	Фінансовий аналіз являє собою методику оцінки поточного та перспективного стану підприємства на основі вивчення залежності й динаміки показників фінансової інформації	32, с. 6
Лахтіонова Л.А.	Фінансовий аналіз — спосіб нагромадження, трансформації і використання інформації фінансового характеру, що має метою: оцінити поточне і перспективний фінансовий стан підприємства; визначити можливі доцільні темпи розвитку підприємства з позицій фінансового їхнього забезпечення; виявити доступні джерела засобів і оцінити можливість і доцільність їхньої мобілізації: спрогнозувати положення підприємства на ринку капіталів.	35, с. 10
Павловська В.О., Питуляк Н.М.	Фінансовий аналіз є основою для управління фінансами підприємства	56, с. 12
Подольська В.О., Яріш О.В.	Фінансовий аналіз – це метод оцінки та прогнозування фінансового стану підприємства	61, с. 12
Савицька Г.В.	...процес пізнання суті фінансового механізму функціонування суб'єктів господарювання	70, с. 21
Сіменко І.В.	Фінансовий аналіз як наука – це система спеціальних знань, що спрямована на дослідження економічних явищ та процесів у їх взаємозв'язку і взаємообумовленості шляхом розчленування цілого на складові і виділення окремих сторін, властивостей, зв'язків	93, с. 20
Старстенко Г.Г.	Фінансовий аналіз – це сукупність аналітичних процедур, що базуються на загальнодоступній інформації фінансового характеру і призначені для оцінки стану й ефективності використання економічного потенціалу підприємства (фірми), а також прийняття управлінських рішень стосовно оптимізації його діяльності або участі в ній	78, с. 16
Салига С.Я., Даций Н.В	Фінансовий аналіз є істотним елементом фінансового менеджменту і аудиту	91, с. 10

Враховуючи думки відомих науковців, можемо стверджувати, що основна мета фінансового аналізу як елемента фінансового менеджменту — об'єктивна оцінка фінансового стану, фінансових результатів, ефективності фінансової діяльності підприємства з тим, щоб прийняти ефективні управлінські рішення і правильно, з урахуванням усіх найважливіших чинників, спланувати подальшу фінансово-господарську діяльність підприємства.

Підсумовуючи вищевикладене, надамо наступне визначення, а саме: фінансовий аналіз — це складова аналітичного економічного дослідження щодо вивчення рівня, змін і динаміки фінансових показників у їх взаємозв'язку і взаємозумовленості, з метою прийняття ефективних управлінських рішень для забезпечення внутрішньої і зовнішньої діяльності господарюючих систем, сталого економічного розвитку і стійкого фінансового стану.

Значення фінансового аналізу полягає в тому, що саме він забезпечує фахівцям в сфері побудови економічного механізму діяльності підприємства:

- чітке уявлення про взаємозв'язок системи показників діяльності господарюючих суб'єктів (анатомію їх економіки);
- усвідомлення необхідності при розробці проектів управлінських рішень обов'язково використовувати результати аналітичних досліджень;
- можливість проведення комплексного аналітичного дослідження економічної діяльності господарюючих суб'єктів;
- арсенал методів і прийомів аналізу звітної, планової (прогнозової) і нормативної інформації з урахуванням, крім економічної дії, інших аспектів управління та якісних показників;
- здатність знаходити для кожної ситуації найменш трудомісткі способи і методи аналізу.

За умов ускладнення суспільних завдань і обмеженості ресурсів фінансовий аналіз повинен стати важливим інструментом оцінки успішності дій побудованого господарського економічного механізму. Перевірка успішності передбачає дослідження науковими методами надійності самої концепції того чи

іншого господарського заходу, шляхів його здійснення і відповідності одержаних та очікуваних наслідків.

На стадії визначення мети і формулювання програми фінансовий аналіз дає змогу розглянути різні способи досягнення наміченого і обрати раціональну стратегію практичних дій. На етапі здійснення програми аналітичні дослідження дають змогу виявляти причини можливих проблем і допомагають в їх подоланні. Нарешті, перевірка наслідків впровадження програм за допомогою фінансових показників формує рекомендації на перспективу.

Чим детальніша і точніша інформаційна модель показників фінансового аналізу, тим кращі можливості формування вагомих пропозицій для поліпшення фінансового стану економічних систем. Пізнавши внутрішню сутність явищ і процесів за показниками, характер і закономірності їх зміни та розвитку, можна побудувати інформаційну модель економічної системи за відповідними потребами і можливостями. З огляду на це застосування теорії і практики фінансового аналізу корисне для кожного, кому доводиться брати участь в ухваленні рішень в сфері економічної діяльності господарюючих суб'єктів або давати рекомендації для прийняття їх чи зазнавати на собі наслідки діючого механізму підприємства.

Фінансовий аналіз, будучи важливою складовою економічного аналізу, характеризується широким колом задач, потужним методичним апаратом (табл. 1.2.).

Це обумовлюється складністю фінансової діяльності підприємства в сучасних умовах з одного боку, та досить широкою областю застосування фінансового аналізу – з іншого.

Пізнання інформаційних ресурсів про діяльність підприємств і моделювання на цій основі фактів господарського життя, що можуть відбуватися, здійснюється через виконання фінансовим аналізом відповідних функцій. Слово «функція» в дослівному перекладі з латинської означає «виконання», «звершення».

Таблиця 1. 2 – Цільові настанови користувачів фінансової інформації [93]

Рівень	Менеджери	Власники	Кредитори
1	2	3	4
1 ціль	Аналіз виробничої діяльності: - коефіцієнти прибутковості (по балансовому прибутку); - рівень рентабельності (по чистому прибутку); - аналіз поточних витрат; - аналіз податкових платежів; - операційний важіль; - порівняльний аналіз.	Прибутковість: - доходність власного капіталу; - доходність акціонерного капіталу; - прибуток на акцію; - грошовий потік на акцію; - курс акцій; - загальний прибуток акціонера; - інвестиційна вартість бізнесу.	Ліквідність: - коефіцієнт поточної ліквідності; - коефіцієнт миттєвої ліквідності; - ліквідаційна вартість підприємства; - характеристика грошових потоків.
2 ціль	Управління ресурсами: - обертання активів; - управління оборотним капіталом; - обертання запасів; - характеристика дебіторської заборгованості; - характеристика кредиторської заборгованості; - ефективність використання трудових ресурсів.	Розподіл прибутку: - дивіденди на акцію; - поточна доходність акції; - коефіцієнт виплати дивідендів; - коефіцієнт покриття дивідендів; - коефіцієнт співвідношення дивідендів і активів.	Фінансовий ризик: - доля боргу в активах; - доля боргу в капіталізації; - співвідношення позикового і власного капіталу; - компроміс між ризиком і винагородою; - власний оборотний капітал.
3 ціль	Доходність: - доходність активів; - доходність активів по прибутку до виплати процентів і податків; - вартість капіталу; - грошовий потік на інвестиції.	Ринкові показники: - коефіцієнт Р/Е; - співвідношення ринкової і балансової вартості акцій; - динаміка курсу акцій.	Обслуговування боргу: - коефіцієнт покриття процентних виплат; - коефіцієнт покриття боргових зобов'язань; - прострочена заборгованість.

До функцій фінансового аналізу належать наступні.

Онтологічна — встановлення і вивчення основних характеристик та властивостей явищ і процесів, які досліджуються вперше. Ця функція у повному обсязі виражає основне призначення фінансового аналізу — встановлення і дослідження всього нового, раніше невідомого, особливо із зміною змісту інформаційних ресурсів про діяльність підприємств.

Евристична — забезпечує відкриття нових, раніше невідомих характеристик і властивостей об'єкта, який вже досліджувався раніше. Реалізація саме цієї функції дозволяє встановити закономірності, властиві явищам у нових соціально-економічних умовах, по-новому поглянути на сучасність, не тільки передбачати майбутнє, а й оцінити минуле.

Методологічна — проявляється насамперед у тому, що фінансовий аналіз спрямовується на допомогу дослідження явищ у сфері діяльності підприємств і формулює систему пов'язаних з ними понять, які використовуються для оцінки фінансового стану суб'єктів господарювання, видів економічної діяльності і регіонів. Фінансовий аналіз, спрямований на формування сучасного економічного мислення людей, вчить якомога раціональніше здійснювати життєві спостереження в економічних процесах, дає змогу об'єктивно і всебічно оцінювати економічну політику управлінської системи, а також економічні програми різних політичних партій і рухів щодо діяльності господарюючих суб'єктів.

Ідеологічна — полягає в оцінці ідей щодо шляхів подальшого розвитку та у формуванні образу досконалого фінансового стану економічних систем. Він дає змогу зрозуміти, яким чином уникнути фальшивих, безглузвих ціннісних орієнтацій. У державі має бути ідеологічна домінанта, але ж не як державна ідеологія, а як ідеологія державного будівництва економічної політики, побудована не на абстрактних утопіях, а на загальнонародних цінностях.

Системотворча — виявляється у тому, що вихідні дані фінансового аналізу стану підприємств є складовою інтегрованої інформаційної бази, що забезпечує потреби користувачів. Описова — полягає в констатації фактів економічної реальності фінансового стану підприємств, на підставі чого можна отримати відповідь, якою є ця реальність. Оцінювальна — забезпечує визначення відповідності стану економічної діяльності суб'єктів господарювання його цільовим параметрам функціонування та потенційним можливостям.

Діагностична — дає змогу встановити причинно-наслідкові зміни щодо розвитку економічної діяльності у кількісному і якісному вимірюваннях та вплив

на них відповідних факторів. Пояснювальна — дає змогу зрозуміти суть явищ за показниками діяльності господарюючої системи, причини їх виникнення, закономірності функціонування. Пояснювальна функція дає відповідь на запитання, чому саме ці, а не інші факти мають місце в економічній реальності. Інструментальна — полягає в підготовці інформації щодо розробки певних проектів прийняття управлінських рішень для досягнення конкретного економічного результату.

Експертна — проявляється в тому, що фахівці з фінансового аналізу дедалі частіше залучаються до виконання експертиз проектів нормативно-правових актів та розроблених бізнес-планів господарської діяльності. Практично-прикладна — полягає у впровадженні напрацьованих при допомозі фінансового аналізу положень і висновків у господарську діяльність, у врахуванні їх у роботі з удосконалення організації і функціонування органів управління, в підвищенні якості економічного механізму господарювання, підготовки нормативно-правових актів у сфері економічної політики й ефективності їх реалізації. Інформаційна — забезпечує формування даних про явища з метою побудови інтегрованої бази інформаційних ресурсів, складання системи національних рахунків, оцінки фінансового стану суб'єктів господарювання. Виховна — реалізується у процесі оприлюднення результатів фінансового аналізу стану економічних систем. Комунікативна — зумовлена тим, що фінансовий аналіз пов'язаний з інформаційними відносинами і полягає у тому, що збагачує інші науки результатами аналітичних досліджень. Навчальна — виявляється в тому, що фінансовий аналіз є інструментом для підготовки фахівців економічних спеціальностей. Як такий, він набуває рис інструменту оволодіння знаннями економічного механізму в сфері діяльності економічних систем.

Контрольна — забезпечує можливість оцінки достовірності економічних показників за допомогою використання прийомів аналітичного дослідження інформаційних ресурсів. Пошукова — полягає у виявленні невикористаних резервів і потенційних можливостей зміни та розвитку економічної діяльності, обґрунтуванні механізмів їх мобілізації. Прогностична — визначається

опануванням закономірностей розвитку економічного механізму господарювання, спроможністю не тільки дати пояснення його минулого і правильно зорієнтуватися у сучасному, а й передбачити шляхи його розвитку. Це дає змогу передбачити можливі наслідки, які можуть настати в діяльності об'єктів дослідження у результаті змін, що відбуваються у пов'язаних з ними відносинах.

Отже, фінансовий аналіз має важливе значення в економічній діяльності підприємств і організацій, оскільки дає змогу: вишукувати резерви поліпшення фінансового стану підприємства; об'єктивно оцінювати раціональність використання усіх видів фінансових ресурсів; своєчасно вживати заходів, спрямованих на підвищення платоспроможності, ліквідності та фінансової стійкості підприємства; забезпечувати оптимальний виробничий та соціальний розвиток колективу за рахунок використання виявлених у результаті аналізу резервів; забезпечити розробку плану фінансового оздоровлення підприємства та позитивні перспективи. Він є засобом поєднання фінансового та загального менеджменту в частині аналізу, а також фінансового забезпечення стратегії підприємства.

Для оптимізації процесів управління фінансовим станом підприємств та організацій споживчої кооперації на всіх рівнях управлінської ієрархії ефективним представляється застосування багатофункціональних стандартних платформ : починаючи від динамічної візуалізації, інтелектуального аналізу й інтерпретації до побудови моделей прогнозування із врахуванням великої кількості залежностей у режимі реального часу (наприклад, розробки фірми SAS) тощо.

Висувається вимога забезпечення такої характеристики застосування методів фінансового аналізу як дієвість. Рівень складності: від простого (вертикальний, горизонтальний, порівняльний, коефіцієнтний, трендовий) до досить складного рівня: використання методів системного аналізу (наприклад, об'єктно-орієнтовного моделювання, імітаційного моделювання), нейронно мережевого програмування зі застосуванням ІТ-технологій.

1.2 Технологія проведення фінансового аналізу на підприємстві (організації): традиційні та новітні методи сучасної діагностики

Технологія проведення фінансового аналізу на підприємстві, фірмі, компанії на сьогоднішній день набуває ознак унікальності, зумовлених індивідуальними факторами та умовами функціонування окремо взятого підприємства, специфікою організаційно-правового характеру його діяльності, рівня та якості фінансового менеджменту. Відрізняється наповнюваність етапів (від збору інформації до її аналітичної інтерпретації), застосовуються різні методи, прийоми та моделі. Невизначеність поведінки інформаційних ресурсів у процесі аналітичного дослідження перешкоджає формуванню уніфікованого переліку ключових процедур кожного етапу фінансового аналізу (експрес, деталізований та комплексний аналіз фінансового стану).

Алгоритм добору аналітичних показників у системи, що застосовуються, відрізняється за досить великим колом параметрів, як то:

- включення лише відносних показників (порівнянність заснована на однакових одиницях виміру та вектору оцінки напряму динаміки);
- поєднання кількісних та якісних показників (синтез кількісних та якісних методів під час проведення оцінювання);
- диференціація їх на стабілізатори та дестабілізатори (дозволяє оцінити поточний та перспективний стан);
- показники, які характеризують зовнішні та показники, які характеризують внутрішні параметри фінансового добробуту підприємства, фірми, організації та т.і.

Слід зауважити, що абсолютно точного і повного переліку показників визначити практично неможливо. Деталізація методики аналізу фінансового стану підприємства залежить від поставлених завдань, а також факторів інформаційного, часового, методичного, кадрового та програмного забезпечення [92].

Використання видів, прийомів і методів фінансового аналізу для конкретних цілей управління фінансовим станом підприємства в сукупності становить методологію та методику аналізу.

Фінансовий аналіз здійснюють за допомогою різних моделей, які дають змогу структурувати та ідентифікувати взаємозв'язки між основними показниками. Існують три основні типи моделей, які застосовують у процесі аналізу фінансового стану підприємства: описові; предикативні; нормативні [2, 17, 31, 35].

Методика проведення фінансового аналізу базується, в першу чергу, на адекватному виборі методів для його проведення. Частіше за все під час проведення фінансового аналізу використовуються такі динамічні економіко-математичні моделі, як:

- трендові економіко-математичні моделі з лінійною, логарифмічною, поліноміальною та експоненціальною апроксимаціями;
- моделі згладжування динамічного ряду з урахуванням ковзної середньої величини та центрованої ковзної середньої величини;
- мультиплікативні та адитивні моделі декомпозиції динамічного ряду результативного фінансового показника;
- авторегресійні економіко-математичні моделі;
- динамічні регресійні моделі та економікоматематичні моделі з незалежними лаговими змінними [90].

За класифікацією розрізняють: неформалізовані й формалізовані методи аналізу. Неформалізовані (евристичні) методи аналізу ґрунтуються на описуванні аналітичних процедур на логічному рівні, а не на жорстких аналітичних взаємозв'язках та залежностях. До неформалізованих належать такі методи: експертних оцінок та сценаріїв; психологічні; морфологічні; порівняльні; побудови системи показників; побудови аналітичних таблиць. Ці методи застосовують в основному для прогнозування стану об'єкта на перспективу в умовах неповно використаної інформації, неможливості обліку всіх чинників, спрощеної уяви про явища економічної дійсності, тобто в умовах

часткової або повної невизначеності. Стан невизначеності характеризує відсутність будь-яких конкретних даних про можливі напрями розвитку дій та про вірогідність здійснення кожного з них у майбутньому. Ці методи характеризуються певним суб'єктивізмом, оскільки в них велике значення мають інтуїція, досвід та знання аналітика.

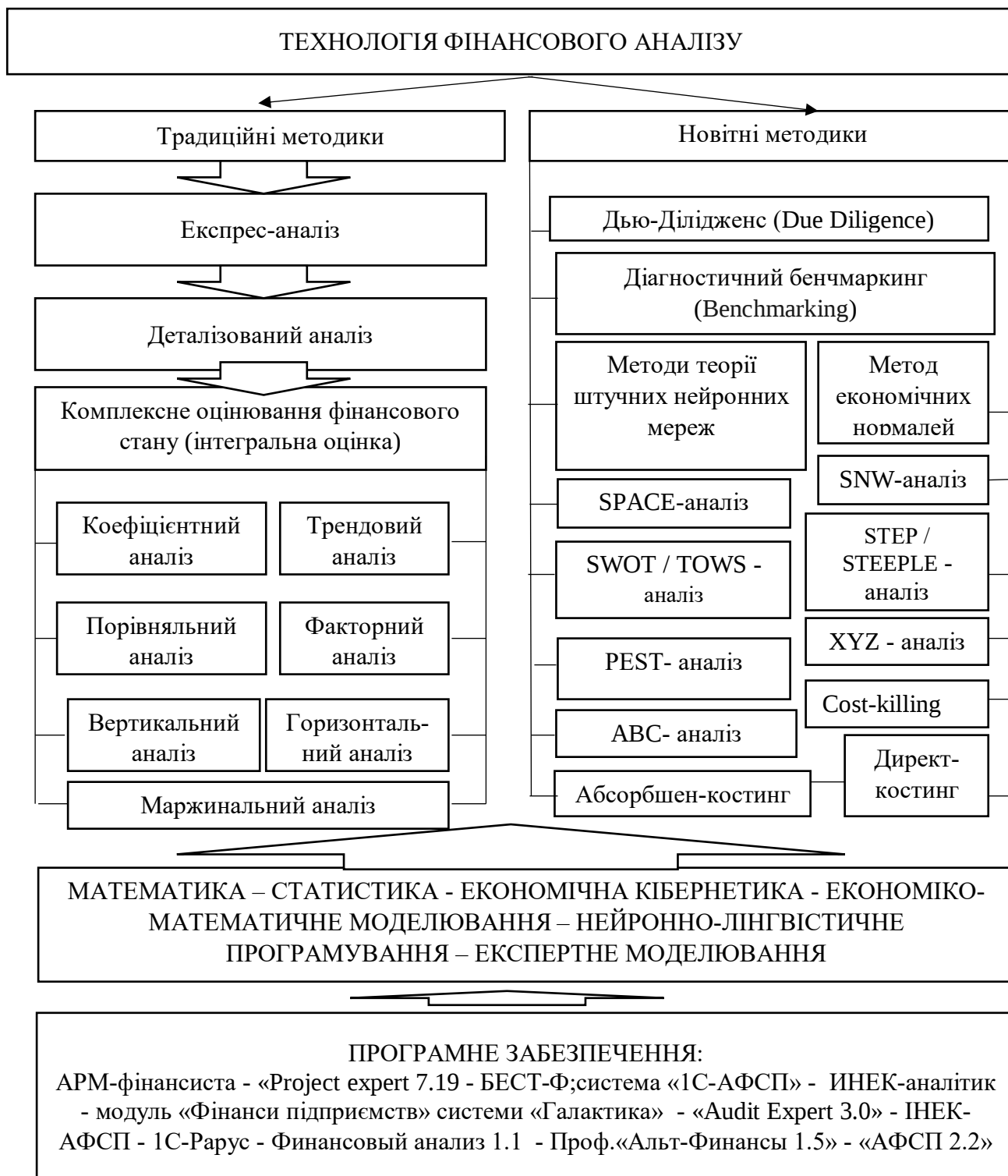

Рисунок 1. 5 – Технологія фінансового аналізу [авторська розробка]

До формалізованих методів фінансового аналізу належать ті, в основу яких покладено жорстко формалізовані аналітичні залежності. Основні з них такі: арифметичних різниць; ланцюгових підстановок; відсоткових чисел; дисконтування; диференційний; балансовий; логарифмічний; виокремлення ізольованого впливу факторів; інтегральний; простих та складних відсотків.

У процесі фінансового аналізу також широко застосовують традиційні методи економічної статистики (середніх та відносних величин, групування, графічний, індексний, елементарні методи обробки рядів динаміки) та математико-статистичні (кореляційний аналіз, дисперсійний аналіз, метод головних компонентів).

Чим детальніша і точніша інформаційна модель показників фінансового аналізу, тим кращі можливості формування вагомих пропозицій для поліпшення фінансового стану економічних систем. Пізнавши внутрішню сутність явищ і процесів за показниками, характер і закономірності їх зміни та розвитку, можна побудувати інформаційну модель економічної системи за відповідними потребами і можливостями. З огляду на це застосування сучасної технології фінансового аналізу корисне для кожного, кому доводиться брати участь в ухваленні рішень в сфері економічної діяльності господарюючих суб'єктів або давати рекомендації для прийняття їх чи зазнавати на собі наслідки діючого механізму підприємства.

Для мінімізації фінансових та економічних ризиків з метою прийняття ефективних управлінських рішень у стратегічному фінансовому аналізі набули поширення методи сучасної діагностики фінансово-економічного стану підприємств: стратегічний Дью-Ділідженс (Due Diligence), діагностичний бенчмаркінг (Benchmarking), SWOT / TOWS - аналіз, методи теорії штучних нейронних мереж та метод економічних нормалей. Переваги застосування цих гібридних методів діагностики полягають у можливості взаємного доповнення окремих якісних характеристик внутрішнього і зовнішнього оточення підприємства та розрахунків кількісних критеріїв й індикаторів його функціонування.

Due Diligence означає глибокий і комплексний аналіз всіх аспектів фінансово-господарської діяльності підприємства: організаційних, правових, фінансових, маркетингових, податкових, політичних, ринкових, технологічних тощо [5]. Іншими словами, цей термін означає систему інформаційно-аналітичних заходів, спрямованих на всебічну перевірку законності та економічної доцільності запланованої операції з придбання інших підприємств чи їх реорганізації. Спочатку Due Diligence — аудит використовувався американськими економістами в процесі комплексного аналізу підприємств для прийняття рішення про допуск їх цінних паперів до котирування на біржах. Сьогодні сфера застосування Due Diligence є набагато ширшою.

Аналіз ґрунтується на внутрішній інформації, нотаріальних актах, даних, які надають конкуренти / партнери, і проводиться з метою:

- перевірити достовірність фінансової та іншої внутрішньої інформації;
- знайти підтвердження припущенням, закладеним у бізнес-плані;
- оцінити можливість реалізації короткострокової і довгострокової стратегії;
- переконатись у правильності оформлення всіх документів на предмет їхньої відповідності законодавству і внутрішнім правилам;
- упевнитись у правильності і своєчасності подання податкової і статистичної звітності;
- оцінити конкурентні позиції на ринку;
- переконатися в тому, що керівництво є достатньо компетентним для реалізації намічених планів;
- знизити всі наявні ризики [76, с. 267].

Найчастіше виділяють п'ять основних складових «due diligence»:

1. фінансовий аналіз (Financial due diligence);
2. податковий аналіз (Tax due diligence);
3. аналіз правових аспектів комерційної діяльності Legal due diligence);
4. аналіз інформаційного забезпечення (IT due diligence);
5. аналіз впливу на довкілля (Environmental due diligence).

Також інколи експерти виділяють ще одну складову (Political due diligence), в якій аналізуються політичні ризики, пов'язані з діяльністю підприємства, визначаються перспективи розвитку підприємства за умов нестабільного політичного середовища

Нас цікавить, перш за все, фінансовий аналіз (Financial due diligence) – концентрує увагу на здатності приносити дохід. Інколи він проводиться одночасно з аудитом. У процесі фінансового аналізу вивчаються активи, доходи, фінансові коефіцієнти і система фінансового планування та контролю.

Однією з головних проблем проведення «due diligence» в Україні є те, що її часто сприймають за звичайний аудит. Основною відмінністю «due diligence» від аудиту є те, що «due diligence» оцінює не тільки основні засоби компанії, її ліквідність, а й позицію компанії на ринку, її «брендовість», перспективи розвитку і здатність приносити реальні доходи. Надання послуги «due diligence» вимагає залучення значних ресурсів: трудових, фінансових, матеріальних тощо.

При проведенні «дью ділідженс» слід враховувати такі факти:

- результати дослідження є дійсними виключно на дату, станом на яку проводиться "дью ділідженс", за винятком випадків, коли в звіті вказується протилежне;
- результати дослідження не можуть бути використані інакше, ніж відповідно до цілей і завдань, викладених у договорі між замовником та виконавцем даної перевірки;
- виконавець не несе відповідальності за рішення, які були прийняті замовником, виходячи з інформації про результати дослідження [5, с. 53].

Суть сьогоденного трактування діагностичного бенчмаркінгу — «безупинний систематичний пошук і впровадження найкращих практик, що приведуть організацію до більш досконалої форми». Більш розгорнуте визначення дає экс-президент Американського товариства якості (ASQ) Грегорі Ватсон: «Бенчмаркінг – це процес систематичного і неперервного вимірювання: оцінювання власної діяльності та порівняння її з діяльністю організацій-лідерів з метою отримання інформації, корисної для самовдосконалення».

Таблиця 1.3 – Види бенчмаркінгу [104]

Вид бенчмаркінгу	Визначення	Коли використовувати	Складнощі при використанні
1	2	3	4
Внутрішній	Порівняння методів здійснення подібних дій у межах організації. Спроба знайти в межах організації подібну, найбільш успішно виконувану дію.	Після вивчення процесу бенчмаркінгу. Перед тим як проводити бенчмаркінг зовнішній. Необхідна сильна теоретична підготовка.	Необхідність створення власної стратегії внутрішнього обміну інформацією.
Конкурентний	Порівняння ваших методів здійснення яких-небудь видів діяльності з методами здійснення подібних дій вашими конкурентами.	Увесь час — бенчмаркінг повинен стати важливою частиною вашої стратегії. Може здійснюватися як при співробітництві/обміні інформацією з вашим безпосереднім конкурентом, так і без нього.	Важко одержати необхідну для аналізу надійну інформацію.
Спільний (асоціативний)	Декілька організацій, що є або не є конкурентами, укладають угоду про обмін інформацією в межах закритої групи (бенчмаркінговий альянс).	Коли ваші ймовірні (попередньо відібрані) партнери мають достатньо високі стандарти.	Забезпечує одержання інформації тільки щодо членів групи, які не обов'язково використовують «кращу» практику.
Процесний	Вивчення практики побудови бізнес-процесів, як правило, в організаціях, що не є вашими прямими конкурентами, але мають подібні основні бізнес-процеси.	Для впровадження в організації процесу постійного відстежування і впровадження кращих практик ведення бізнесу. Використання методології бенчмаркінгу в проектах із покращення ваших бізнес-процесів (наприклад, при РБП) буде мати найкращий результат.	Потребує творчого підходу.
Стратегічний	Систематичний процес, спрямований на оцінку альтернатив, реалізацію стратегій і вдосконалення характеристик продуктивності на основі вивчення успішних стратегій підприємств-партнерів	Для впровадження в організації процесу постійного відстежування та впровадження кращих практик ведення бізнесу.	

В простому розумінні бенчмаркінг означає «вдосконалення самих себе, навчаючись в інших». З цього приводу Отто фон Бісмарк відмітив, що дурень той, хто вчиться на власному досвіді, бо краще вчитися в інших та уникати розплати за власні помилки».

Існує декілька видів бенчмаркінгової діяльності. Вони відрізняються за складністю завдань, що ставляться (прості і складні), за спрямованістю (внутрішня і зовнішня), за рівнем, на якому передбачається проводити бенчмаркінг (стратегічний і операційний). Який із видів бенчмаркінгу доцільно використовувати в кожному конкретному випадку, можна вирішити на основі інформації, поданої в табл. 1.. Яким чином компанія використовує бенчмаркінг, залежить від поставлених перед нею цілей, стадії її розвитку і стану галузі, тобто її основних конкурентів. Як правило, бенчмаркінг починається з вивчення внутрішнього середовища компанії і виявлення можливостей для реалізації інноваційно-радикальних змін. Подальший крок – пошук компанії-еталона, в якій цей процес (технологія) функціонує і приносить бажаний результат. Ці дії є можливими тільки за умови збору й аналізу необхідної інформації.

За аспектами дослідження розрізняють фінансовий, техніко-економічний, соціально-економічний, економіко-статистичний, економіко-екологічний, маркетинговий, інвестиційний, функціонально-вартісний та інші види аналізу. Основне його призначення полягає у вивченні, діагностиці і прогнозуванні фінансового стану, результатом якого є виявлення резервів підвищення стійкості підприємства. Після осмислення отриманого доходимо висновків щодо можливості реалізації інноваційно-радикальних змін на господарюючому суб'єкті. Цілком зрозуміло те, що маємо на увазі не сліпе копіювання чужих досягнень, а їх адаптацію до конкретної фірми. Отже, цінність бенчмаркінгу полягає не тільки в тому, що відпадає необхідність винаходити велосипед, а є можливість, уважно вивчаючи досягнення і помилки інших компаній, розробити і зібрати власну модель, яка буде максимально ефективна на дорогах саме вашого бізнесу. Однак якщо істотних висновків з проведеного аналізу не

зроблено, нововведення не впроваджуються, то всі зусилля з вивчення еталонів безглузді.

SWOT / TOWS - аналіз. У 1963 році у Гарварді на конференції з проблем бізнесу американський професор К. Андревс вперше запропонував методику SWOT-аналізу. Це метод стратегічного планування, що полягає у виявленні факторів внутрішнього і зовнішнього середовища та розподіленні їх на чотири основні категорії: сильні сторони – strengths; слабкі сторони – weaknesses; можливості – opportunities; загрози – threats.

Сильні та слабкі сторони є факторами внутрішнього середовища об'єкту аналізу, тобто тими чинниками, на які може впливати сам об'єкт; можливості та загрози, як фактори зовнішнього середовища, можуть впливати на об'єкт ззовні та не контролюються об'єктом. Завдання SWOT-аналізу полягає у здійсненні структурованого опису ситуації, відносно якої необхідною є розробка управлінських рішень.

Нейронні мережі є новими і досить перспективними обчислювальними технологіями, що дають нові підходи до дослідження аналітичних завдань у фінансово-економічній області. Здатність до моделювання нелінійних процесів, роботі із зашумленими даними, властивості адаптації і вміння добре відображати властивості розривності дають можливість застосовувати нейронні мережі для вирішення широкого класу фінансово-економічних завдань.

Штучні нейронні мережі (ШНМ) – математичні моделі, а також їх програмні або апаратні реалізації, побудовані за принципом організації й функціонування біологічних нейронних мереж – мереж нервових кліток живого організму. Це поняття виникло при вивченні процесів, що протікають у мозку, і при спробі змодельовати ці процеси. Першою такою спробою були нейронні мережі Маккалока й Піттса. Згодом, після розробки алгоритмів навчання, одержувані моделі стали використовувати в практичних цілях: у завданнях прогнозування, для розпізнавання образів, у завданнях керування й ін.

Методи теорії штучних нейронних мереж доцільно використовувати у процесі прогнозування фінансового стану підприємства.

Для налаштування моделей нечітких множин та нечіткої логіки експертами використовуються числові та нечислові дані. Висновок щодо діагностики підприємства здійснюється на основі нечітких понять, які допомагають моделювати виробничі, фінансові, інвестиційні, комерційні аспекти діяльності.

Реалізація методу економічних нормалей передбачає застосування «золотих правил» економіки і бізнесу, які базуються на швидших темпах зростання прибутку, порівняно із темпами обсягів реалізації, власного капіталу та активів [28].

Проведення «якісної» діагностики передбачає оцінку можливостей, загроз, потенціалу та перспектив підприємства. Традиційно, до методів «якісної» діагностики відносять: SWOT-аналіз, SNW-аналіз, PEST-аналіз, STEP-аналіз. При здійсненні «якісної» діагностики визначаються найбільш впливові чинники для підприємства, що належать за твердженням Ф. Котлера до зони так званої турбулентності. Тобто із зони турбулентного (ризикованого, хаотичного, непевного) навколишнього оточення, виявляються ті чинники, які підприємство може визначити в процесі діагностики і відповідно відреагувати [110, с. 56]. Завдяки «якісній» діагностики окреслюються стратегічні позиції підприємства та його конкурентні переваги, що стає основою для формування портфеля конкурентних альтернатив підприємства.

Спорідненою SWOT-аналізу виступає SPACE-методика, яка дає змогу оцінювати чинники зовнішнього та внутрішнього середовища і розробляти різні сценарії стратегічної поведінки у конкурентному просторі. Вона ґрунтується на формуванні матриці, яка складається з чотирьох квадрантів, що відображають позиції підприємства за такими критеріями: конкурентні переваги (КП), привабливість галузі (ПГ), фінансовий потенціал (ФП), стабільність середовища (СС). Перелічені компоненти (критерії) внутрішнього та зовнішнього середовища утворюють осі матриці та розглядаються як найважливіші детермінанти загальної стратегічної позиції підприємства. Кожна з компонент містить набір чинників, відповідний аналіз яких дає змогу вибрати стратегічні альтернативи та відповідну стратегію підприємства.

ABC-XYZ аналіз використовується не лише в управлінні запасами при селективному відборі найважливіших видів товарів, а також для виявлення найрентабельнішої продукції, найцінніших для підприємства постачальників і клієнтів, найвагоміших елементів затрат, найефективніших напрямів капіталовкладень.

Абсорбшен- і директ-костинг – два різних методу виробничого калькулювання. Основна їхня відмінність полягає в порядку розподілу постійних витрат між калькуляційними періодами.

Абсорбшен - костинг – калькуляція з повним розподілом витрат - має на увазі визначення собівартості продукції з розподілом всіх витрат між реалізованою продукцією і залишками товару. Причому в рамках цього методу може обчислюватися виробнича або повна собівартість.

Основною особливістю системи директ-костинг є розрахунок собівартості продукції за змінними витратами. Ця система спирається перш за все не на функціональну класифікацію витрат (виробничі, закупівельно-збутові, управлінські), а на їхнє ставлення до рівня ділової активності (обсягу випуску). Собівартість обчислюється по змінній частини витрат. У цій системі тільки змінні витрати будуть вважатися витратами на продукт, тобто брати участь в обчисленні запасів і прибутку відповідно до рухом фізичних одиниць продукції.

Метод cost-killing трактують, як особливий метод управління витратами, що може застосовуватись при звичайному так і при стратегічному плануванні діяльності підприємства. За цим методом використовуються різні короткострокові і вузько направлені дії щодо зниження витрат на виробництві. За реальних обставин метод кост-кілінг – це спосіб мінімізації поточних витрат на виробництво, тому і розглядати цей метод необхідно і з точки зору обліку (фінансового і управлінського), а також і з точки зору звітності як зовнішньої так і внутрішньої, яка має бути запроваджена на підприємстві.

Окремо стоїть питання автоматизації аналітичних розрахунків в межах проведення експрес-аналізу, поглибленого аналізу, комплексного оцінювання фінансового стану підприємства, проведення спеціальних досліджень за

специфікою аналітичного напрямку (кредитоспроможності, інвестиційної привабливості, валютної самоокупності та т.п.) підприємств і організацій споживчої кооперації України.

Можливості впровадження програмних продуктів на підприємствах (організаціях) полягають у наступному:

1. Оперативність отримуваних в процесі економічного аналізу даних для поточного і стратегічного управління і можливість керівництва своєчасно реагувати на погіршення фінансового стану підприємства (організації) знаходяться в прямій залежності від наявності сучасних інформаційних технологій для проведення аналізу. Найбільш ефективною організаційною формою проведення фінансового аналізу в умовах комп'ютеризації є створення автоматизованих робочих місць аналітиків.

2. В даний час на ринку комп'ютерних програм є універсальні аналітичні програми, яким віддають перевагу більшість користувачів, і спеціальні, що використовуються в окремих галузях економіки. Значні переваги серед них мають ті системи, які дозволяють користувачеві змінювати алгоритми показників, що розраховуються, і навіть створювати власні методики із своїм набором розрахункових показників. Найбільш прийнятними для використання в цьому плані є такі програмні продукти, як система БЕСТ-Ф, система «ІС-АФСР», модуль «Фінансовий аналіз» системи «Галактика».

1.3 Методичні засади інтегральної оцінки фінансового стану підприємств та організацій споживчої кооперації України

Особливе місце в загальній схемі управління фінансовим станом займає інтегральна оцінка, як універсальний метод аналізу, адже за її допомогою з'являється можливість в узагальненому вигляді представити діяльність підприємства або організації споживчої кооперації України на ринку та

визначити рейтинг ефективності функціонування. Це дозволяє суб'єктам ринкових відносин визначитись із найефективнішими способами інвестування капіталу і таким чином сприяти росту віддачі використовуваних ресурсів в умовах їх обмеженості.

Проте, незважаючи на значний обсяг накопичених у цій сфері знань, теоретична база для формування концептуальних основ інтегральної оцінки фінансового стану підприємств [3, 7, 18, 34, 51, 83, 96, 103] все ще є недостатньо вивченою, а багато положень праць дослідників носять суперечливий і дискусійний характер.

Варто зазначити, що до основних принципів формування системи показників-індикаторів для інтегральної оцінки фінансового стану підприємств відносять такі: відповідність системи показників завданням дослідження; наявність інформаційного забезпечення для розрахунку значень показників; можливість чіткого визначення алгоритмів розрахунку індикаторів; забезпечення накопичення статистичної бази стосовно рівнів показників; охоплення індикаторами всіх найважливіших напрямів оцінки фінансового стану підприємств; оптимальна чисельність показників з кожного напрямку дослідження [94, с. 313–314].

Проведення діагностики за інтегральним показником фінансово-господарської діяльності дозволяє отримати досить вичерпну інформацію про фінансовий стан підприємства на даному етапі його розвитку та можливу динаміку у майбутньому. Інтегральний показник формується на основі опису досліджуваного об'єкта, який характеризується великою кількістю ознак, меншим числом інформативних показників. Агрегування ознак в одну інтегральну оцінку ґрунтується на так званій «теорії адитивної цінності», згідно з якою цінність цілого дорівнює сумі цінностей його складових [16, с. 26].

На рисунку 1.6 представлено алгоритм аналізу фінансового стану підприємства на основі розрахунку інтегрального показника.

На сьогодні важливо вирішити завдання поєднання в процесі інтегральної оцінки фінансового стану підприємств і організацій споживчої кооперації

фінансових і нефінансових індикаторів з урахуванням причинно-наслідкових зв'язків між результативними показниками та ключовими факторами, під впливом яких вони формуються [89].

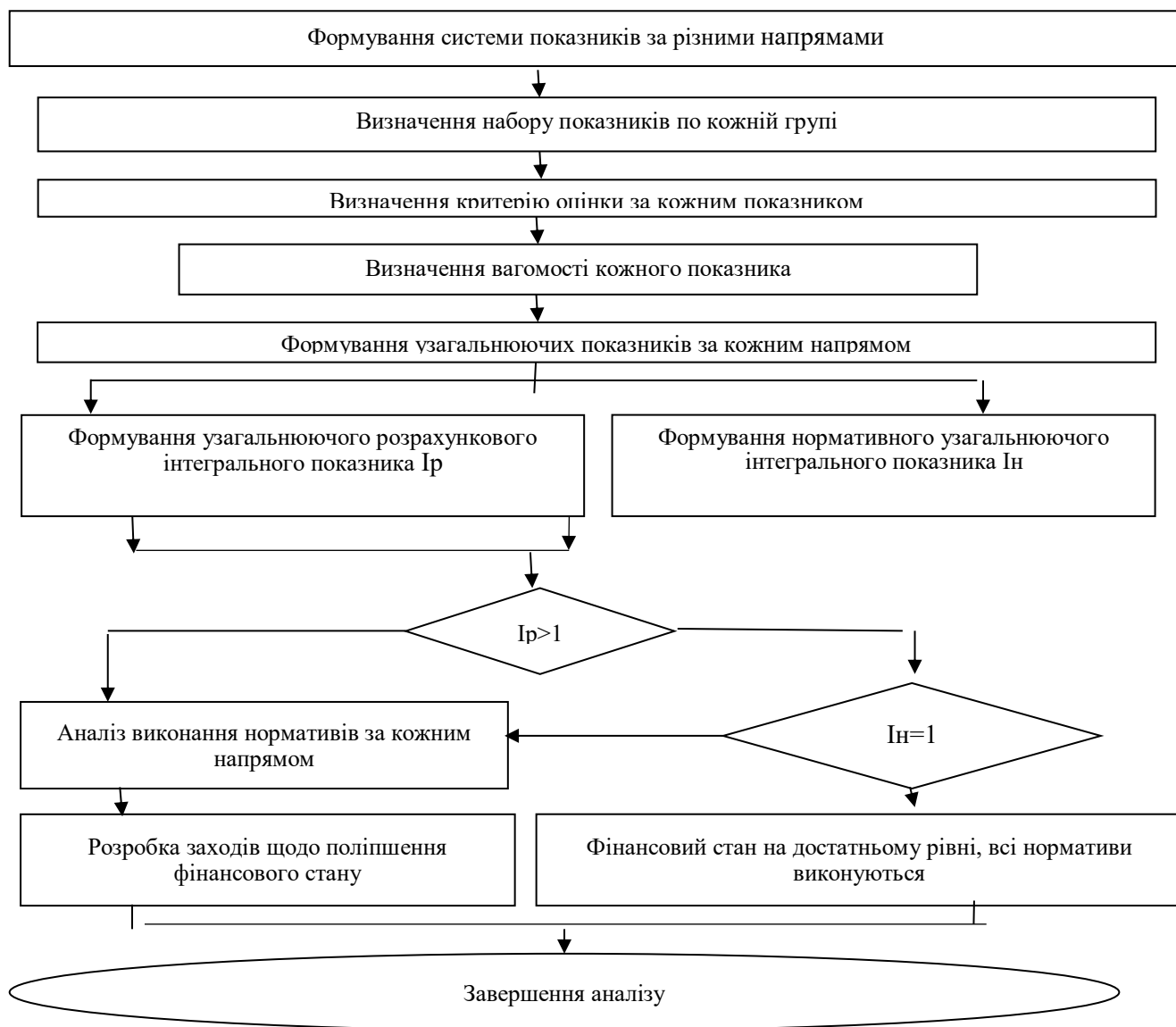

Рисунок 1. 6 – Алгоритм аналізу фінансового стану підприємства на основі розрахунку інтегрального показника [40, с. 191]

Показники, за допомогою яких вимірюють досягнуті результати, і показники, що відображають процеси, які забезпечують досягнення цих результатів, мають бути узгоджені між собою. Це відбувається завдяки тому, що для одержання перших, наприклад, підвищення чистого прибутку від реалізації

продукції, потрібно реалізувати другі, наприклад, досягти більшої лояльності з боку клієнтів і збільшити їх кількість.

Ураховуючи необхідність забезпечення комплексності інтегральної оцінки фінансового стану підприємств і організацій споживчої кооперації, доцільно проводити когнітивну діагностику фінансового стану, що спрямована на пізнання процесів функціонування суб'єктів підприємницької діяльності на основі дослідження кількісних та якісних показників, метою якої є оцінка як поточного, так і перспективного станів підприємств на основі інформації бухгалтерського обліку та звітності, а також експертних оцінок [89].

Система когнітивної діагностики фінансового стану суб'єктів підприємницької діяльності ґрунтується на когнітивній структуризації знань про об'єкт та застосовується за наявності неповної статистичної інформації [15, 22]. Слід зазначити, що за сучасних умов необхідно проводити когнітивну діагностику фінансового стану підприємств і організацій у двох напрямках, а саме: кількісна діагностика (Q-діагностика), що базується на оцінці фінансових показників; якісна діагностика (V-діагностика), що ґрунтується на дослідженні нефінансових вербальних показників (показників суб'єктивного характеру) [83, с. 120].

Таким чином, узагальнюючий інтегральний показник фінансового стану підприємств і організацій споживчої кооперації України дає змогу кількісно і якісно характеризувати тенденції їх розвитку, визначити та усунути слабкі місця для підвищення їх рейтингу. Простота розрахунків, доступність інформації, можливість тотожної інтерпретації одержаних результатів виступають перевагами методу, який представлено далі. Інтегральний показник можна в будь-який момент доповнити будь-якою кількістю аналітичних напрямків та коефіцієнтів, що дозволяє оцінити рівень актуальності оцінок як високий [89].

При побудові індексів і рейтингів набуває поширення саме ідея інтегрованих індикаторів, яка шляхом зведення ряду індикаторів у єдиний узагальнюючий показник надає можливість сформулювати висновок про покращення (погіршення) фінансового стану в поточному періоді.

На базі інтегрального індикатора одержуються значення, які виступають показниками для ідентифікації місця підприємства або організації впродовж періоду, що аналізується (три, п'ять або більше років) або позиції в сукупності порівнюваних об'єктів (облспоживспілок, райспоживспілок, споживчих товариств, підприємств, господарств, тощо) [89].

Необхідність стандартизації даних зумовлена тим, що показники, включені в систему можуть мати різну природу (кількісні та якісні) і незрівнянні один з одним значення (абсолютні та відносні показники), тому здійснення процедури стандартизації ознак приводить не тільки до елімінації одиниць виміру, але й до вирівнювання значень ознак. Слід відмітити, що при цьому може відбутися втрата інформації, тому в деяких випадках варто вводити ієрархію ознак за допомогою коефіцієнтів ієрархії.

Слід визначити стимуляційні та де стимуляційні чинники забезпечення стійкого фінансового стану підприємств та організацій споживчої кооперації. Якщо ознака має зростаючу залежність якості, тоді вона визнається стимулятором (вищим значенням ознаки відповідає краща якість альтернативи). Ознака називається дестимулятором (має спадаючу залежність якості), якщо нижчим.

Стандартизоване значення для стимуляторів знаходимо за формулою:

$$R_s = (Y - Y_{min}) / (Y_{max} - Y_{min}) \quad (1.1)$$

для дестимуляторів:

$$R_g = (Y_{max} - Y) / (Y_{max} - Y_{min}) \quad (1.2)$$

де, R_s , R_g – значення індикатора блоку показників інтегральної оцінки;

Y , Y_{max} , Y_{min} – відповідно поточне, максимальне та мінімальне значення індикатора аналітичного напрямку (модулю) показників.

У межах кожного аналітичного напрямку (модулю) показників (платоспроможність, фінансова стійкість, ділова активність та т.і.) визначаємо середнє значення комплексного показника індикатора (R) для напрямку оцінки:

$$R = (R_i + \dots + R_n)/I, \quad (1.3)$$

де, R_i , R_n – значення аналітичного напрямку (модулю) показників, I – кількість індикаторів відповідного модулю показників.

Середні значення комплексного індикатора по кожному блоку показників дає змогу одержати загальну інтегральну оцінку (IP), за формулою:

$$IP = (R_i + R_n)/X, \quad (1.4)$$

де, R_i , R_n – сума середніх значень комплексному індикатору по кожному блоку показників;

X – кількість блоків показників інтегральною групи.

Середнє значення по кожному блоку показників дає змогу визначити інтегральну оцінку фінансового стану підприємств і організацій споживчої кооперації України. Чим вище показник інтегральної оцінки, тим міцніші позиції підприємства чи організації, вищий рівень платоспроможності та фінансової стійкості, ділової активності та результативності фінансово-господарської діяльності, ефективніше використовується матеріально-технічна база [89].

Градація фінансового стану може виглядати наступним чином: абсолютно стійкий фінансовий стан, нормальний фінансовий стан, нестійкий фінансовий стан, кризовий фінансовий стан (рис. 1.7, [51, с. 182]); оптимальний фінансовий стан, задовільний фінансовий стан, незадовільний фінансовий стан [1, с. 394]; незадовільний фінансовий стан, задовільний фінансовий стан, нестабільний фінансовий стан, впевнений фінансовий стан, куражний фінансовий стан [3, с. 2]; високий рівень фінансового стану, середній рівень фінансового стану, фінансовий стан підприємства задовільний, фінансовий стан підприємства незадовільний, фінансовий стан підприємства кризовий [103, с. 232].

Узагальнюючи існуючі класифікаційні ознаки, виділимо чотири основні типи фінансового стану підприємств і організацій споживчої кооперації:

абсолютно стійкий (значно більше 1), нормальний (задовільний) ($= 1$), передкризовий фінансовий стан (< 1) та кризовий фінансовий стан (значно менше 1).

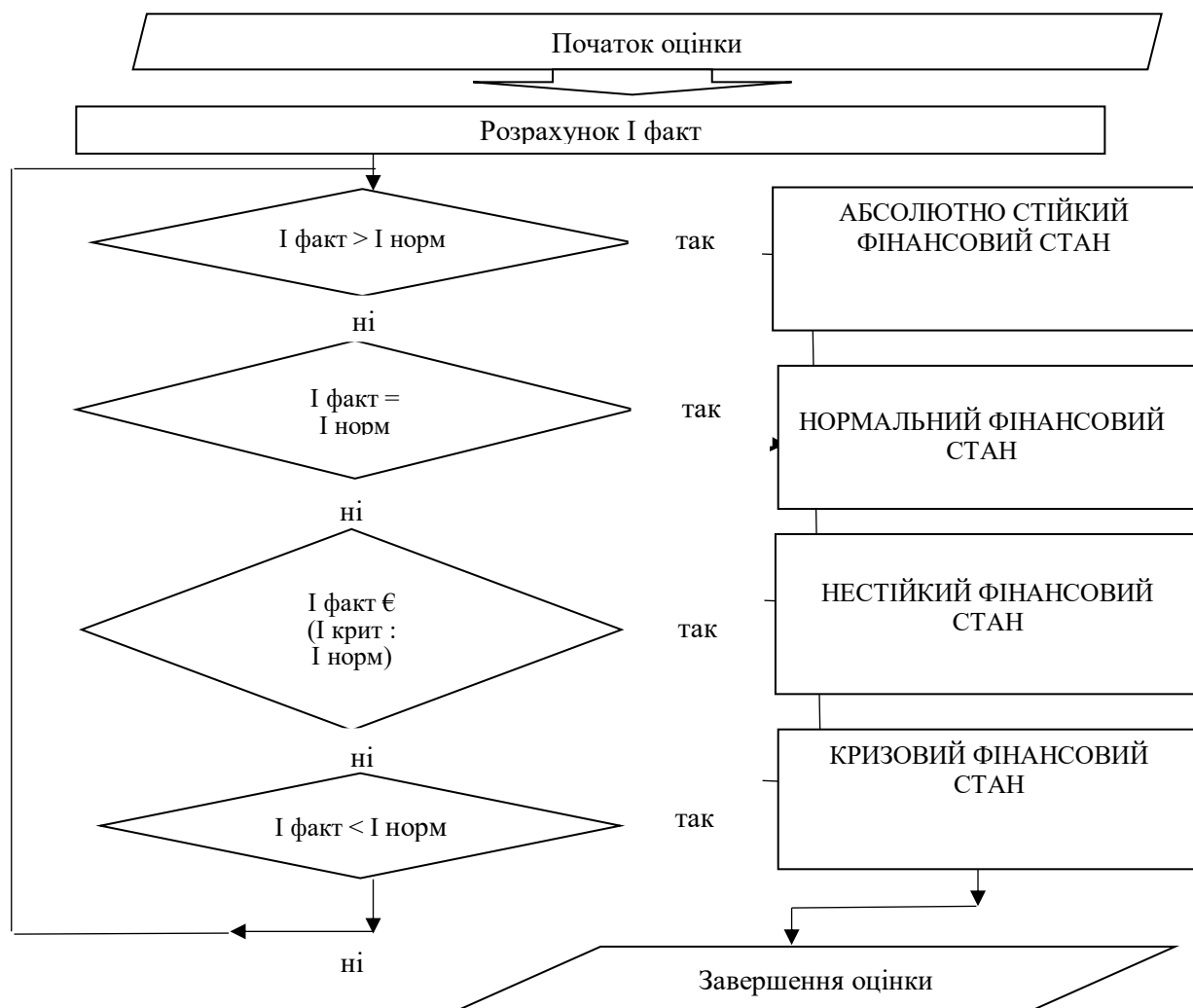

Рисунок 1.7 – Алгоритм інтегральної оцінки фінансового стану [51, с. 182]

Головним етапом під час визначення інтегральної оцінки для прийняття управлінських рішень є формування системи інформаційного простору, яка повинна забезпечувати об'єктивність, змістовність, глибину й адекватність інформації, що характеризує досліджувані соціально-економічні явища та процеси. Від правильного аналітичного вибору, вірогідності і побудови системи показників залежить об'єктивність інтегральної оцінки ефективності функціонування підприємства. Якщо відбір множини показників для

діагностики стану об'єктів управління буде проведено неправильно, то як би добре не була опрацьована ця інформація, дані будуть низької якості [36, с. 425].

Управління будь-яким об'єктом потребує насамперед знання його вихідного стану, відомостей про те, як він існував і розвивався в періоди, що передували теперішньому. Лише отримавши досить повну і достовірну інформацію про діяльність об'єкта в минулому, про сформовані тенденції в його функціонуванні та розвитку, можна розробляти впевнені управлінські рішення, бізнес-плани і програми розвитку об'єктів на майбутні періоди. Висловлене положення відноситься до підприємств і фірм незалежно від їх ролі, масштабу, виду діяльності та форми власності.

Для фінансового аналізу характерним є розкладання суб'єктами дослідження цілісної інформаційної системи про об'єкти економічного механізму діяльності підприємства на активи, власний капітал, зобов'язання, витрати, доходи і фінансові результати, як функціональні складові елементи, за якими можна визначити причинно-наслідкові зв'язки їх стану, зміни та розвиток.

Фінансовий стан підприємства – це реальна (на фіксований момент часу) і потенційна фінансова спроможність підприємства забезпечити певний рівень фінансування поточної діяльності, економічного розвитку та погашення зобов'язань перед підприємствами й державою. Отже, виокремимо концептуальні основи поняття «фінансовий стан»: результат фінансово-господарської діяльності підприємства; поняття, сутність якого проявляється як у статичності (на певний момент часу), так і в динамічності (у визначеному періоді); характеризується комплексом складових елементів (майновий і фінансовий потенціал, грошовий потік, фінансова стійкість, фінансова рівновага, фінансова безпека, фінансова конкурентоспроможність, прибутковість, капітал, ліквідність, платоспроможність, ділова активність, інвестиційна активність, кредитоспроможність, фінансова архітектура); міра забезпеченості підприємства необхідними фінансовими ресурсами й ступінь раціональності їх розміщення. Заявлений перелік є основою формування фінансового положення підприємства, адже є результатом взаємодії факторів зовнішнього та внутрішнього середовища.

Кількісно він вимірюється системою показників, які на основі математичного моделювання органічно komponуються в єдиному інтегральному фінансовому показнику.

Базою формування системи показників за аналітичними напрямками виступає науковий доробок теоретичних досліджень та класифікації фінансових показників, що представлений в науково-теоретичних роботах вітчизняних та зарубіжних дослідників в області фінансового аналізу. При цьому слід зауважити, що кожний автор пропонує власне бачення класифікації, розрахунку, економічного змісту показників. Як правило, застосовується один з двох методів: статистичний (на основі визначення кореляційної залежності між коефіцієнтами) або експертний метод. На базі аналізу існуючих методик діагностики фінансового стану можемо стверджувати, що загальним недоліком більшості відомих сукупностей оціночних показників виступає відсутність системності, надмірне дублювання, різновекторність показників. Не проявляється галузеве забарвлення відносно цільових користувачів [60, с. 98].

Специфіка споживчої кооперації полягає у одночасній наявності в системі організацій, які за своєю економічною природою виконують тільки споживчу функцію і є неприбутковими, і госпрозрахункових підприємств, діяльність яких спрямована на виконання споживчих, виробничих та комерційних функцій. Фінансовий стан підприємств та організацій споживчої кооперації України як об'єкт управління представляє собою комплекс взаємопов'язаних станів, серед яких ми виокремили найсуттєвіші: платоспроможність в поточному та довгостроковому періодах та ліквідність підприємства (організації), фінансова стійкість, ділова активність, результативність (прибутковість) діяльності, ефективність використання матеріально-технічної бази та трудового потенціалу (табл. 2.1) [89]. Окремо пропонуємо розраховувати показники соціальної спрямованості системи споживчої кооперації, зважаючи на те, що споживча кооперація України – «це добровільне об'єднання громадян для спільного ведення господарської діяльності з метою поліпшення свого економічного та соціального становища» [64].

Таблиця 1.4 – Система показників інформаційного простору інтегральної оцінки фінансового стану підприємств і організацій споживчої кооперації України [авторська розробка [89]]

Назва показника	Рекомендоване значення		Стимулятор (+), дестимулятор (-)
	показника	напряму динаміки	
1	3	4	5
Показники платоспроможності в поточному та довгостроковому періодах та ліквідності підприємства (організації)			
1. Коефіцієнт загальної ліквідності (покриття)	1,5–2,5	Збільшення	+
2. Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,7–1	Збільшення	+
3. Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,2–0,3	Збільшення	+
4. Коефіцієнт співвідношення кредиторської та дебіторської заборгованості	1,25	Зменшення	-
5. Комплексний показник ліквідності балансу	> 1	Збільшення	+
6. Інтегральний показник платоспроможності	> 2	Збільшення	+
7. Вартість чистих активів, тис. грн.	> 0	Збільшення	+
8. Робочий капітал (власний оборотний капітал), тис. грн.	> 0	Збільшення	+
Показники фінансової стійкості			
9. Коефіцієнт автономії	$\geq 0,5$	Збільшення	+
10. Коефіцієнт фінансової напруги	$\leq 0,5$	Зменшення	-
11. Коефіцієнт фінансового ризику	≤ 1	Зменшення	-
12. Коефіцієнт мобільності	> 0,5	Збільшення	+
13. Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,2–0,4	Збільшення	+
14. Індекс постійного активу	0,1	Збільшення	-
15. Коефіцієнт фінансової незалежності капіталізованих джерел	0,6	Збільшення	+
16. Коефіцієнт фінансової стабільності	> 0,8	Збільшення	+
Показники ділової активності			
17. Коефіцієнт оборотності активів	-	Збільшення	+
18. Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	-	Збільшення	+
19. Середній строк обороту кредиторської заборгованості, дні	-	Скорочення	-
20. Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	-	Збільшення	+
21. Середній строк обороту дебіторської заборгованості, дні	-	Скорочення	-
22. Коефіцієнт оборотності запасів	-	Збільшення	+
23. Операційний цикл, дні	-	Скорочення	+
24. Фінансовий цикл, дні	-	Скорочення	+
Показники результативності діяльності			
25. Рентабельність реалізованої продукції за операційним прибутком, %	> 0	Збільшення	+
26. Рентабельність реалізованої продукції за валовим прибутком, %	> 0	Збільшення	+
27. Рентабельність реалізованої продукції за чистим прибутком, %	> 0	Збільшення	+
28. Рентабельність продукції, %	> 0	Збільшення	+
29. Кількість збиткових підприємств	= 0	Зменшення	-
Показники використання трудового потенціалу			

Продовження таблиці 1.4

1	2	3	4
30. Коефіцієнт обороту робочої сили з прийому	-	Збільшення	+
31. Коефіцієнт обороту робочої сили з вибуття	-	Зменшення	-
32. Коефіцієнт загального обороту робочої сили	-	Зменшення	-
33. Коефіцієнт плинності кадрів	-	Зменшення	-
34. Витрати на оплату праці, тис. грн.	-	Збільшення	+
35. Відрахування на соціальні заходи, тис. грн.	> 0	Збільшення	+
36. Середньорічна заробітна плата персоналу, тис. грн./ос.	≥ мін	Збільшення	+
37. Продуктивність праці персоналу, тис. грн./ос.	-	Збільшення	+
38. Фондоозброєність праці, тис. грн./ос.	-	Збільшення	+
39. Технічна озброєність праці, тис. грн./ос.	-	Збільшення	+
Показники соціальної спрямованості системи споживчої кооперації			
40. Зареєстрований (пайовий) капітал, тис. грн.	> 0	Збільшення	+
41. Розмір пайового внеску, грн.	> 0	Збільшення	+
42. Кількість пайовиків, осіб	> 0	Збільшення	+
43. Нерозподілений прибуток звітного року в розрахунку на 100 грн. пайового внеску, грн.	> 0	Збільшення	+
44. Нарахування на пайові внески, грн. або витрачання на сплату дивідендів, тис. грн.	> 0	Збільшення	+
Показники ефективності використання матеріально-технічної бази			
45. Фондовіддача, грн./грн.	-	Збільшення	+
46. Рентабельність ОЗ, %	-	Збільшення	+
47. Коефіцієнт зносу	-	Зменшення	-

В цьому визначення віддзеркалюється соціальна місія системи – об’єднання громадян, як споживачів з метою найбільш повного задоволення власних потреб на товари та послуги за рахунок здійснення торгової, заготівельної, виробничої та іншої діяльності, органічному поєднанні особистих, колективних і суспільних інтересів, соціальну підтримку, соціальну гарантію та соціальний захист членів споживчих товариств і спілок. Слід відмітити, що серед напрямів реформування чільне місце посідає соціальна складова, а саме розвиток людського потенціалу системи споживчої кооперації та підвищення добробуту працівників системи споживчої кооперації та пайовиків [63, с. 3].

Пропонуємо наступну групу показників [89]: зареєстрований (пайовий) капітал, тис. грн.; розмір пайового внеску, грн.; кількість пайовиків, осіб; нерозподілений прибуток звітного року в розрахунку на 100 грн. пайового внеску, грн.; нарахування на пайові внески, грн. Позитивна динаміка зареєстрованого (пайового) капіталу свідчить про наповнення джерел власних

фінансових ресурсів підприємств і організацій споживчої кооперації України. Розмір пайового внеску та нарахувань на нього дає змогу оцінити особистий внесок кожного члену, за кількістю пайовиків можемо судити про рівень охоплення системою жителів сільської місцевості, участь у розвитку соціальної сфери села. Нерозподілений прибуток звітного року в розрахунку на 100 грн. пайового внеску дозволяє зробити висновок про результативність фінансово-господарської діяльності та комерційну винагороду для кожного члену системи.

До аналітичного блоку з оцінки платоспроможності підприємств та організацій споживчої кооперації включено показники, які дозволяють оцінити рівень поточної платоспроможності (ліквідності підприємства) так і показники, що містять прогноз на майбутнє та є комплексними за своєю природою (комплексний показник ліквідності балансу та інтегральний показник платоспроможності). Збільшення вартості чистих активів підприємств та організацій є фактором підвищення добробуту пайовиків (інвесторів), поліпшення захищеності кредиторів. Наявність у підприємства робочого капіталу означає не лише його здатність сплатити власні поточні борги, а й наявність можливостей для розширення діяльності та інвестування.

У блоці з оцінювання фінансової стійкості представлено показники, які у комплексі дозволяють оцінити рівень фінансової незалежності та рівень фінансової напруги та ризику, який викликає залежність від зовнішніх джерел коштів (коефіцієнт автономії, коефіцієнт фінансової напруги, коефіцієнт фінансового ризику). Оцінка мобільності та маневреності власного капіталу є необхідною з точки зору досягнення стану швидкого реагування на зміни у зовнішньому середовищі, адже цьому сприятиме формування мобільної структури капіталу. Потенціал підтримки фінансової стійкості у довгостроковій перспективі може бути оцінено завдяки включення у цей аналітичний блок показників: індекс постійного активу, коефіцієнт фінансової незалежності капіталізованих джерел, коефіцієнт фінансової стабільності [74, 96, 99].

Розглядаючи ділову активність як інтегральну характеристику щодо відповідності результатів функціонування підприємств та організацій споживчої

кооперації об'єктивним економічним умовам, пропонуємо до складу цього аналітичного модуля включати показники з оцінки швидкості обороту активів, дебіторської заборгованості, запасів, кредиторської заборгованості (в кількості оборотів та тривалості одного обороту в днях). Цей комплекс показників дозволяє обрахувати два найважливіші показники, за розміром та динамікою яких можемо судити про результативність (ефективність) діяльності: операційний та фінансовий цикли. Рентабельність реалізованої продукції пропонується розраховувати за показниками операційного, валового та чистого прибутку.

Це сформує комплексне уявлення про рівень прибутковості фінансово-господарської діяльності. Іншу сторону ефективності, а саме ефективності використання матеріально-технічної бази проілюструють класичні показники фондоддачі, фондоемності та фондорентабельності. Якість матеріально-технічної бази дозволить оцінити коефіцієнт зносу.

Окремим блоком пропонується досліджувати показники використання трудового потенціалу підприємств і організацій споживчої кооперації України.

Аспекти оцінки :

- оборот робочої сили
- плинність кадрів
- витрати на оплату праці
- соціальні заходи
- розмір середньорічної заробітної плати персоналу.

Також необхідним, на наш погляд, є включення в систему показників з озброєності праці (фондоозброєність та технічна озброєність).

Отже, для формування системи показників інформаційного простору інтегральної оцінки фінансового стану підприємств і організацій споживчої кооперації України, віднесення їх до стимуляторів та дестимуляторів застосовано експертний метод оцінки і добору фінансових показників [89].

Зауважимо, що методи експертного аналізу в сучасних умовах є одним з найбільш дієвих засобів отримання і аналізу якісної інформації, які визначаються

нескладною технологією проведення та багатоваріантністю сфери застосування. Обробка даних оцінок експертів служить вихідним матеріалом для синтезу прогнозних гіпотез і варіантів розвитку підприємства [4, с. 409].

Щодо обмежень, то до них слід віднести деякий суб'єктивізм оціночних суджень експертів, який може бути усунено шляхом застосування методу попарних порівнянь думок експертів.

Висновки за розділом 1

На основі аналізу й узагальнення результатів досліджень здійснених в 1 розділі роботи одержані такі основні результати:

Всі суб'єкти господарювання, в т. ч. підприємства і організації споживчої кооперації України, які здійснюють свою діяльність на засадах комерційного розрахунку, в умовах ринкової економіки повинні володіти технологією фінансового аналізу діяльності та фінансового стану підприємств і організацій з метою оперативного управління активами і пасивами підприємств, досягнення високих кінцевих фінансових результатів, забезпечення фінансової стабільності і належного іміджу.

Фінансовий аналіз як одну з функцій процесу управління необхідно розглядати як метод превентивного контролю у системі антикризового управління, що включає комплекс процедур з розрахунку фінансових показників, які відображають стан і поведінку підприємства як цілісності та забезпечують достатній рівень вірогідності розрахунків, на підставі яких приймаються рішення.

У новітній практиці управління корпоративними фінансами помітні тенденції до домінування методів фінансового аналізу, спрямованих на дослідження об'єкта управління як цілісної системи взаємопов'язаних фінансових відносин. Звичайно, такі методи засновані на загальних принципах

та прийомах фінансового аналізу однак їх використання характеризується модифікацією підходу до формування вхідної та вихідної інформаційної бази, інтерпретації результатів дослідження.

Під час проведеного дослідження було виявлено, що традиційна технологія фінансового аналізу, якою користуються вітчизняні підприємці, не є досконалою і не завжди надає повну і відповідну інформацію про фінансовий стан та результати діяльності. Тому представникам українського бізнесу слід залучати зарубіжний досвід у цій сфері і використовувати сучасні методи діагностики фінансово-господарської діяльності. Це дасть змогу визначати слабкі місця у фінансовій діяльності підприємства, критично оцінювати фінансові показники підприємства за певні періоди і посприє швидшому розвитку економіки загалом.

Найбільш ефективним частіше за все є той фінансовий аналіз, який проводиться на основі синтезу традиційних методів і прийомів та економіко-математичних моделей (статистичних та динамічних економіко-математичних), методів сучасної діагностики (*Due Diligence, Benchmarking та ін.*), які дають змогу структурувати та ідентифікувати взаємозв'язки між якісними та кількісними показниками задля пошуку ефективних рішень з поліпшення фінансового стану, відновлення «фінансового здоров'я».

В результаті використання інтегральної оцінки фінансового стану можливо побачити проблемні сторони фінансового стану підприємств та організацій споживчої кооперації України та розробити заходи щодо підвищення ліквідності, платоспроможності, виявити резерви підвищення ефективності функціонування та попередити виникнення фінансової кризи.

Запропонований алгоритм інтегральної оцінки може слугувати основою для удосконалення фінансового менеджменту для підприємств і організацій для оптимізації використання фінансових ресурсів, своєчасної ідентифікації зовнішніх та внутрішніх загроз фінансовому стану суб'єктів фінансових відносин на макрорівні та мікрорівнях.

РОЗДІЛ 2

ФІНАНСОВИЙ АНАЛІЗ СТАНУ ТА ДІЯЛЬНОСТІ СПІЛКИ СПОЖИВЧИХ ТОВАРИСТВ «СПОЖИВСПІЛКА ПОЛТАВСЬКОЇ ОБЛАСТІ» ЗА 2016-2018 РОКИ

2.1 Загальна оцінка фінансово-господарської діяльності ССТ «Споживспілка Полтавської області»

У першому розділі дипломної роботи висвітлено важливу роль, яку виконує споживча кооперація – громадсько-господарська система, яка здійснює діяльність на принципах самофінансування, самоуправління, взаємодопомоги та соціальної спрямованості господарської діяльності, у формуванні ринкового середовища. Зауважено, що пріоритетним напрямом є максимальне поєднання соціальної місії споживчої кооперації з її фінансово-господарською діяльністю – задоволення потреб та захист інтересів пайовиків на основі розвитку багатогалузевого господарства системи споживчої кооперації України та створення належних економічних умов. Найважливішим виразником ефективності фінансово-господарської діяльності її суб'єктів виступає фінансовий стан.

Прикладні аспекти використання сучасних технологій аналізу фінансового стану підприємств і організацій споживчої кооперації реалізовані на матеріалах Спілки споживчих товариств «Споживспілка Полтавської області».

Спілка споживчих товариств «Споживспілка Полтавської області» (надалі ССТ «Споживспілка Полтавської області») на добровільних засадах входить до складу Центральної спілки споживчих товариств України, дотримується зобов'язань членів спілки, визначених її Статутом, та має право вільного виходу з неї.

Згідно Статуту ССТ «Споживспілка Полтавської області» є юридичною особою, керується в своїй діяльності Законом України «Про споживчу кооперацію», іншими законодавчими актами України, рішеннями з'їздів,

конференцій, зборів рад, Ради Засновників, правління споживспілки, Статутом, має відокремлене майно, самостійний баланс, печатку з найменуванням, штамп, розрахунковий, валютний, спеціальні рахунки в установах банку, діє на принципах повного господарського розрахунку, може від свого імені укладати договори, набувати майнові та особисті немайнові права та обов'язки, бути позивачем і відповідачем в судових органах.

Основними цілями і завданнями діяльності ССТ «Споживспілка Полтавської області» є:

- сприяння розвитку споживчої кооперації, виконання делегованих їй споживчими товариствами повноважень і функцій, розвиток власної господарської діяльності для задоволення потреб пайовиків;
- збереження майна споживчої кооперації. Забезпечення захисту інтересів і майнових прав споживчих товариств;
- розвиток мережі торгових, виробничих, заготівельних та інших підприємств;
- забезпечення ефективної господарсько-фінансової діяльності, підвищення продуктивності праці працівників, їх соціальний захист шляхом збереження і створення нових робочих місць.

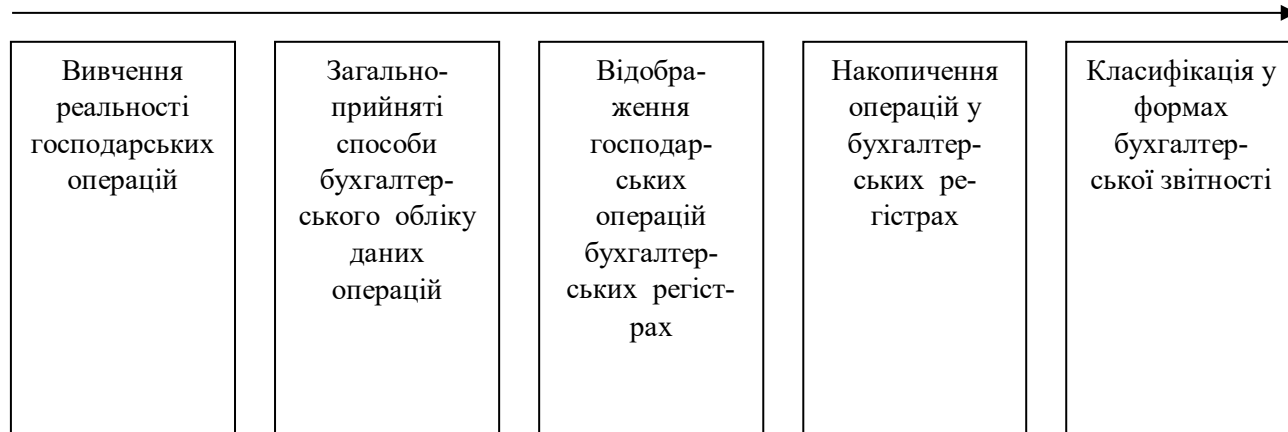
Видами діяльності ССТ «Споживспілка Полтавської області» є: роздрібна торгівля продовольчими і непродовольчими товарами; громадське харчування; операційна оренда; проведення аукціонів, ярмарок та інші види діяльності, не заборонені чинним законодавством України.

До складу ССТ «Споживспілка Полтавської області» входять наступні районні спілки споживчих товариств: Велико – Багачанська, Гадячська, Глобинська, Гребінківська, Диканьська, Зеньковська, Карлівська, Кобеляцька, Козельщинська, Котелевська, Кременчуцька, Лохвицька, Лубенська, Машівська, Миргородська, Новосанжарська, Оржицька, Пирятинська, Полтавська, Решетилівська, Семенівська, Хорольська, Чорнухінська, Чутівська, Шишацька районна спілка споживчих товариств.

Згідно Статуту вищим органом управління ССТ «Споживспілка Полтавської області» є конференція спілки, яка правомочна розглядати і вирішувати будь-які питання діяльності ССТ. Вона приймає Статут, вносить до нього зміни та доповнення, обирає членів ССТ, ревізійної комісії, розглядає і затверджує програми розвитку ССТ, розпоряджається її майном та ін. Правління ССТ «Споживспілка Полтавської області» обирає та призначає заступників голови правління, головного бухгалтера, укладає угоди, приймає нових членів, самостійно визначає структуру і штати управління, добирає кадри та ін., що стосується господарсько-фінансової діяльності підприємств ССТ.

Для успішної діяльності організаційно-виробничої структури організації необхідним є проведення аналітичної роботи. Основним в аналітичній роботі є здатність аналітика логічно відновити операції, які знайшли відображення в обліку і звітності, спроможність повторити роботу бухгалтера у зворотному порядку. Цей процес можна побачити на рисунку 2.1.

Послідовність роботи бухгалтера

Послідовність роботи аналітика

Рисунок 2.1 – Аналітична робота на підприємстві (організації) [88]

За даними балансів ССТ «Споживспілка Полтавської області» за 2015-2018 роки (дод. А, Г, Ж, К) ресурсний потенціал організації протягом досліджуваного періоду збільшився на 2897,0 тис. грн., або на 2,14 %. Середній темп приросту активів становив 0,6 % на рік, хоча динаміка зростання мала нерівномірний характер. Як видно на рис. 2.2, найбільш високі темпи нарощення майнового

потенціалу (на 2,27 %) мали місце в 2018 році, в минулі роки динаміка цього процесу більш повільна. За 2015 рік сукупна вартість активів спілки збільшилася на 1415,0 тис. грн., або 1,04 %, і станом на кінець року становила 135527,0 тис. грн. В наступному 2016 році приріст склав 2826,0 тис. грн., або 2,06 %. У 2017 році зафіксовано обернену зміну, а саме скорочення обсягів вкладання коштів у активи спілки на 4421,0 тис. грн., або на 3,16 %.

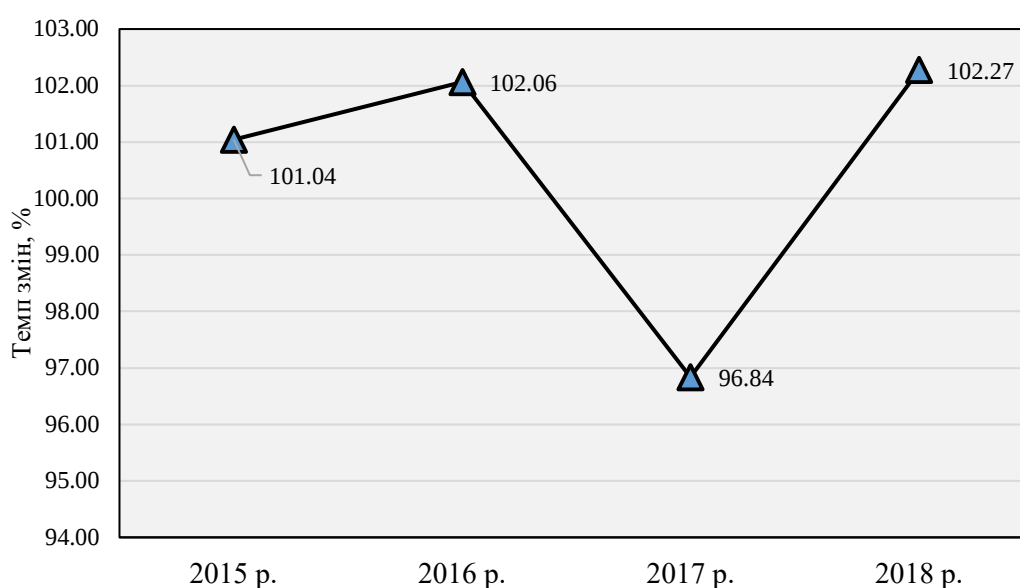

Рисунок 2.2 – Динаміка темпів змін активів ССТ «Споживспілка Полтавської області» за 2015-2018 роки (станом на кінець року)

Дослідимо динаміку основних фінансово-економічних показників діяльності ССТ «Споживспілка Полтавської області» за 2016-2018 роки, результати розрахунку яких наведено в табл. 2.1.

За останні три роки сукупний капітал спілки стійкої динаміки щодо зміни обсягів не виявив. Так в 2017 році його обсяг зменшився порівняно з попереднім роком на 4421,0 тис. грн., або на 3,2 %. В 2018 році порівняно з 2017 роком відбулась протилежна зміна. Капітал збільшився на 3077,0 тис. грн., або на 2,3 %. Зазначені зміни є наслідком наступних зрушень у складі та обсягах капіталу ССТ «Споживспілка Полтавської області».

Таблиця 2.1 – Динаміка основних фінансово-економічних показників діяльності ССТ «Споживспілка Полтавської області» за 2016-2018 роки

Показник	Значення показника:			Зміни (+,-), тис. грн.:		Темп приросту, %:	
	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2017 р. від 2016 р.	2018 р. від 2017 р.	2017 р. від 2016 р.	2018 р. від 2017 р.
1	2	3	4	5	6	7	8
Показники капіталу та майна							
1. Капітал, тис. грн. (на кінець року):	139768,0	135347,0	138424,0	-4421,0	3077,0	-3,2	2,3
1.1. Власний капітал, тис. грн.:	120012,0	114865,0	113504,0	-5147,0	-1361,0	-4,3	-1,2
- зареєстрований (пайовий) капітал, тис. грн.	114321,0	110634,0	107468,0	-3687,0	-3166,0	-3,2	-2,9
- капітал у дооцінках, тис. грн.	3248,0	3276,0	2938,0	28,0	-338,0	0,9	-10,3
- резервний капітал, тис. грн.	475,0	458,0	444,0	-17,0	-14,0	-3,6	-3,1
- нерозподілений прибуток, тис. грн.	1968,0	453,0	2610,0	-1515,0	2157,0	-77,0	476,2
1.2. Позиковий капітал, тис. грн.	19756,0	20482,0	24920,0	726,0	4438,0	3,7	21,7
- довгострокові зобов'язання і забезпечення, тис. грн.	790,0	984,0	1577,0	194,0	593,0	24,6	60,3
- поточні зобов'язання і забезпечення, тис. грн.	18966,0	19498,0	23343,0	532,0	3845,0	2,8	19,7
2. Майно, тис. грн. (на кінець року):	139768,0	135347,0	138424,0	-4421,0	3077,0	-3,2	2,3
2.1. Необоротні активи, тис. грн.	96378,0	93371,0	88047,0	-3007,0	-5324,0	-3,1	-5,7
- нематеріальні активи	190,0	200,0	57,0	10,0	-143,0	5,3	-71,5
- основні засоби, тис. грн.	84694,0	81747,0	78013,0	-2947,0	-3734,0	-3,5	-4,6
2.2. Оборотні активи, тис. грн.	43390,0	41976,0	50377,0	-1414,0	8401,0	-3,3	20,0
- запаси, тис. грн.	20771,0	20579,0	22324,0	-192,0	1745,0	-0,9	8,5

Продовження таблиці 2.1

1	2	3	4	5	6	7	8
- дебіторська заборгованість, тис. грн.	5193,0	4788,0	6215,0	-405,0	1427,0	-7,8	29,8
- грошові кошти і поточні фінансові вкладення, тис. грн.	7509,0	7978,0	9734,0	469,0	1756,0	6,2	22,0
Економічні показники							
3. Власний оборотний капітал, тис. грн.	23634,0	21494,0	25457,0	-2140,0	3963,0	-9,1	18,4
4. Робочий (функціонуючий) капітал, тис. грн.	24424,0	22478,0	27034,0	-1946,0	4556,0	-8,0	20,3
- частка робочого капіталу в оборотних активах, %	56,29	53,55	53,66	-2,7	0,1	-4,9	0,2
5. Виручка від реалізації продукції, тис. грн.	326964,0	326044,0	317752,0	-920,0	-8292,0	-0,3	-2,5
6. Собівартість готової продукції, тис. грн.	258867,0	248314,0	234672,0	-10553,0	-13642,0	-4,1	-5,5
- рівень витрат виробництва до виручки від реалізації продукції (товарів), %	79,17	76,16	73,85	-3,0	-2,3	-3,8	-3,0
7. Валовий прибуток (збиток), тис. грн.	68097,0	77730,0	83080,0	9633,0	5350,0	14,1	6,9
8. Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток (+), збиток (-), тис. грн.	4312,0	1994,0	2588,0	-2318,0	594,0	-53,8	29,8
9. Фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування: прибуток (+),	2517,0	1547,0	1939,0	-970,0	392,0	-38,5	25,3

Продовження таблиці 2.1

1	2	3	4	5	6	7	8
збиток (-), тис. грн.							
- на 1 тис. грн. виручки від реалізації продукції	0,008	0,005	0,006	0,0	0,0	-38,4	28,6
10. Чистий фінансовий результат прибуток (+), збиток (-), тис. грн.	2272,0	1295,0	1802,0	-977,0	507,0	-43,0	39,2
- на 1 тис. грн. виручки від реалізації продукції	0,007	0,004	0,006	-0,003	0,002	-42,8	42,8

Власний капітал товариства продемонстрував спадну динаміку, в середньому за три роки зменшення його суми склало 2,75 %. В 2017 році проти 2016 року власний капітал спілки зменшився на 5147,0 тис. грн., або на 4,3 %, в 2018 році проти 2017 року – на 1361,0 тис. грн., або на 1,2 %. Зменшився зареєстрований (пайовий) капітал в 2017 році проти 2016 року на 3687,0 тис. грн., або на 3,2 %. В 2018 році проти 2017 року скорочення цього джерела фінансування склало 3166,0 тис. грн., або 2,9 %. Капітал у дооцінках змінювався нерівномірно. В 2017 році проти 2016 року мав місце приріст цього капіталу на 28,0 тис. грн., або на 0,9 %, в 2018 році проти минулого року – скорочення на 338,0 тис. грн., або на 10,3 %. Резервний капітал спілки скорочувався за три роки в середньому на 3,3 %.

Показник нерозподіленого прибутку звітної року станом на кінець 2016 року склав 1968,0 тис. грн., в наступному році зменшився до 453,0 тис. грн. Слід відмітити значний ріст згаданого показника в 2018 році проти попереднього року, а саме на 2157,0 тис. грн., або в 4 рази.

Позиковий капітал ССТ «Споживспілка Полтавської області» навпаки за три роки достатньо суттєво зріс, а саме в 2017 році збільшився порівняно з

попереднім роком на 726,0 тис. грн., або на 3,7 %. В 2018 році порівняно з 2017 позиковий капітал збільшився на 4438,0 тис. грн., або на 21,7 %.

В складі позикового капіталу подібні зміни виявила його довгострокова та короткострокова складові. Довгострокові фінансові зобов'язання організації зросли з 790,0 тис. грн. станом на кінець 2016 року до 1577,0 тис. грн. – станом на кінець 2018 року. Середній темп росту за період дослідження склав 38,5 %. Поточні зобов'язання, які є головною складовою позикового капіталу спілки, виявили сталу динаміку росту. Так, їх обсяг збільшився з 18966,0 тис. грн. в 2016 році до 23343,0 тис. грн. в 2018 році. В середньому за три роки темп змін склав 7,4 %. Унаочнено ці зміни представлено на діаграмі (рис. 2.3).

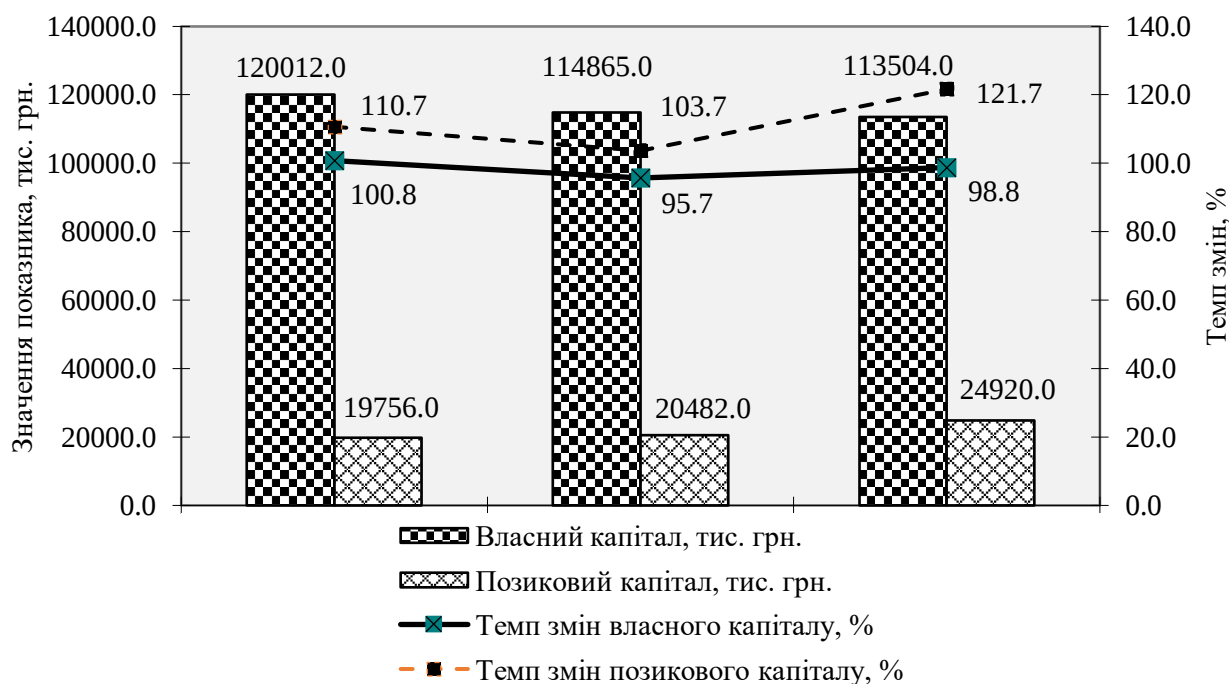

Рисунок 2.3 – Динаміка складових сукупного капіталу ССТ «Споживспілка Полтавської області» за 2016-2018 роки (станом на кінець року)

В результаті перевищення темпів змін позикового капіталу над темпами змін власного капіталу структура фінансових ресурсів ССТ «Споживспілка Полтавської області» протягом досліджуваного періоду зазнала негативних змін. Як видно на рис. 2.4, частка запозичень в структурі фінансування активів зросла до 18,0 % станом на кінець 2018 року, що за існуючими критеріями фінансового

менеджменту свідчить про погіршення фінансового стану підприємства. Хоча слід відзначити, що зміни не набули загрозливого характеру.

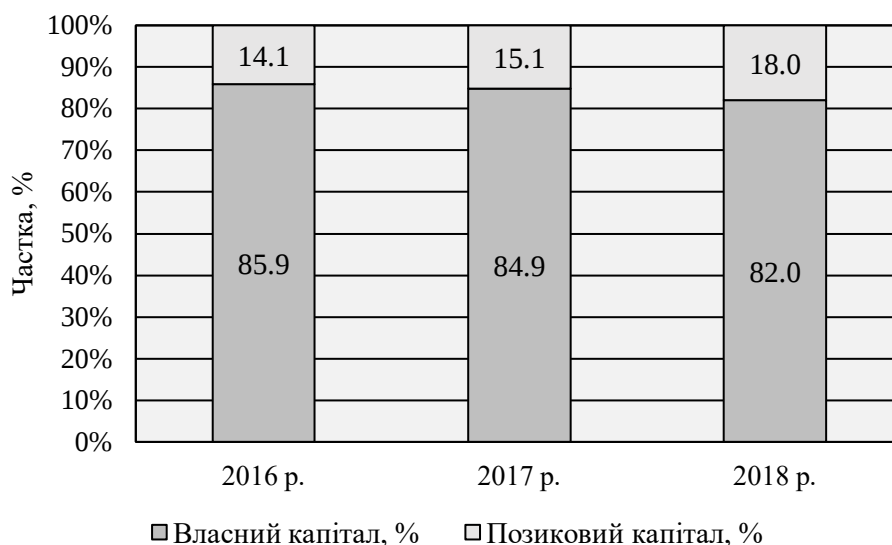

Рисунок 2.4 – Динаміка структури капіталу ССТ «Споживспілка Полтавської області» за 2016-2018 роки (станом на кінець року)

Обсяги майна спілки за 2016-2018 роки стійкої динаміки щодо зміни обсягів не виявили. Так в 2018 році майно підприємства зросло порівняно з 2017 роком на 3077,0 тис. грн., або на 2,3 %, в 2017 році порівняно з 2016 роком зменшилось на 4421,0 тис. грн., або на 3,2 %.

В 2018 році порівняно з 2017 роком необоротні активи зменшились на 5324,0 тис. грн., або на 5,7 %. Оборотні активи досить суттєво зросли, а саме на 8401,0 тис. грн., або на 20,0 %. Цим пояснюється приріст загального обсягу майна організації в цей період. В 2017 році проти 2016 року обсяги необоротних активів зменшились на 3007,0 тис. грн., або на 3,1 %. Оборотні активи зменшились на 1414,0 тис. грн., або на 3,3 % (рис. 2.5).

Обсяги запасів за три роки зросли з 20771,0 тис. грн. в 2016 році до 22324,0 тис. грн. в 2018 році. Впродовж трьох років тенденції не виявлено, адже в 2017 році проти 2016 року мало місце скорочення обсягів вкладання в запаси спілки (на 192,0 тис. грн., або на 0,9 %), в 2018 році проти 2017 року – приріс на 1745,0 тис. грн. (8,5 %).

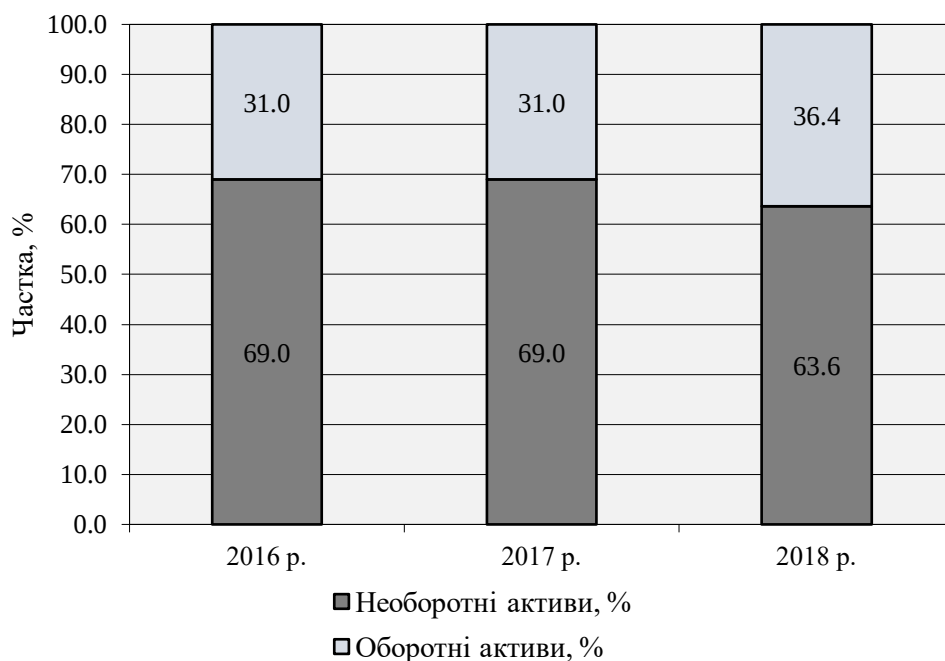

Рисунок 2.5 – Динаміка структури майна ССТ «Споживспілка Полтавської області» за 2016-2018 роки (станом на кінець року)

Дебіторська заборгованість також стійкої динаміки не виявила. В 2018 році проти 2017 року її обсяг збільшився на 1427,0 тис. грн., або на 29,8 %. В 2017 році відбулось зниження рівня імобілізації коштів у дебіторську заборгованість, її обсяг скоротився на 405,0 тис. грн., або на 7,8 %, що заслуговує на позитивну оцінку.

Відмітимо позитивну тенденцію росту обсягів грошових коштів спілки, які у 2018 році проти 2017 року досить суттєво збільшились (на 22,0 %, або на 1756,0 тис. грн.), обсяг цієї складової майна організації в 2017 році проти 2016 року зріс на 6,2 %, або на 469,0 тис. грн.

Економічні показники ССТ «Споживспілка Полтавської області» виявили наступні зміни.

За 2016-2018 роки відмічаємо, що ССТ «Споживспілка Полтавської області» мала в своєму розпорядженні власний оборотний капітал та робочий (функціонуючий) капітал. Обсяги цих складових зазнали скорочення в 2017 році проти 2016 року, а саме на 2140,0 тис. грн. (9,1 %) та 1946,0 тис. грн. (8,0 %),

відповідно. Слід відмітити позитивну зміну, яка відбулась в 2018 році проти минулого року. Зазначені джерела фінансування активів спілки зросли, а саме на 3963,0 тис. грн. (18,4 %) та 4556,0 тис. грн. (20,3 %), відповідно. Але, навіть враховуючи описані зміни, слід наголосити на тому, що частка оборотного капіталу в активах спілки зменшилася з 56,29 в 2016 році до 53,66 % – в 2018 році (рис. 2.6).

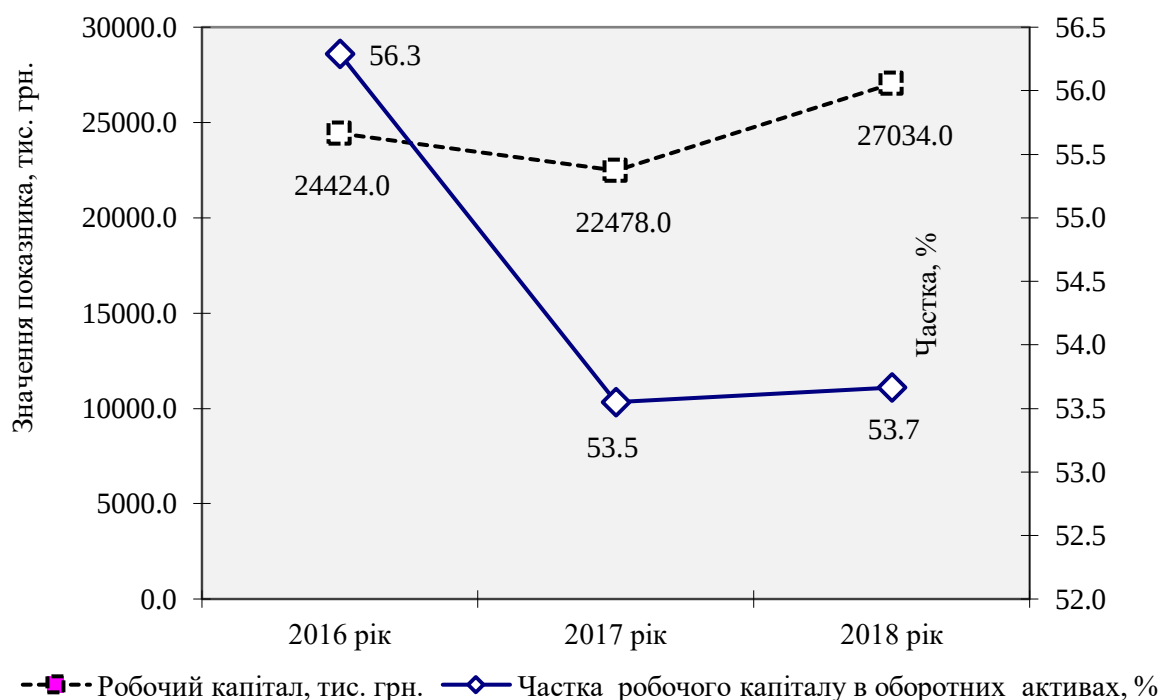

Рисунок 2.6 – Динаміка робочого капіталу ССТ «Споживспілка Полтавської області» за 2016-2018 роки (станом на кінець року)

Чиста виручка від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг зменшилась з 326964,0 тис. грн. в 2016 році до 317752,0 тис. грн. в 2018 році. В 2017 році проти 2016 року скорочення склало 0,3 %, в 2018 році проти 2017 року відбулось зменшення обсягів чистого доходу на 8292,0 тис. грн., або на 2,5 %. Падіння обсягів реалізації одностайно оцінюється як негативний результат діяльності організації.

Собівартість готової продукції в 2017 році проти 2016 року скоротилась на 4,1 %, в 2018 році проти 2017 року відбулось зменшення обсягів собівартості на 13624,0 тис. грн., або на 5,5 %. Цим пояснюється приріст валового прибутку в

2017 році порівняно з 2016 роком на 14,1 %, в 2018 році проти минулого року – на 6,9 %. Рівень витрат виробництва до виручки від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) зменшився з 79,17 % в 2016 році до 73,85 % – в 2018 році.

Фінансовий результат від операційної діяльності ССТ «Споживспілка Полтавської області»: прибуток в 2017 році проти 2016 року зменшився на 970,0 тис. грн. (38,5 %), але в 2018 році проти минулого року відмічаємо його ріст на 392,0 тис. грн., або 25,3 %.

Чистий фінансовий результат: прибуток спілки зменшився з 2272,0 тис. грн. в 2016 році до 1802,0 тис. грн. в 2018 році. Динаміка найважливішого показника є нестійкою, т. я. фінансові можливості щодо реінвестування в розвиток спілки на межі 2018-2017 років збільшились на 507,0 тис. грн., або на 39,2 %. Динаміка проаналізованих показників унаочнена на рис. 2.7.

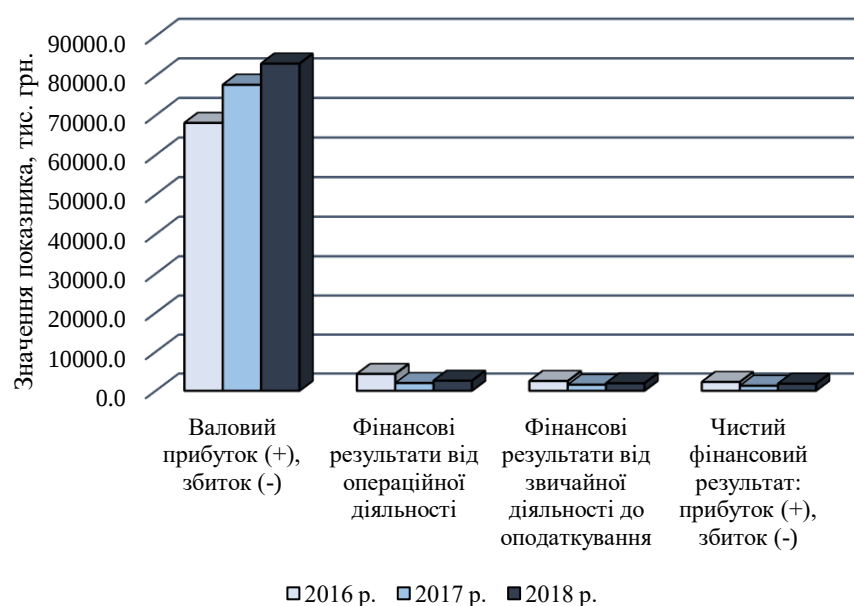

Рисунок 2.7 – Динаміка фінансових результатів ССТ «Споживспілка Полтавської області» за 2016-2018 роки

З рисунку 2.7 видно, що основний вплив на формування фінансових результатів від операційної діяльності, звичайної діяльності та чистого фінансового результату ССТ «Споживспілка Полтавської області» спричинив ріст операційних витрат організації, які зросли з 88667,0 тис. грн. в 2016 році, 99229,0 тис. грн. в 2017 році до 100574,0 тис. грн. – в 2018 році.

2.2 Застосування традиційних методів фінансового аналізу в оцінці фінансового стану ССТ «Споживспілка Полтавської області» за 2016-2018 роки

Відомо, що використання видів, прийомів та методів аналізу для конкретних цілей вивчення фінансового стану підприємства (організації) в сукупності становить методологію аналізу. Традиційна практика аналізу фінансового стану підприємства опрацювала певні прийоми та методи його здійснення, проте, й досі немає їх уніфікованої класифікації.

У процесі фінансового аналізу діяльності та стану ССТ «Споживспілка Полтавської області» застосуємо традиційні методи економічної статистики (середніх та відносних величин, групування, графічний, елементарні методи обробки рядів динаміки), а також математико-статистичні методи (наприклад, факторний аналіз та інші). Представимо результати роботи з наступними методами фінансового аналізу: вертикальний, горизонтальний, трендовий, порівняльний, коефіцієнтний та факторний аналіз. Доберемо найілюстративніші інструменти застосування технології сучасного фінансового аналізу.

У нормативних методиках аналізу фінансового стану підприємств [90] першочергово розглядаються питання оцінювання їх майнового стану, оскільки висновки щодо позитивних і негативних ознак і тенденції у складі, структурі та динаміці майна і джерел формування капіталу впливають на інші характеристики фінансового стану, зокрема ліквідність, платоспроможність, фінансову стійкість та інші. Головним інструментом аналізу виступає аналітичний баланс, який утворюється з вихідного балансу шляхом об'єднання в окремі групи однорідних за складом та економічним змістом статей і доповнення його показниками структури, динаміки та структурної динаміки, що характеризують статику і динаміку майнового стану підприємства. Можливі різні варіанти деталізації переліку видів майна і джерел формування капіталу, а також показників горизонтального (часового) та вертикального (структурного) аналізу активів і пасивів.

Таблиця 2.2 – Аналітичний баланс ССТ «Споживспілка Полтавської області» за 2016-2018 роки

Показник	2016 рік		2017 рік		2018 рік		Зміна (+;-) показника 2017 р. порівняно з 2016 р.		Зміна (+;-) показника 2018 р. порівняно з 2017 р.		Темп росту, %	
	сума, тис. грн.	пит. вага, %	сума, тис. грн.	пит. вага, %	сума, тис. грн.	пит. вага, %	сума, тис. грн.	пит. вага, п.п.	сума, тис. грн.	пит. вага, п.п.	2017 р. порівняно з 2016 р.	2018 р. порівняно з 2017 р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
АКТИВ												
1.Необоротні активи	96378	68,96	93371	68,99	88047	63,607	-3007	0,03	-5324	-5,38	96,88	94,30
1.1.Нематеріальні активи	190	0,14	200	0,15	57	0,041	10	0,01	-143	-0,11	105,26	28,50
1.2.Незавершене будівництво	480	0,34	247	0,18	379	0,274	-233	-0,16	132	0,09	51,46	153,44
1.3. Основні засоби	84694	60,60	81747	60,40	78013	56,36	-2947	-0,20	-3734	-4,04	96,52	95,43
1.4. Інші фінансові інвестиції	10709	7,66	9951	7,35	9066	6,55	-758	-0,31	-885	-0,80	92,92	91,11
1.5.Довгострокова дебіторська заборгованість	305	0,22	1226	0,91	532	0,38	921	0,69	-694	-0,52	401,97	43,39
2. Оборотні активи	43390	31,04	41976	31,01	50377	36,393	-1414	-0,03	8401	5,38	96,74	120,01
2.1. Запаси	20694	14,81	20534	15,17	22280	16,095	-160	0,37	1746	0,92	99,23	108,50
2.2 Дебіторська заборгованість	14591	10,44	12857	9,50	17715	12,80	-1734	-0,94	4858	3,30	88,12	137,78
2.3 Грошові кошти та їх еквіваленти	7509	5,37	7978	5,89	9734	7,03	469	0,52	1756	1,14	106,25	122,01
2.4. Витрати майбутніх періодів	519	0,37	562	0,42	604	0,44	43	0,04	42	0,02	108,29	107,47
2.5.Інші оборотні активи	77	0,06	45	0,03	44	0,03	-32	-0,02	-1	0,00	58,44	97,78
3. Загальна вартість майна	139768	100,00	135347	100,00	138424	100,00	-4421	X	3077	X	96,84	102,27
ПАСИВ												
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1. Власний капітал	120012	85,87	114865	84,87	113504	82,00	-5147	-1,00	-1361	-2,87	95,71	98,82

Продовження таблиці 2.2

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1.1. Зареєстрований (пайовий) капітал	114321	81,79	110634	81,74	107468	77,64	-3687	-0,05	-3166	-4,10	96,77	97,14
1.2. Капітал у дооцінках	3248	2,32	3276	2,42	2938	2,12	28	0,10	-338	-0,30	100,86	89,68
1.3. Додатковий капітал	0	0,00	44	0,03	44	0,03	44	0,03	0	0,00	X	100,00
1.4. Резервний капітал	475	0,34	458	0,34	444	0,32	-17	0,00	-14	-0,02	96,42	96,94
1.5. Нерозподілений прибуток	1968	1,41	453	0,33	2610	1,89	-1515	-1,07	2157	1,55	23,02	576,16
2. Позиковий капітал	19756	14,13	20482	15,13	24920	18,00	726	1,00	4438	2,87	103,67	121,67
2.1. Довгостроковий позиковий капітал	790	0,57	984	0,73	1577	1,14	194	0,16	593	0,41	124,56	160,26
2.2. Короткостроковий позиковий капітал	18966	13,57	19498	14,41	23343	16,86	532	0,84	3845	2,46	102,81	119,72
2.2.1. Короткострокові кредити банків	341	0,24	0	0,00	83	0,06	-341	-0,24	83	0,06	X	X
2.2.2. Кредиторська заборгованість за товари	6174	4,42	6372	4,71	6200	4,48	198	0,29	-172	-0,23	103,21	97,30
2.2.3. Поточні зобов'язання за розрахунками	12063	8,63	11848	8,75	15592	11,26	-215	0,12	3744	2,51	98,22	131,60
- одержаними авансами	401	0,29	625	0,46	627	0,45	224	0,17	2	-0,01	155,86	100,32
- з бюджетом	1203	0,86	1545	1,14	1956	1,41	342	0,28	411	0,27	128,43	126,60
- зі страхування	165	0,12	274	0,20	263	0,19	109	0,08	-11	-0,01	166,06	95,99
- з оплати праці	880	0,01	1317	0,01	1227	0,01	437	0,00	-90	0,00	149,66	93,17
- учасниками	16	0,01	18	0,01	19	0,01	2	0,00	1	0,00	112,50	105,56
- внутрішніми розрахунками	9398	6,72	8069	5,96	11500	8,31	-1329	-0,76	3431	2,35	85,86	142,52
2.2.4. Інші поточні зобов'язання	388	0,28	559	0,41	623	0,45	171	0,14	64	0,04	144,07	111,45
3. Загальна вартість капіталу	139768	100,00	135347	100,00	138424	100,00	-4421	X	3077	X	96,84	102,27

Загальна вартість майна ССТ «Споживспілка Полтавської області» за 2016-2018 роки чіткої тенденції не виявила.

Так, в 2017 році проти 2016 року майновий потенціал спілки знизився, що зумовлено скороченням обсягів активів (на 4421,0 тис. грн.). Причиною зазначеного результату є зменшення вкладання коштів в необоротні активи та в оборотні активи організації.

Вартість необоротних активів скоротилась завдяки виведенню з експлуатації основних засобів спілки на суму 2947,0 тис. грн. (за часткою в майні скорочення склало 0,20 п.п.), на 233,0 тис. грн. зменшено незавершених капітальних інвестицій (- 0,16 п.п.), на 758,0 тис. грн. зменшилась сума інших фінансових інвестицій (- 0,31 п.п.). В той же час, значно зросла довгострокова дебіторська заборгованість організації. Приріст в 2017 році проти 2016 року склав 921,0 тис. грн., питома вага у майні збільшилась на 0,69 п.п.

Оборотні активи ССТ «Споживспілка Полтавської області» за згаданий період зменшились на 1414,0 тис. грн., частка цієї складової майна зменшилася на 0,03 п.п. Зумовлена ця зміна значним скороченням обсягів дебіторської заборгованості ССТ «Споживспілка Полтавської області», а саме на 1734,0 тис. грн. (0,94 п.п. за часткою) та зменшенням запасів (на 160 тис. грн., 0,37 п.п. за часткою). За цей період зросли залишки грошових коштів на рахунках та в касі організації (приріст склав 469,0 тис. грн., 0,52 п.п. за часткою).

В структурі джерел фінансування майна спілки за цей період відбулись наступні зміни. Формування майна за рахунок власного капіталу зменшилося на 5147,0 тис. грн., питома вага цього джерела знизилась на 1,0 п.п. Причинами цього виявились: скорочення обсягів зареєстрованого (пайового) капіталу (на 3687,0 тис. грн., 0,05 п.п. за часткою), зменшилась на 1,07 п.п. частка в капіталі спілки нерозподіленого прибутку звітнього року (- 1515,0 тис. грн.). Зміни в обсягах капіталу у дооцінках, додаткового капіталу та резервного капіталу суттєвої ролі не відіграли.

Слід зауважити, що частка позикових коштів у фінансуванні майна спілки в 2017 році проти 2016 року зросла на 1,00 п.п. (+726,0 тис. грн.). Левова частка

приросту припадає на збільшення короткострокового позикового капіталу спілки, а саме 532,0 тис. грн., за часткою приріст склав 0,84 п.п. В складі зазначеного джерела фінансування майна організації збільшився обсяг кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги (на 198,0 тис. грн.) та інших поточних зобов'язань на 171,0 тис. грн. (0,14 п.п. за часткою). Поточні зобов'язання за розрахунками зменшилися на 215,0 тис. грн. Значними є обсяги зменшення заборгованості за внутрішніми розрахунками, що слід оцінити позитивно. Були погашені короткострокові кредити. Слід відмітити збільшення поточних зобов'язань за розрахунками за одержаними авансами, з бюджетом, з оплати праці, зі страхування, учасниками. Зазначені зміни призвели до наступного результату. Загальна вартість капіталу ССТ «Споживспілка Полтавської області» в 2017 році проти 2016 року зменшилась на 4421,0 тис. грн., або на 3,16 %.

У 2018 році проти 2017 року фіксуємо факт зміцнення майнового потенціалу спілки, що викликано збільшенням обсягів активів (на 3077,0 тис. грн.). Причиною зазначеного результату є збільшення вкладання коштів в оборотні активи організації.

Оборотні активи ССТ «Споживспілка Полтавської області» в 2018 році проти 2017 року зросли на 8401,0 тис. грн., частка цієї складової майна збільшилася на 5,38 п.п., а от же структура майна стала більш мобільною. Зумовлена ця зміна приростом вартості по майже всіх статтях оборотних активів. Так, вартість запасів зросла на 1746,0 тис. грн. (приріст за часткою 0,92 п.п.). Значне збільшення обсягів дебіторської заборгованості ССТ «Споживспілка Полтавської області», а саме на 4858,0 тис. грн. (3,30 п.п. за часткою) веде до підвищення рівня імобілізації коштів із обороту організації та оцінюється негативно. Грошові кошти спілки збільшились на 1756,0 тис. грн., 1,14 п.п. за часткою. На 42,0 тис. грн. зросли витрати майбутніх періодів.

Вартість необоротних активів в 2018 році продовжувала зменшуватись, а тим самим знижувалося матеріально-технічне забезпечення фінансово-господарської діяльності ССТ «Споживспілка Полтавської області». Основні

засоби спілки зменшились на суму 3734,0 тис. грн. (за часткою в майні скорочення склало 4,04 п.п.), на 885,0 тис. грн. зменшилась сума інших фінансових інвестицій (- 0,80 п.п.), зменшилася довгострокова дебіторська заборгованість організації (на 694,0 тис. грн., питома вага у майні зменшилася на 0,52 п.п.). на негативну оцінку заслуговує збільшення обсягу незавершених капітальних інвестицій (на 132,0 тис. грн., за часткою в майні приріст склав 0,09 п.п.). В умовах фінансової скрути недоцільно нарощувати обсяг довгострокового заморожування коштів в капітальних інвестиціях.

У 2018 році проти 2017 року посилилась залежність від позикових джерел коштів. Формування майна за рахунок власного капіталу зменшилося на 1361,0 тис. грн., питома вага цього джерела знизилась на 2,87 п.п. Причинами цього виявилось скорочення обсягів зареєстрованого (пайового) капіталу (на 3166,0 тис. грн., 4,10 п.п. за часткою). Зміни в обсягах капіталу у дооцінках, додаткового капіталу та резервного капіталу не значні. Позитивної оцінки заслуговує збільшення обсягів нерозподіленого прибутку звітного року (+ 2157,0 тис. грн.), збільшилася на 1,55 п.п. частка цього джерела в капіталі спілки.

Продовжує зростати частка позикових коштів у фінансуванні майна спілки (на 2,87 п.п., або приріст за сумою 4438,0 тис. грн.). Зумовлена зазначена зміна збільшенням обсягів короткострокового позикового капіталу ССТ «Споживспілка Полтавської області», а саме 3845,0 тис. грн., за часткою приріст склав 2,46 п.п. В складі зазначеного джерела фінансування майна організації зменшився обсяг кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги (на 172,0 тис. грн.). Досить суттєво зросла сума поточних зобов'язань за розрахунками (приріст 3744,0 тис. грн.). В протигагу минулого року зросли обсяги заборгованості за внутрішніми розрахунками, що слід оцінити негативно, хоча скоріш за все пов'язано зі структурною перебудовою спілки. Станом на кінець 2018 року з'явилися короткострокові кредити на суму 83,0 тис. грн. Слід відзначити збільшення поточних зобов'язань за розрахунками з бюджетом (+411,0 тис. грн., за часткою 0,27 п.п.). Заборгованість з оплати праці та зі страхування, навпаки, скоротилась. Можемо відмітити цей факт, як позитивний.

Оцінені за допомогою аналітичного балансу зміни призвели до збільшення сукупної суми капіталу ССТ «Споживспілка Полтавської області» в 2018 році проти 2017 року (на 3077,0 тис. грн., або на 2,27 %).

Ілюстрацію порівняльного методу проведемо за допомогою побудови балансів ліквідності.

Порівняння першої групи активів та най термі новішої групи пасивів показує абсолютну ліквідність, тобто платоспроможність або неплатоспроможність підприємства в найближчий до моменту проведення аналізу час. Порівняння першої групи активів і пасивів (активів, що абсолютно реалізуються, з короткостроковими зобов'язаннями) показує короткострокову перспективну ліквідність, тобто найближчий прогноз платоспроможності підприємства Використовуючи результати групування активів та пасивів можливо оцінити стійкість фінансового стану підприємства, яка виступає основою кредитоспроможності в поточному періоді та перспективі.

Станом на кінець 2016-2018 років баланс ССТ «Споживспілка Полтавської області» не можна вважати абсолютно ліквідним.

Результати розрахунку показників ліквідності балансу ССТ «Споживспілка Полтавської області» наведені в таблиці 2.3.

Цей висновок підтверджує наявність платіжної нестачі абсолютно ліквідних активів в розмірі 10801,0 тис. грн. станом на кінець 2017 року, яка порівняно з показником 2016 року зменшилась на 9685,0 тис. грн., що оцінюється позитивно

Ця зміна пов'язана з ростом в 2017 році порівняно 2016 роком поточних зобов'язань за розрахунками, а саме на 154,0 тис. грн. проти збільшення грошових коштів та поточних фінансових інвестицій за цей же період на 469,0 тис. грн.

В 2018 році порівняно з 2017 роком розмір платіжної нестачі абсолютно ліквідних активів товариства збільшився на 1880,0 тис. грн. і склав 12681,0 тис. грн. це пов'язано з тим, що зросли як поточні зобов'язання (+3636,0 тис. грн.) так і залишок грошових коштів спілки (+1756,0 тис. грн.).

Таблиця 2.3 – Показники ліквідності балансу ССТ «Споживспілка Полтавської області» за 2016-2018 роки (станом на кінець року), тис. грн.

Групи активу	2016 рік	2017 рік	2018 рік	Групи пасиву	2016 рік	2017 рік	2018 рік	Надлишок (+), нестача (-) коштів		
								2016 рік	2017 рік	2018 рік
1	2	3		5	6	7	8	9	10	11
1. Найбільш ліквідні активи	7509	7978	9734	1. Поточні зобов'язання	18625	18779	22415	-11116	-10801	-12681
2. Середньо ліквідні активи	14591	12857	17715	2. Короткострокові кредити банків і позики	341	719	928	14250	12138	16787
3. Низько ліквідні активи	21290	21141	22928	3. Довгострокові зобов'язання	790	984	1577	20500	20157	21351
4. Важко ліквідні активи	96378	93371	88047	4. Власний капітал	120012	114865	113504	23634	21494	25457
5. Баланс	139768	135347	138424	5. Баланс	139768	135347	138424	X	X	X

Відбулось збільшення платіжного надлишку абсолютно ліквідних активів для покриття найтерміновіших зобов'язань, що пов'язано зі скороченням обсягів середньо ліквідних активів в 2011-2013 роках.

Збільшився платіжний надлишок середньо ліквідних активів для покриття короткострокових боргів перед банківською системою з 1450,0 тис. грн. в 2016 році до 16787,0 тис. грн. в 2018 році. Але слід відмітити, що поточна заборгованість за поточними зобов'язаннями зросла з 341,0 тис. грн. в 2016 році до 845,0 тис. грн. в 2018 році, та станом на кінець 2018 року обсяг короткострокових кредитів склав 83,0 тис. грн.

Низько ліквідні активи покривають обсяг довгострокових боргів спілки, розмір платіжного надлишку зріс з 20500,0 тис. грн. в 2016 році до 21351,0 тис. грн. в 2018 році.

Про наявність у ССТ «Споживспілка Полтавської області» в 2016-2018 роках власного оборотного капіталу свідчить наявність платіжного надлишку стійких пасивів для фінансування важко ліквідних активів в розмірі 23634,0,0 тис. грн. в 2016 році, 21494,0 тис. грн. в 2017 році, 25457,0 тис. грн. в 2018 році.

Порівняння першої та другої груп активів (найліквідніших активів і активів, що швидко реалізуються) з першими двома групами пасивів (найтерміновішими зобов'язаннями і короткостроковими пасивами) показує поточну ліквідність, тобто платоспроможність або неплатоспроможність підприємства в найближчий до моменту проведення аналізу час. Порівняння третьої групи активів і пасивів (активів, що повільно реалізуються, з довгостроковими зобов'язаннями) показує перспективну ліквідність, тобто прогноз платоспроможності підприємства.

Використовуючи результати групування активів та пасивів можливо оцінити стійкість фінансового стану організації, яка виступає основою кредитоспроможності в поточному періоді та перспективі.

Станом на кінець 2016-2018 років баланс ССТ «Споживспілка Полтавської області» не можна вважати абсолютно ліквідним, але рівень платоспроможності може бути оцінено як достатній.

На наступному кроці дослідження здійснимо оцінку балансу фінансової стійкості спілки (табл. 2.4).

Таблиця 2.4 – Показники фінансової стійкості балансу ССТ «Споживспілка Полтавської області» за 2016-2018 роки (станом на кінець року), тис. грн.

Показник	2016 рік	2017 рік	2018 рік	Зміна (+;-) показника 2017 р. порівняно з 2016 р.	Зміна (+;-) показника 2018 р. порівняно з 2017 р.
1	2	3	4	5	6
1. Наявність власного оборотного капіталу для формування запасів (Н1), тис. грн.	23634,0	21494,0	25457,0	-2140,0	3963,0
2. Наявність власного оборотного капіталу, довгострокових кредитів та позик для формування запасів (Н2)), тис. грн.	24424,0	22478,0	27034,0	-1946,0	4556,0
3. Наявність власного оборотного капіталу, довгострокових, короткострокових кредитів і позик для формування запасів (Н3)), тис. грн.	24765,0	23197,0	27962,0	-1568,0	4765,0
4. Запаси), тис. грн.	20771,0	20579,0	22324,0	-192,0	1745,0
5. Надлишок (+) нестача (-) власного оборотного капіталу для формування запасів ($\pm E1$)), тис. грн.	2863,0	915,0	3133,0	-1948,0	2218,0
6. Надлишок (+) нестача (-) власного оборотного капіталу, довгострокових кредитів та позик для формування запасів ($\pm E2$)), тис. грн.	3653,0	1899,0	4710,0	-1754,0	2811,0
7. Надлишок (+) нестача (-) власного оборотного капіталу, довгострокових, короткострокових кредитів і позик для формування запасів ($\pm E3$)), тис. грн.	21902,0	22282,0	24829,0	380,0	2547,0
8. Запас стійкості фінансового стану (ЗС), днів	24,11	24,60	28,13	0,49	3,53

Продовження таблиці 2.4

1	2	3	4	5	6
9. Номер типу фінансової ситуації відповідно до класифікації	1	1	1	X	X
10. Частка запасів у власних оборотних коштах, %	113,78	104,45	114,03	9,59	38,30
11. Частка запасів власних та довгострокових позикових джерелах їх формування, %	117,59	109,23	121,10	11,87	36,62
12. Частка запасів у загальній величині основних джерел їх формування, %	119,23	112,72	125,26	12,53	161,09

ССТ «Споживспілка Полтавської області» в 2016-2018 роках мав власний оборотний капітал в обсязі 23634,0 тис. грн. в 2016 році, 21494,0 тис. грн. в 2017 році, 25457,0 тис. грн. в 2018 році. Стійка динаміка цього джерела фінансування запасів відсутня, але в 2018 році проти 2017 року мав місце приріст показника на 3963,0 тис. грн., або на 18,44 %.

Функціонуючий капітал, який розраховується як різниця між поточними активами та поточними зобов'язаннями, за обсягом більший за власний оборотний капітал. Динаміку показник чистого робочого (функціонуючого) капіталу виявив подібну. В 2018 році проти 2017 року мав місце приріст показника на 4556,0 тис. грн., або на 20,27 %.

На наступний показник, а саме наявність власного оборотного капіталу, довгострокових, короткострокових кредитів та позик для формування запасів вплинуло залучення товариством в 2018 році короткострокових банківських кредитів в обсязі, які станом на кінець року склали 83,0 тис. грн.

Запаси ССТ «Споживспілка Полтавської області» за 2016-2018 роки збільшились з 20771,0 тис. грн. в 2016 році до 22324,0 тис. грн. в 2018 році. Зменшення обсягу запасів в 2017 році проти 2016 року – 192,0 тис. грн., в 2018 році проти 2017 року відбувся, навпаки, приріст, а саме – 2218,0 тис. грн.

Надлишок власного оборотного капіталу для формування запасів ССТ «Споживспілка Полтавської області» в 2016 році склав 2863,0 тис. грн. Враховуючи перевищення темпу росту обсягів запасів над темпами росту

власного оборотного капіталу, в 2017 році надлишок власного оборотного капіталу для формування запасів склав 915,0 тис. грн. В 2018 році обсяг надлишку власного оборотного капіталу для формування запасів збільшився і склав 3133,0 тис. грн.

З урахуванням довгострокових кредитів запаси ССТ «Споживспілка Полтавської області» за 2016-2018 роки могли бути повністю профінансовані. Обсяг платіжного надлишку склав в 2016 році 3653,0 тис. грн., в 2017 році 1899,0 тис. грн., в 2018 році платіжний надлишок дещо збільшився і склав 4710,0 тис. грн.

Надлишок власних оборотних, довгострокових, короткострокових кредитів та позик для формування запасів в 2016 році склав 21902,0 тис. грн., в наступному році збільшився на 380,0 тис. грн. в 2018 році проти 2017 року приріст склав 2547,0 тис. грн.

ССТ «Споживспілка Полтавської області» в 2016 році мало запас стійкості фінансового стану в розмірі 24,11 днів. В 2017-2018 роках цей показник набув значення 24,6 дні та 28,13 днів.

Тип фінансової ситуації на протязі 2016-2018 років оцінюється як абсолютний. Частка запасів у власних оборотних коштах збільшилася з 113,78 % в 2016 році до 114,03 % – в 2018 році. Частка запасів у власних та довгострокових позикових джерел їх формування збільшилася з 117,59 % в 2017 році до 121,10 % – в 2018 році. Частка запасів у загальній величині основних джерел їх формування збільшилася з 119,23 % в 2016 році до 125,26 % – в 2018 році.

Узагальнюючи, можна зробити висновок, що фінансову стійкість слід розглядати як особливий збалансований стан рівноваги спілки, за якого відбувається раціональне використання виробничих та фінансових ресурсів, що дозволяє забезпечити її стабільне функціонування та розвиток, за наявності складних дестабілізуючих умов його середовища. Такий стан досягається шляхом оптимізації основних фінансових показників, а саме рентабельності, платоспроможності та кредитоспроможності.

2.3 Коефіцієнтний аналіз фінансової стійкості та платоспроможності ССТ «Споживспілка Полтавської області» за 2016-2018 роки

R-аналіз, або розрахунок фінансових коефіцієнтів, є широко застосовуваним у світовій практиці. Він базується на розрахунку системи коефіцієнтів, що відображають різні аспекти діяльності підприємства і враховують чинники внутрішнього і зовнішнього впливу на фінансовий стан підприємства. При оцінці фінансового стану підприємства таким методом використовують або показники всієї сукупної діяльності підприємства, або їхню визначену групу, розширюючи при цьому склад коефіцієнтів.

Окремий показник чи їх сукупність не можуть дати однозначного висновку про фінансовий стан підприємства. Коли необхідно надати швидку оцінку фінансового стану, ефективніше буде використати комплексну оцінку на основі кількох найважливіших показників.

Відповідно до вироблених засад оцінювання фінансового стану підприємства, аналітичні процедури здійснюють на основі системи коефіцієнтів, які різнобічно характеризують структуру капіталу та його розміщення. Серед численних факторів, які формують характеристику фінансово – майнової позиції рівноваги підприємства на ринках капіталів, інвестицій і товарів, провідними є показники його платоспроможності, ліквідності та фінансової стійкості загалом. Переважна більшість показників є коефіцієнтами співвідношення, що характеризують маневреність оборотних засобів, поточну, швидку і абсолютну ліквідність, покриття запасів, фінансову автономію, а також процентні відношення оборотних коштів в активах, питому вагу запасів в оборотних активах, власні оборотні кошти у загальній величині оборотного капіталу, власні оборотні кошти у покритті запасів.

Для діагностики фінансового стану ССТ «Споживспілка Полтавської області» за 2016-2018 роки передбачається використати групи часткових

показників, що характеризують міру капіталізації, забезпеченості власними коштами та покриття (табл. 2.5).

Таблиця 2.5 – Показники фінансової стійкості ССТ «Споживспілка Полтавської області» за 2016-2018 роки (станом на кінець року)

Показник	2016 рік	2017 рік	2018 рік	Зміна (+;-) показника 2017 р. порівняно з 2016 р.	Зміна (+;-) показника 2018 р. порівняно з 2017 р.
1	2	3	4	5	6
1. Коефіцієнт автономії	0,859	0,849	0,820	-0,010	-0,029
2. Коефіцієнт фінансової залежності (фінансової напруги)	0,141	0,151	0,180	0,010	0,029
3. Коефіцієнт фінансового ризику (співвідношення позикового та власного капіталу)	0,165	0,178	0,220	0,014	0,041
4. Коефіцієнт маневрування (маневреності)	0,197	0,187	0,224	-0,010	0,037
5. Коефіцієнт покриття інвестицій	1,253	1,241	1,307	-0,013	0,066
6. Коефіцієнт інвестування	1,245	1,230	1,289	-0,015	0,059
7. Коефіцієнт поточної фінансової стійкості	6,328	5,891	4,862	-0,437	-1,029
8. Коефіцієнт іммобілізації	0,606	0,604	0,564	-0,002	-0,040
9. Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власним оборотним капіталом	0,545	0,512	0,505	-0,033	-0,007
10. Коефіцієнт концентрації довгострокового позикового капіталу	0,040	0,048	0,063	0,008	0,015
11. Коефіцієнт концентрації короткострокового позикового капіталу	0,960	0,952	0,937	-0,008	-0,015

Значення коефіцієнта автономії в 2016-2018 роках доводить високий рівень забезпеченості ССТ «Споживспілка Полтавської області» власними коштами. Так, станом на кінець 2018 року 82,0 % майна було профінансовано за власний рахунок.

Динаміка часткових показників фінансової стійкості ССТ «Споживспілка Полтавської області» за 2016-2018 роки дозволяє стверджувати, що спілка забезпечувала достатньо високий рівень фінансової стійкості. На користь цього свідчать наступні аргументи. За три роки коефіцієнт автономії перевищував нормативне значення – 0,5. В 2016 році 85,9 % майна було профінансовано за рахунок власних коштів, в 2017-2018 роках показник склав 84,9 % в 2017 році та 82,0 % – в 2018 році.

Низькими є значення коефіцієнта фінансової напруги, який дозволяє судити про рівень залежності організації від зовнішніх джерел коштів.

Коефіцієнт фінансового ризику в 2017 році проти 2016 року зріс на 0,014 і склав 0,178. Це означає, що на 1 грн. власного капіталу припадає 17,8 коп. позикового. Розміри зазначеного показника не викликають загрози. Від критичного нормативного рівня відхилення в 2018 році склало 0,78. Станом на кінець 2018 року на 1 грн. власного капіталу припадало лише 22,0 коп. позикового.

22,4 % власних коштів ССТ «Споживспілка Полтавської області» в 2018 році знаходились в мобільній формі, що дозволяло організації вільно ними маневрувати. В 2017 році проти 2016 року на 0,01 зменшився коефіцієнт маневреності власного оборотного капіталу, що пов'язано зі зменшенням грошових коштів та власного капіталу спілки, але в 2018 році відбулось збільшення показника на 0,037.

В той же час, в 2018 році проти минулого року збільшилися коефіцієнти покриття інвестицій та фінансування. Нормативні вимоги в 2016-2018 роках перевищено. Таким чином фінансування необоротних активів повністю забезпечено власним капіталом, стійкі пасиви перевищують вартість основних засобів та нематеріальних активів.

В 2016-2018 роках низькою є концентрація позикового капіталу в сукупному капіталі підприємства. В 2016 році 14,1 % майна профінансовано за рахунок зовнішніх запозичень, 15,1 % – у 2017 році, 18,0 % – у 2018 році. Слід відмітити, що хоча і незначно, але збільшується значення коефіцієнта фінансової залежності.

Спадною виявилась динаміка коефіцієнту забезпеченості запасів. За період дослідження відбулось зниження рівня забезпеченості запасів власним оборотним капіталом.

В 2016-2018 роках коефіцієнт поточної фінансової стійкості знаходився в межах нормативу, що заслуговує на позитивну оцінку, хоча і слід відмітити тенденцію зменшення.

Коефіцієнт короткострокової заборгованості виявив спадну динаміку, але в 2018 році проти 2017 року, судячи зі зміни цього показника, залежність підприємства від короткострокових позикових джерел знизилась.

Приведені рекомендовані значення коефіцієнтів фінансової стійкості не слід розглядати як єдино можливі, хоча будь-які зрушення у напрямку до їх досягнення найчастіше оцінюються як позитивні. Така ситуація зумовлена тим, що оцінка змін, що сталися у структурі власного капіталу підприємства, може розглядатися з різних позицій. Так для інвесторів (банків, інших кредиторів) ситуація є більш надійною у разі високої частки власного капіталу, що за своєю сутністю виключає фінансовий ризик. Підприємства, як правило, зацікавленні у залученні позикових коштів, як більш дешевого методу фінансування своєї діяльності., тим більше, що відсотки за обслуговування позикового капіталу розглядаються як витрати і не включаються в оподатковуваний прибуток.

Таким чином, збільшення частки власного капіталу, не є тим однозначним показником, що характеризує покращення фінансової стійкості. Навпаки, використання позикових коштів свідчить про гнучкість підприємства, здатність підприємства залучати та повертати кредити, про довіру до нього у діловому світі.

Здійснено аналіз поточної платоспроможності ССТ «Споживспілка Полтавської області» за 2016-2018 роки за результатами розрахунків, наведених в аналітичній таблиці 2.6.

Таблиця 2.6 – Динаміка коефіцієнтів платоспроможності (ліквідності) ССТ «Споживспілка Полтавської області» за 2016-2018 роки

Показник	Норма	Роки:			Зміна (+,-) показника 2017 р.		Зміна (+,-) показника 2018 р.	
		2016	2017	2018	від показни- ка 2016 р.	від норми	від показни- ка 2017 р.	від норми
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1. Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,2	0,396	0,409	0,417	0,013	0,209	0,008	0,217
2. Коефіцієнт уточненої (проміжної) ліквідності	0,75	0,670	0,655	0,683	-0,015	-0,095	0,029	-0,067
3. Коефіцієнт загальної ліквідності (покриття)	2	2,288	2,153	2,158	-0,135	0,153	0,005	0,158
4. Коефіцієнт ліквідності матеріальних оборотних активів (запасів)	-	1,095	1,055	0,956	-0,040	X	-0,099	X
5. Коефіцієнт забезпечення оборотних активів власним оборотним капіталом	0,1	0,545	0,512	0,505	-0,033	0,412	-0,007	0,405
6. Коефіцієнт ліквідності дебіторської заборгованості	-	0,274	0,246	0,266	-0,028	X	0,021	X
7. Коефіцієнт співвідношення кредиторської і дебіторської заборгованості	1,25	3,587	3,922	3,607	0,336	2,672	-0,315	2,357

Згідно з даними таблиці 2.6 ССТ «Споживспілка Полтавської області» може негайно за рахунок наявних грошових коштів погасити у 2016 році 39,6 % та у 2017 році 40,9 %, а у 2018 році 41,7 % найбільш термінових зобов'язань. Нормативне значення $K_{a.l.} \geq 0,2$, поширене в економічній літературі, означає, що кожного дня потрібно погашати 20 % поточних зобов'язань підприємства, тобто у випадку збереження залишку грошових коштів на рівні звітної дати (переважно за рахунок забезпечення рівномірного надходження платежів від партнерів) поточну заборгованість, наявну на звітну дату, можна погасити за 50 днів ($1 : 0,2$). Слід зазначити, що протягом останніх трьох років показник абсолютної ліквідності був вищим від нормативного (20 %) значення (на 19,6 %, 20,9 %, 21,7 % відповідно в 2016 році, 2017 році, 2018 році).

Коефіцієнт швидкої (уточненої або проміжної) ліквідності знаходиться в межах рекомендованого значення (0,7-0,9), і у 2016 він склав 0,670, а у 2017 році він зменшився на 0,015 і становив 0,655, в 2018 році збільшився і склав 0,683. Тобто протягом 2016-2018 років спілка найближчим часом може повернути при повному поверненні дебіторської заборгованості близько 70 % короткострокових зобов'язань.

Динаміка коефіцієнта співвідношення кредиторської та дебіторської заборгованості нестійка. При рекомендованому значенні біля 1,25, фактичні значення за три роки перевищили одиницю. За 2016-2018 роки знизився коефіцієнт ліквідності матеріальних оборотних активів (запасів) з 1,095 станом на кінець 2016 року до 0,956 – станом на кінець 2018 року.

Коефіцієнт ліквідності дебіторської заборгованості змінювався нерівномірно. За рахунок повернення боргів дебіторів ССТ «Споживспілка Полтавської області» в 2016 році була спроможна погасити 27,4 % поточних боргів, в 2017 році – 24,6 %, в 2018 році – 26,6 %.

Коефіцієнт забезпечення оборотних активів власним оборотним капіталом перевищив норму 0,1 досить суттєво, що слід оцінити позитивно, адже цей показник є одним із головних маркерів в діагностиці банкрутства підприємства.

Щодо коефіцієнта покриття, то він у 2016 році перевищив норматив, і становив 2,288, а у 2017 році він збільшився на 0,005 і становив 2,153, і також перевищив норматив, тобто поточні активи підприємства повністю покривають його поточні зобов'язання. Достатнє обмеження означає, що грошові кошти і майбутні надходження від поточної діяльності мають відшкодувати поточні борги. Для підвищення рівня поточної ліквідності необхідно сприяти зростанню забезпеченості запасів власними обіговими засобами, для чого потрібно збільшити власні обігові кошти й обґрунтовано знизити рівень запасів. В 2018 році рівень загальної ліквідності ще підвищився, коефіцієнт покриття склав 2,158, що більше норми на 0,158.

Інтегральний показник платоспроможності формується як сумарний (синтетичний) рівень відносних величин одержаних від порівняння фактичних значень абсолютної, проміжної і загальної платоспроможності з їх еталонами. В економічній літературі і в нормативних документах для цих показників визначені теоретично достатні значення рівнів, відповідно 0,2, 0,5 і 1,0. Нормативна величина показника має значення $> 3,0$, що свідчить про достатність рівня всіх складових його ознак.

«Нормальний» коефіцієнт покриття свідчить які перспективи має підприємство щодо погашення усіх своїх боргів по залучених фінансових ресурсах, як це вплине на формування нормативної величини залишків активів, що забезпечують безперебійну діяльність підприємства в межах визначеної потужності, якщо всі кредитори одночасно пред'являть йому свої вимоги. Для підвищення «нормального» рівня коефіцієнта покриття необхідно поповнювати реальний власний капітал підприємства й обґрунтовано стримувати зростання поза обігових активів і дебіторської заборгованості. На відміну від коефіцієнтів абсолютної ліквідності та поточної ліквідності, що показують негайну і поточну платоспроможність, коефіцієнт покриття відображає прогноз платоспроможності на доволі віддалену перспективу.

Динаміка інтегрального показника платоспроможності ССТ «Споживспілка Полтавської області» негативна (рис. 2.8). Значення зменшилось

з 5,98 станом на кінець 2016 року до 5,77 – станом на кінець 2018 року. Нормативну межу перевищено. «Нормальний» коефіцієнт покриття спілки за три роки також зменшився. Якщо станом на кінець 2016 року згаданий показник становив 1,11, то вже в 2018 році його значення зменшилося до 1,09.

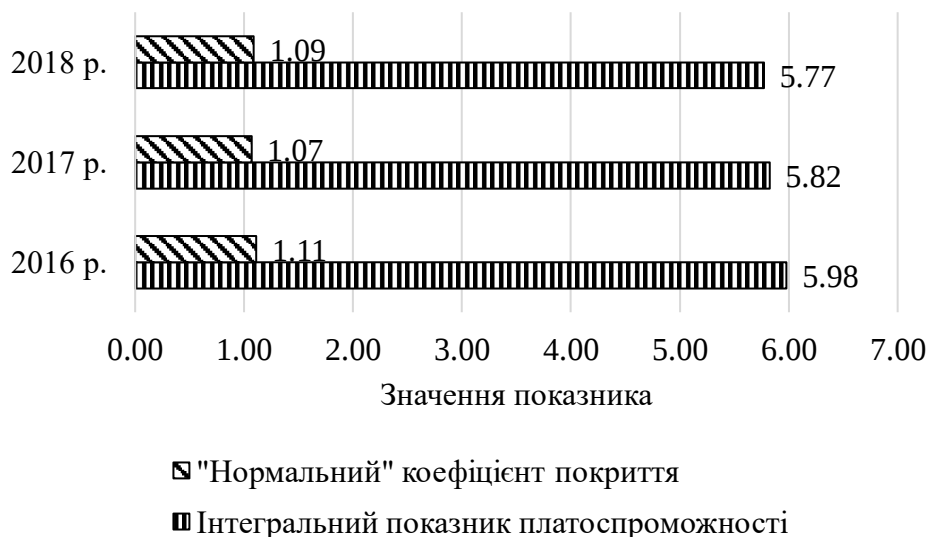

Рисунок 2.8 – Динаміка інтегральних показників платоспроможності ССТ «Споживспілка Полтавської області» за 2016-2018 роки (станом на кінець року)

В практиці застосування коефіцієнтного аналізу визначається індекс ділової активності, який характеризує ефективність підприємницької діяльності. Обчислюється він множенням значень оборотного капіталу за аналізований період на рентабельність основної діяльності:

$$I_{да} = O_{фк} \times P, \quad (2.1)$$

де $I_{да}$ – індекс ділової активності,

$O_{фк}$ – оборотність функціонуючого капіталу,

P – рентабельність основної діяльності.

Динаміка зміни цього коефіцієнта виявляє зростання чи зниження ділової активності ССТ «Споживспілка Полтавської області» (табл. 2.7).

Таблиця 2.7 – Розрахунок індексу ділової активності ССТ «Споживспілка Полтавської області» за 2016-2018 роки

Показник	Роки:			Абсолютна зміна : (+;-)		Темп росту, %	
	2016	2017	2018	2017 р. проти 2016 р.	2018 р. проти 2017 р.	2017 р. проти 2016 р.	2018 р. проти 2017 р.
1	2	3	4	5	6	7	8
1. Оборотноість власного капіталу, Овк, днів	332,088	326,218	317,179	-5,869	-9,039	98,233	97,229
2. Рентабельність основної діяльності (коефіцієнт), Рв	0,007	0,004	0,006	-0,003	0,002	57,159	142,782
3. Індекс ділової активності, Іда	2,308	1,296	1,799	-1,012	0,503	56,149	138,826

Результати розрахунку індексу ділової активності ССТ «Споживспілка Полтавської області» дозволяють зробити висновок щодо незначного підвищення рівня ділової активності в 2018 році порівняно з 2017 роком. Динаміка цього показника унаочнена на рисунку 2.9.

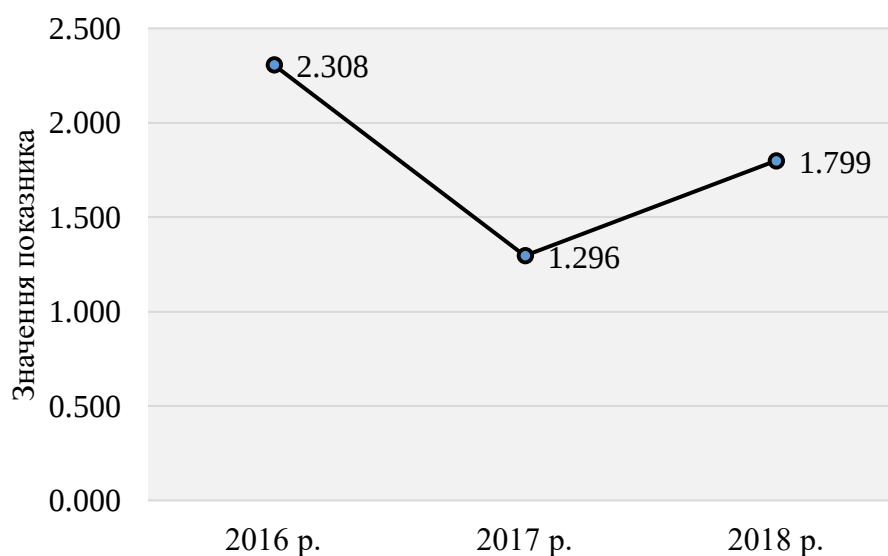

Рисунок 2.9 – Динаміка індексу ділової активності ССТ «Споживспілка Полтавської області» за 2016-2018 роки

Причиною зазначеної зміни виявились наступні : скорочення періоду обороту власного капіталу спілки з 322,1 дні в 2016 році до 317,2 дні в 2018 році

та незначне збільшення рентабельності основної діяльності з 0,4 % в 2017 році до 0,6 % в 2018 році.

Значення показників швидкості обороту фінансових ресурсів ССТ «Споживспілка Полтавської області» та їх динаміка дозволяють зробити висновок про зниження рівня ділової активності спілки в 2018 році порівняно з минулими роками (табл. 2.8).

Серед основних причин зниження ділової активності є наступні:

- уповільнення оборотності капіталу протягом аналізованого періоду, так якщо у 2017 році відбулось збільшення кількості оборотів на 0,01 обороти у порівнянні з 2016 роком, то у 2018 році фіксуємо уповільнення оборотності капіталу організації на 0,05 обороти. Зазначені зміни свідчать про зниження ефективності вкладення фінансових ресурсів у формування активів спілки;
- у 2017 році проти 2016 року спостерігається уповільнення оборотності поточних активів на 0,3 обороту, в 2018 році проти 2017 року – на 0,76 оборотів;
- впродовж останніх трьох років знизилась кількість оборотів дебіторської заборгованості товариства з 34,74 разів в 2016 році до 31,40 разів в 2018 році;
- в 2018 році порівняно з попереднім роком зменшилась кількість повних оборотів матеріальних запасів ССТ «Споживспілка Полтавської області» на 0,50 обороти;
- впродовж 2016-2018 років відбувається зростання періоду обороту поточних активів з 45,35 днів у 2016 році до 52,32 дні у 2018 році;
- збільшився термін інкасації дебіторської заборгованості, що є вкрай не вигідним для спілки;
- подовжився термін обороту запасів в 2017 році проти 2016 року на 0,55 днів та в 2018 році проти 2017 року на 1,72 дні;
- у 2018 році період обороту кредиторської заборгованості подовжився на 3,03 дні.

Результатом зазначених змін швидкості обороту фінансових ресурсів ССТ «Споживспілка Полтавської області» за 2016-2018 роки стало подовження операційного та фінансового циклів. Унаочнення наведено на рисунку 2.10.

Таблиця 2.9 – Показники швидкості обороту фінансових ресурсів ССТ «Споживспілка Полтавської області» за 2016-2018 роки

Показник	Роки :			Абсолютні зміни (+;-)		Темп приросту (зниження), %	
	2016	2017	2018	2017 р. проти 2016 р.	2018 р. проти 2017 р.	2017 р. проти 2016 р.	2018 р. проти 2017 р.
1	2	3	4	5	6	7	8
1. Коефіцієнти швидкості обороту фінансових ресурсів:							
1. сукупних активів	2,36	2,37	2,32	0,01	-0,05	0,3	-2,1
2. поточних активів	7,94	7,64	6,88	-0,30	-0,76	-3,8	-9,9
3. дебіторської заборгованості	34,74	31,87	31,40	-2,87	-0,47	-8,3	-1,5
4. кредиторської заборгованості	18,05	16,95	14,86	-1,09	-2,09	-6,1	-12,3
5. матеріальних запасів	10,70	10,53	10,03	-0,17	-0,50	-1,6	-4,7
2. Цикл обороту фінансових ресурсів, дні :							
1. сукупних активів	154,45	153,99	157,24	-0,46	3,25	-0,3	2,1
2. поточних активів	45,35	47,13	52,32	1,78	5,19	3,9	11,0
3. дебіторської заборгованості	10,51	11,45	11,62	0,94	0,17	9,0	1,5
4. матеріальних запасів	34,11	34,66	36,38	0,55	1,72	1,6	5,0
5. кредиторської заборгованості	20,23	21,53	24,56	1,30	3,03	6,4	14,1

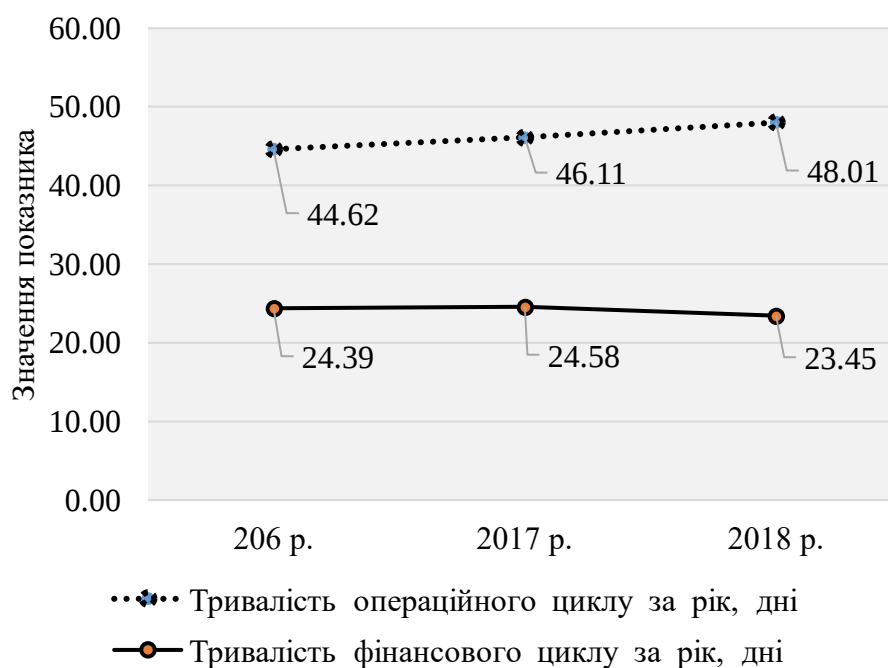

Рисунок 2.10 – Тривалість операційного та фінансового циклів обороту фінансових ресурсів ССТ «Споживспілка Полтавської області» за 2016-2018 роки

Якщо операційний цикл товариства у 2016 році тривав 44,62 дні, то в 2017 році цей показник збільшився до 46,11 днів, в 2018 році – 48,01 дні. Фінансовий цикл спілки дещо знизився і в 2018 році склав 23,45 днів.

Висновки за розділом 2

Враховуючи результати розрахунків, можемо стверджувати, що ССТ «Споживспілка Полтавської області» в 2016-2018 роках знаходилось в недостатньо стійкому фінансовому стані, який в 2018 році проти минулих років незначно покращився. Це проявилось у збільшенні обсягів майна та капіталу, виручки від реалізації продукції та валового прибутку, збільшенні обсягів чистого фінансового результату. Позитивні зміни відбулись у обсягах власного капіталу та власного оборотного капіталу спілки, значно збільшився нерозподілений прибуток ССТ «Споживспілка Полтавської області».

Застосування традиційного апарату фінансового аналізу (горизонтального, вертикального, порівняльного, трендового та коефіцієнтного аналізу) дозволило зробити наступні висновки.

Порушення стійкості фінансового стану ССТ «Споживспілка Полтавської області» зумовлено негативними зрушеннями в складі майна та капіталу. Зазнало значного скорочення матеріально-технічна база діяльності спілки. З року в рік зменшуються наявні потужності, передаються в операційну оренду основні засоби ССТ «Споживспілка Полтавської області», в той же час відмічаємо збільшення обсягів незавершених капітальних інвестицій, що тягарем лягають на результати діяльності організації. Збільшився рівень іммобілізації коштів в дебіторську заборгованість.

Скорочення обсягів власного капіталу та збільшення обсягів зовнішніх запозичень призвели до зниження фінансової стійкості спілки, має місце посилення залежності від зовнішніх запозичень і хоча рівень фінансової автономії залишається досить високим, слід прийняти відповідні міри, щодо підтримання фінансової незалежності спілки. Баланси організації не відповідають еталону абсолютної ліквідності, адже має місце платіжна нестача абсолютно ліквідних активів для покриття най терміновіших боргів. Тип фінансової стійкості організації ідентифіковано як абсолютний, але слід відзначити погіршення ряду показників, за якими можна судити про рівень забезпеченості запасів відповідними джерелами фінансування.

Рівень платоспроможності спілки оцінено як достатньо високий, але наявність негативних змін по ряду фінансових коефіцієнтів викликає занепокоєння. На користь цього твердження виступає зниження інтегральних показників платоспроможності ССТ «Споживспілка Полтавської області».

Незважаючи на підвищення індексу ділової активності спілки аналіз часткових показників швидкості обороту фінансових ресурсів дозволяє стверджувати, що ефективність використання ресурсів знизилася, що проявилось у уповільненні швидкості обороту ресурсів спілки та подовженні термінів їхнього обігу.

РОЗДІЛ 3

УДОСКОНАЛЕННЯ ОЦІНКИ ФІНАНСОВОГО СТАНУ НА ОСНОВІ ЗАСТОСУВАННЯ СУЧАСНИХ НАПРАЦЮВАНЬ ФІНАНСОВОГО АНАЛІЗУ

3.1 Застосування інтегральної оцінки фінансового стану підприємств та організації споживчої кооперації на основі авторського підходу

Теоретико-методичні підходи до побудови методичних засад інтегрального оцінювання фінансового стану підприємств і організацій викладено в параграфі 1.3 першого розділу дипломної роботи. Представимо їх практичну реалізацію на прикладі спілки споживчих товариств «Споживспілка Полтавської області».

В першому модулі представлені показники ССТ «Споживспілка Полтавської області» за 2016-2018 роки, аналіз динаміки яких дає змогу оцінити рівень платоспроможності в поточному та довгостроковому періодах та ліквідності організації. Показники цього блоку знаходяться або в межах або перевищують рекомендовані значення. Позитивну тенденцію за ідентифікацією напряму динаміки продемонстрував коефіцієнт абсолютної ліквідності. П'ять з восьми показників тенденції не дотримались. За інтегральним показником та вартістю чистих активів зафіксовано зменшення значень. В цілому, рівень платоспроможності та ліквідності організації може бути оцінений як високий.

Наступний аналітичний модуль представляє оцінку фінансової стійкості, за показниками якої бачимо також знаходження значень в межах рекомендованих нормативів. Але тенденції показників, виявлена динаміка та напрям змін мають негативний вектор підвищення фінансової напруги та фінансового ризику, викликаного збільшенням залежності від зовнішніх запозичень.

Блок показників оцінки ділової активності ССТ «Споживспілка Полтавської області» за 2016-2018 роки одностайно свідчить про зниження її рівня.

Таблиця 3.1 – Динаміка поточних значень показників інформаційного простору інтегральної оцінки фінансового стану ССТ «Споживспілка Полтавської області» за 2016-2018 роки

Показник	Рекомендо- ване значення показника	2016 р.	2017 р.	2018 р.	Зміна (+;-) показника 2017 р. порівняно з 2016 р.	Зміна (+;-) показника 2018 р. порівняно з 2017 р.	Ідентифікація напрямку динаміки
1	2	3	4	5	6	7	8
Показники платоспроможності в поточному та довгостроковому періодах та ліквідності підприємства (організації)							
1. Коефіцієнт загальної ліквідності (покриття)	1,5–2,5	2,288	2,153	2,158	-0,135	0,005	Відсутність тенденції
2. Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,7–1	1,165	1,069	1,176	-0,097	0,107	Відсутність тенденції
3. Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,2–0,3	0,396	0,409	0,417	0,013	0,008	Збільшення
4. Коефіцієнт співвідношення кредиторської та дебіторської заборгованості	1,25	1,276	1,461	1,265	0,184	-0,195	Відсутність тенденції
5. Комплексний показник ліквідності балансу	> 1	1,113	1,068	1,091	-0,046	0,023	Відсутність тенденції
6. Інтегральний показник платоспроможності	> 2	5,979	5,825	5,771	-0,154	-0,054	Зменшення
7. Вартість чистих активів, тис. грн.	> 0	120012,00	114865,00	113504,00	-5147,00	-1361,00	Зменшення
8. Робочий капітал (власний оборотний капітал), тис. грн.	> 0	23634,00	21494,00	25457,00	-2140,00	3963,00	Відсутність тенденції
Показники фінансової стійкості							
9. Коефіцієнт автономії	≥ 0,5	0,859	0,849	0,820	-0,010	-0,029	Зменшення
10. Коефіцієнт фінансової напруги	≤ 0,5	0,141	0,151	0,180	0,010	0,029	Збільшення
11. Коефіцієнт фінансового ризику	≤ 1	0,165	0,178	0,220	0,014	0,041	Збільшення
12. Коефіцієнт мобільності	> 0,5	0,175	0,193	0,196	0,017	0,003	Збільшення
13. Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,2–0,4	0,197	0,187	0,224	-0,010	0,037	Відсутність тенденції

Продовження таблиці 3.1

1	2	3	4	5	6	7	8
29. Середня кількість працівників, осіб	-	1440	1179	987	-261	-192	Зменшення
30. Витрати на оплату праці, тис. грн.		38261,00	47376,00	51022,00	9115,00	3646,00	Збільшення
31. Відрахування на соціальні заходи, тис. грн.	> 0	8393,00	10844,00	11445,00	2451,00	601,00	Збільшення
32. Середньорічна заробітна плата персоналу, тис. грн./ос.	≥ мін	2214,18	3348,60	4307,84	1134,42	959,23	Збільшення
33. Продуктивність праці персоналу, тис. грн./ос.	-	227,06	276,54	321,94	49,48	45,39	Збільшення
34. Фондоозброєність праці, тис. грн./ос.	-	59,21	70,59	80,93	11,38	10,35	Збільшення
Показники соціальної спрямованості системи споживчої кооперації							
35. Зареєстрований (пайовий) капітал, тис. грн.	> 0	114321,00	110634,00	107468,00	-3687,00	-3166,00	Зменшення
36. Нерозподілений прибуток звітного року в розрахунку на 1000 грн. пайового капіталу, грн.	> 0	0,017	0,004	0,024	-0,01	0,02	Відсутність тенденції
37. Витрачання на сплату дивідендів, тис. грн.	> 0	35,00	12,00	232,00	-23,00	220,00	Відсутність тенденції
Показники ефективності використання матеріально-технічної бази							
38. Фондовіддача, грн./грн.	-	3,835	3,918	3,978	0,083	0,060	Збільшення
39. Рентабельність ОЗ, %	-	2,665	1,556	2,256	-1,109	0,700	Відсутність тенденції
40. Коефіцієнт зносу	-	0,388	0,391	0,393	0,004	0,002	Збільшення

Причиною цього є зниження швидкості обороту коштів спілки, яке призвело до подовження періоду сукупних активів, обороту дебіторської заборгованості та операційного циклу ССТ «Споживспілка Полтавської області». Уповільнення обороту кредиторської заборгованості, в свою чергу, викликало зменшення фінансового циклу, що слід оцінити позитивно.

Результативність діяльності стійку тенденцію не демонструє, але слід відмітити незначне збільшення значень показників рентабельності реалізованої продукції за операційним та чистим прибутком, рентабельності реалізованої продукції за валовим прибутком та рентабельності продукції за собівартістю.

Не зважаючи на скорочення кількості працівників ССТ «Споживспілка Полтавської області» за 2016-2018 роки витрати на оплату праці зросли, збільшилися відрахування на соціальні заходи, зросла продуктивність праці та фондоозброєність. Коефіцієнти обороту робочої сили з прийому, обороту робочої сили з вибуття, плинності кадрів відсутні, т.я. інформаційні джерела для їх розрахунку містять конференційну інформацію, до якої доступ закрито.

Показники соціальної спрямованості системи споживчої кооперації, проілюстровані в практичній реалізації методики, представлені в обмеженому колі, що пояснюється відсутністю доступу до фактичних даних стосовно розміру пайового внеску та кількості пайовиків ССТ «Споживспілка Полтавської області» (комерційна таємниця).

Показники ефективності використання матеріально-технічної бази стійкої динаміки не виявили, але слід відмітити збільшення за три роки фондівіддачі основних засобів спілки. В 2018 році проти 2017 року зросла рентабельність використання основних засобів організації, але не можемо не відмітити, що ССТ «Споживспілка Полтавської області» в останні роки здає достатньо значну частку основних засобів в операційну оренду (господарська операція юридичної особи, що передбачає передачу орендарю права користування основними фондами на строк, що не перевищує строку їх повної амортизації, з обов'язковим поверненням таких основних фондів їх власнику після закінчення строку дії

орендної угоди). Проаналізуємо надходження грошових коштів від операційної оренди за «Звітом про рух грошових коштів» (рис. 3.1)

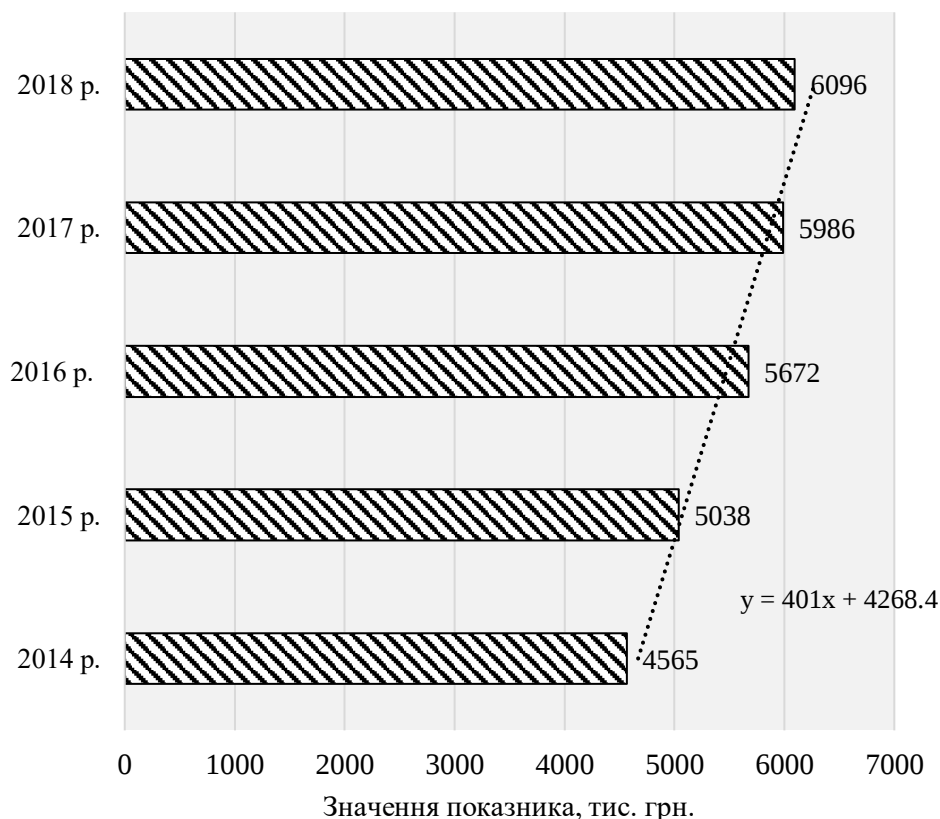

Рисунок 3.1 – Динаміка надходження коштів від операційної оренди ССТ «Споживспілка Полтавської області» за 2014-2018 роки

Як видно на рис. 3.1, обсяги надходження коштів від цього виду діяльності за останні п'ять років достатньо суттєво зросли, а саме з 4565 тис. грн. в 2014 році до 6096 тис. грн. – в 2018 році.

На наступному кроці дослідження обраховано стандартизовані значення показників інформаційного простору (R_s , R_g) інтегральної оцінки фінансового стану ССТ «Споживспілка Полтавської області» з врахуванням статусу показників як стимуляторів та дестимуляторів (формули 2.1 та 2.2 параграфу 1.3 першого розділу дипломної роботи). Результати розрахунків представлено в аналітичній таблиці 3.2.

Таблиця 3.2 – Стандартизовані значення показників інформаційного простору (R_s , R_g) інтегральної оцінки фінансового стану ССТ «Споживспілка Полтавської області»

Показник	Стимулято р (+), дести- мулятор (-)	2016 р.	2017 р.	2018 р.	Y_{max} – Y_{min}
1	2	3	4	5	6
І. Показники платоспроможності в поточному та довгостроковому періодах та ліквідності підприємства (організації)					
1. Коефіцієнт загальної ліквідності (покриття)	+	1,000	0,000	0,041	0,13
2. Коефіцієнт швидкої ліквідності	+	0,901	0,000	1,000	0,11
3. Коефіцієнт абсолютної ліквідності	+	0,000	0,629	1,000	0,02
4. Коефіцієнт співвідношення кредиторської та дебіторської заборгованості	-	0,943	0,000	1,000	0,20
5. Комплексний показник ліквідності балансу	+	1,000	0,000	0,503	0,05
6. Інтегральний показник платоспроможності	+	1,000	0,259	0,000	0,21
7. Вартість чистих активів, тис. грн.	+	1,000	0,209	0,000	6508,00
8. Робочий капітал (власний оборотний капітал), тис. грн.	+	0,540	0,000	1,000	3963,00
ІІ. Показники фінансової стійкості					
9. Коефіцієнт автономії	+	1,000	0,742	0,000	0,04
10. Коефіцієнт фінансової напруги	-	1,000	0,742	0,000	0,04
11. Коефіцієнт фінансового ризику	-	1,000	0,751	0,000	0,05
12. Коефіцієнт мобільності	+	0,000	0,857	1,000	0,02
13. Коефіцієнт маневреності власного капіталу	+	0,264	0,000	1,000	0,04
14. Індекс постійного активу	-	0,007	0,000	1,000	0,47
15. Коефіцієнт фінансової незалежності капіталізованих джерел	+	1,000	0,746	0,000	0,03
16. Коефіцієнт фінансової стабільності	+	1,000	0,702	0,000	1,47
ІІІ. Показники ділової активності					
17. Коефіцієнт оборотності активів	+	0,857	1,000	0,000	0,05
18. Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	+	1,000	0,657	0,000	3,18
19. Середній строк обороту кредиторської заборгованості, дні	-	1,000	0,699	0,000	4,33

Продовження таблиці 3.2

1	2	3	4	5	6
20. Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	+	1,000	0,141	0,000	3,34
21. Середній строк обороту дебіторської заборгованості, дні	-	1,000	0,154	0,000	1,12
22. Коефіцієнт оборотності запасів	+	1,000	0,745	0,000	0,67
23. Операційний цикл, дні	+	0,000	0,441	1,000	3,39
24. Фінансовий цикл, дні	+	0,829	1,000	0,000	1,13
IV. Показники результативності діяльності					
25. Рентабельність реалізованої продукції за операційним прибутком, %	+	1,000	0,000	0,287	0,71
26. Рентабельність реалізованої продукції за валовим прибутком, %	+	0,000	0,566	1,000	5,32
27. Рентабельність реалізованої продукції за чистим прибутком, %	+	1,000	0,000	0,571	0,30
28. Рентабельність продукції, %	+	1,000	0,000	0,692	0,36
V. Показники використання трудового потенціалу					
29. Середня кількість працівників, осіб	+	1,000	0,424	0,000	453,00
30. Витрати на оплату праці, тис. грн.	+	0,000	0,714	1,000	12761,00
31. Відрахування на соціальні заходи, тис. грн.	+	0,000	0,803	1,000	3052,00
32. Середньорічна заробітна плата персоналу, тис. грн./ос.	+	0,000	0,542	1,000	2093,66
33. Продуктивність праці персоналу, тис. грн./ос.	+	0,000	0,522	1,000	94,88
34. Фондоозброєність праці, тис. грн./ос.	+	0,000	0,524	1,000	21,73
VI. Показники соціальної спрямованості системи споживчої кооперації					
35. Зареєстрований (пайовий) капітал, тис. грн.	+	1,000	0,462	0,000	6853,00
36. Нерозподілений прибуток звітного року в розрахунку на 1000 грн. пайового капіталу, грн.	+	0,650	0,000	1,000	0,020
37. Витрачання на сплату дивідендів, тис. грн.	+	0,105	0,000	1,000	220,00
VII. Показники ефективності використання матеріально-технічної бази					
38. Фондовіддача, грн./грн.	+	0,000	0,580	1,000	0,14
39. Рентабельність ОЗ, %	+	1,000	0,000	0,631	1,11
40. Коефіцієнт зносу	-	0,000	0,322	1,000	0,006

Найвищі значення стандартизованих показників інформаційного простору (R_s , R_g) інтегральної оцінки фінансового стану ССТ «Споживспілка Полтавської області» містяться в реєстрах 2016 року та 2018 років (табл. 3.3).

Слід відмітити, що 2017 рік за показниками фінансово-господарської діяльності, які дозволяють оцінити фінансовий стан організації, як правило, найгірші.

Середні значення показників інформаційного простору інтегральної оцінки фінансового стану ССТ «Споживспілка Полтавської області» обраховано за 7 модулями:

1. R_1 – платоспроможність в поточному та довгостроковому періодах та ліквідність підприємства (організації);
2. R_2 – фінансова стійкість;
3. R_3 – ділова активність;
4. R_4 – результативність діяльності;
5. R_5 – використання трудового потенціалу;
6. R_6 – соціальна спрямованість системи споживчої кооперації;
7. R_7 – ефективність використання матеріально-технічної бази.

Слід відмітити, що в 2017 році порівняно з 2016 роком 5 із 7 середніх значень показників інформаційного простору інтегральної оцінки фінансового стану знизилися. Це показники по блокам: платоспроможність, фінансова стійкість, ділова активність, соціальна спрямованість системи споживчої кооперації, ефективність використання матеріально-технічної бази. Позитивної оцінки заслуговує збільшення показників по модулях: результативність діяльності, використання трудового потенціалу.

В 2018 році проти 2017 року середній показник по блоку оцінювання фінансової стійкості зменшився, але шість інших зросли: платоспроможність в поточному та довгостроковому періодах та ліквідність підприємства (організації); ділова активність; результативність діяльності; використання трудового потенціалу; соціальна спрямованість системи споживчої кооперації; ефективність використання матеріально-технічної бази.

Таблиця 3.3 – Середні значення показників інформаційного простору (R_i , R_n) інтегральної оцінки фінансового стану ССТ «Споживспілка Полтавської області» за 2016-2018 роки

Показник	Вагове значення модулів (експертна оцінка)	2016 р.	2017 р.	2018 р.	Зміна (+;-) показника	
					2017 р. порівняно з 2016 р.	2018 р. порівняно з 2017 р.
1		2	3	4	5	6
1. Середнє значення комплексного показника індикатора (R1) для напрямку оцінки: платоспроможності в поточному та довгостроковому періодах та ліквідності підприємства (організації)	0,15	0,798	0,137	0,568	-0,661	0,431
2. Середнє значення комплексного показника індикатора (R2) для напрямку оцінки: фінансової стійкості	0,15	0,659	0,567	0,375	-0,091	-0,192
3. Середнє значення комплексного показника індикатора (R3) для напрямку оцінки: ділової активності	0,15	0,750	0,142	0,637	-0,608	0,496
4. Середнє значення комплексного показника індикатора (R4) для напрямку оцінки: результативності діяльності	0,20	0,167	0,588	0,833	0,42	0,245
5. Середнє значення комплексного показника індикатора (R5) для напрямку оцінки: використання трудового потенціалу	0,10	0,167	0,588	0,833	0,42	0,245
6. Середнє значення комплексного показника індикатора (R6) для напрямку оцінки: соціальної спрямованості системи споживчої кооперації	0,15	0,585	0,154	0,667	-0,431	0,513
7. Середнє значення комплексного показника індикатора (R7) для напрямку оцінки: ефективності використання матеріально-технічної бази	0,10	0,333	0,301	0,877	-0,033	0,577
8. Комплексний показник загальної інтегральної оцінки (IP) підприємства (організації) споживчої кооперації України	1	0,590	0,356	0,583	-0,233	0,227
9. Комплексний показник загальної інтегральної оцінки (IP) підприємства (організації) споживчої кооперації України (з урахуванням ваги)	1	0,090	0,048	0,080	-0,042	0,032

Значення комплексного показника загальної інтегральної оцінки (IP) ССТ «Споживспілка Полтавської області» змінювалось нерівномірно. Так в 2017 році проти 2016 року воно зменшилося на 0,233 і склало 0,356. В 2018 році проти минулого року, навпаки, збільшилося на 0,227 і склало 0,583. Слід відмітити, що значення 2016 року (0,590) не було перевищено, але в цілому динаміка позитивна (рис. 3.2).

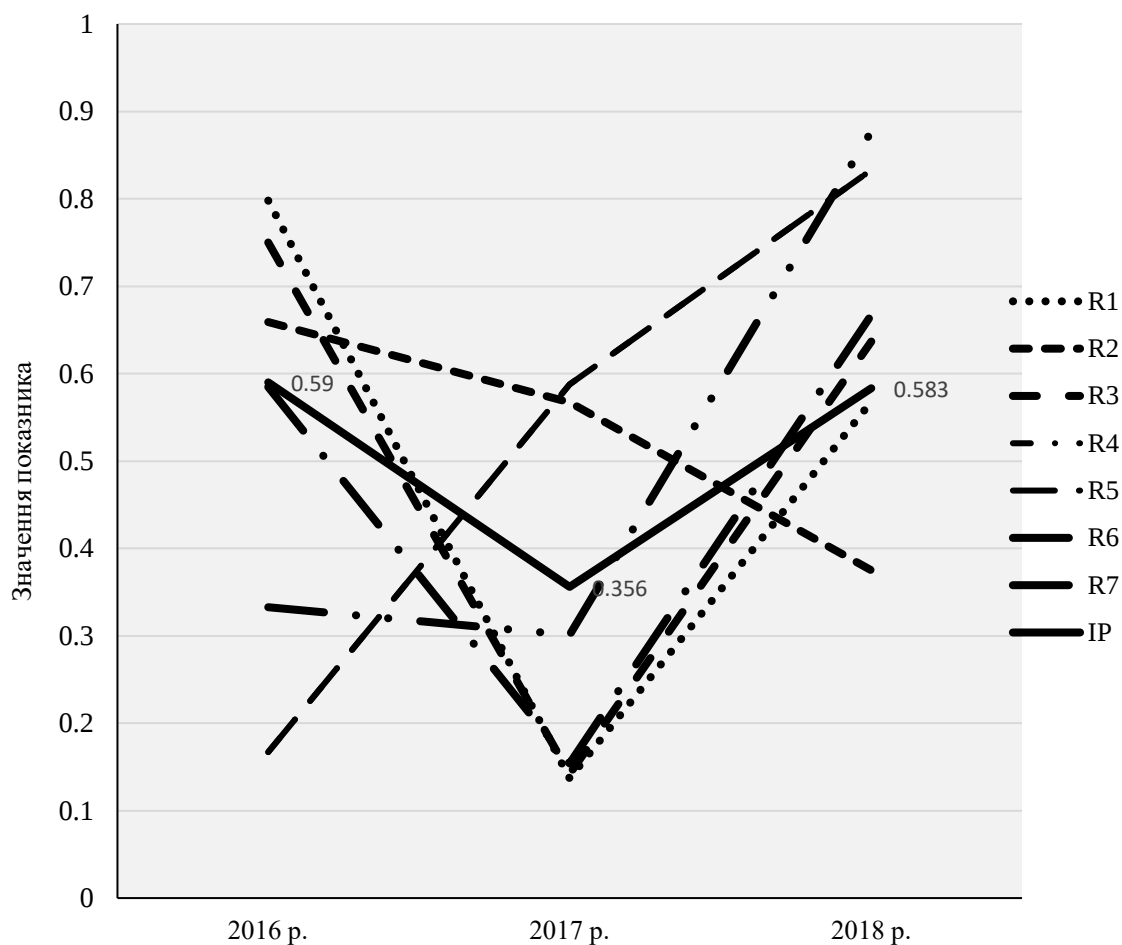

Рисунок 3.2 – Динаміка показників інформаційного простору ($R_1 - R_7$, IP) інтегральної оцінки фінансового стану ССТ «Споживспілка Полтавської області» за 2016-2018 роки

Врахування експертної оцінки, яка була здійснена шляхом опитування керівного складу ССТ «Споживспілка Полтавської області», дало наступні скореговані результати значення комплексного показника загальної інтегральної

оцінки (ІР) ССТ «Споживспілка Полтавської області»: в 2016 році – 0,090, в 2017 році – 0,048, в 2018 році – 0,080.

Тенденція аналогічна зміні комплексного показника загальної інтегральної оцінки (ІР) ССТ «Споживспілка Полтавської області». Можемо засвідчити, що на тлі нібито загального благополуччя виявлені досить серйозні проблеми, наявність яких дозволяє ідентифікувати фінансовий стан спілки як нестійкий.

Рисунок 3.3 – Динаміка комплексного показнику інтегральної оцінки фінансового стану (з урахуванням вагових значень аналітичних груп показників) ССТ «Споживспілка Полтавської області» за 2016-2018 роки

Отже, інтегральна оцінка фінансового стану ССТ «Споживспілка Полтавської області» дозволила виявити фінансові проблеми з дотриманням основних маркерів стійкості фінансового стану (значення інтегрального показника менше за 1). Необхідним вважаємо відновлення рівня 2016 року, злам тенденцій до зниження показників, ріст яких повинен супроводжувати процеси зміцнення фінансового стану підприємства та організації споживчої кооперації України. особливо це стосується підвищення результативності та ефективності фінансово-господарської діяльності.

3.2 Розробка предикативної моделі фінансового стану ССТ «Споживспілка Полтавської області» на основі вдосконалення методики оцінювання прогнозних параметрів

Для застосування інтегральної оцінки в процесі побудови предикативної моделі прогнозного фінансового стану ССТ «Споживспілка Полтавської області» на 2020 рік використаємо наступні методи : екстраполяції (лінійний тренд); метод «відсотка від продажів».

За лінією тренду, який побудований методом побудови лінійного тренду ми бачимо, що прогноз на короткостроковий період (1 рік) є у зменшенні базисного показника на 3,6 % (рис. 3.4).

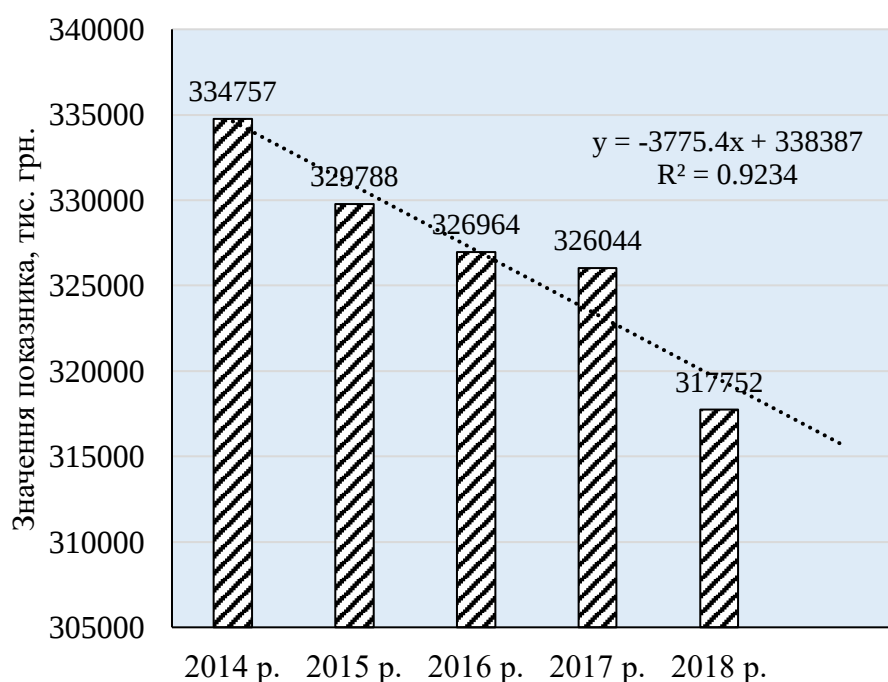

Рисунок 3.4 – Динаміка чистого доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) ССТ «Споживспілка Полтавської області» за 2014-2018 роки

Сформуємо прогнозний звіт про прибутки (про сукупний дохід) та прогнозний баланс (звіт про фінансовий стан) ССТ «Споживспілка Полтавської області» на 2019 рік.

Спочатку ми припускаємо, що продаж і витрати зменшуватимуться на 4 % у 2019 році порівняно з 2018 роком. Основою для цього твердження є середній темп змін виручки ССТ «Споживспілка Полтавської області» за період 2014-2018 роки, а саме 97,427 %. Тому у перших трьох рядках стовпчика 3 показано прогнозований продаж, операційні витрати та амортизаційні відрахування.

Прибуток до вирахування податків і платежів за нарахованими відсотками (ПВПН) знаходимо шляхом віднімання, тоді як платежі за нарахованими відсотками просто перенесені зі стовпчика 1 у стовпчик 3 (кредити не плануються, а отже витрати за користування кредитними коштами не очікуються).

Суму за статтею «Інші операційні доходи» зменшено на 11 %, «Інші операційні витрати» зменшено на 10 %. Базою виступає визнання того факту, що основною діяльністю спілки виступає операційна оренда, тенденцію зміни доходів та витрат за якою враховано. Додатково зроблено припущення (ДНФ) щодо екстраполяції тенденції зміни показника 2018 року проти 2017 року: «Сальдо інших доходів і витрат» (інші доходи зменшилися на 60 %, інші витрати зменшилися на 20 %) – прогнозний показник уточнено на суму отриманого в результаті прогнозних розрахунків приросту на 78,6 тис. грн.

Сплата податків з прибутку прогнозується за нормативною ставкою. На наступному кроці розраховується прибуток за вирахуванням податків та чистий прибуток до виплати дивідендів за акціями. Дивіденди на пайові внески в 2014-2018 роках ССТ «Споживспілка Полтавської області» не сплачувались. Потім розраховується чистий фінансовий результат (прибуток або збиток).

Прогнозування чистого прибутку ССТ «Споживспілка Полтавської області» методом «відсотка від продажів» дало наступні результати. Фінансовий результат 2019 року – чистий прибуток склав 1264,0 тис. грн., що дещо менше показника 2018 року, а саме на 901,8 тис. грн.

В таблиці 3.4 наведено фактичний (2018 рік) і прогнозований (2019 рік) звіти про прибутки ССТ «Споживспілка Полтавської області».

Таблиця 3.4 – Фактичний і прогнозований звіти про прибутки ССТ «Споживспілка Полтавської області», тис. грн.

Показник	Фактичний 2018 рік	Базис прогнозу	Первісне поло- ження	Прогноз на 2019 рік	
				ДНФ	Друге положення
1	2	3	4	5	6
1. Продаж	317752,0	X 0,96	305041,9	→	305041,9
2. Витрати за мінусом амортизації	231477,0	X 0,96	222217,9	→	222217,9
3. Амортизація	3195,0	X 0,96	3067,2	→	3067,2
4. Адміністративні витрати	32219,0	X 0,96	30930,2	→	30930,2
5. Витрати на збут	50146,0	X 0,96	48140,2	→	48140,2
6. Інші загальногосподарські витрати	0,0	X 0,96	0,0	→	0,0
7. Фінансовий результат від реалізації продукції	715,0	=	686,4	=	686,4
8. Інші операційні доходи	20082,0	X 0,96	19278,7	X 0,89	17158,1
9. Інші операційні витрати	18209,0	X 0,96	17480,6	X 0,90	15732,6
10. Фінансовий результат від операційної діяльності продукції	2588,0	=	2484,5	=	2111,9
11. Сальдо інших доходів (+) і витрат (-)	-649,0	→	-649,0	+ 78,6	-570,4
12. Прибуток до вирахування податків і платежів за нарахованими відсотками	1939,0	0,0	1835,5	→	1541,5
13. Процентні платежі	0,0	→	0,0	→	0,0
14. Прибутки до вирахування податків	1939,0	=	1835,5	=	1541,5
15. Податки	137,0	→	330,4	→	277,5
16. Чистий прибуток	1802,0	=	2165,9	=	1264,0

Для формування прогнозного звіту про фінансовий стан підприємства використаємо метод «відсотка від продажів», застосування якого засноване на таких припущеннях:

- оборотні активи і поточні зобов'язання змінюються пропорційно зміні обсягу реалізації. Відповідно у плановому періоді поточні активи і поточні

зобов'язання будуть складати незмінний відсоток від виторгу. З цього випливає, що темпи змін виторгу, поточних активів і поточних зобов'язань однакові;

- відсоток збільшення вартості основних засобів визначається технологічними умовами (завантаження основних засобів, ступінь їх фізичного і морального зносу і т. ін.);
- довгострокові зобов'язання і акціонерний капітал прогнозуються на колишньому рівні. Нерозподілений прибуток планується з урахуванням доповнень до нерозподіленого прибутку.

Узагальнюючи, можна зазначити:

- вищий рівень продажу необхідно зміцнювати вищим рівнем активів;
- деяке зростання активів може бути профінансоване внаслідок автоматичного збільшення кредиторських рахунків, рахунків накопичених платежів і за допомогою нерозподілених прибутків;
- нестача має фінансуватися із зовнішніх джерел шляхом отримання позичок чи продажу звичайних акцій нового випуску. Якщо обсяг продажу продукції підприємства за прогнозом зменшиться, то й активи також мають зменшитися.

Оскільки у 2019 році організація не планує зменшувати виробничі потужності, то для підтримання нижчого рівня продажу може бути забезпечене меншим обсягом операційних активів. Для проведення операцій потрібно буде менше готівкових коштів. Згортання продажу зумовить скорочення дебіторських рахунків, зменшення оборотного капіталу, може виникнути потреба у продажі зайвих основних засобів, не задіяних у операційній діяльності.

Якщо зменшується продаж, то таким же чином скорочуватиметься закупівля товарів, що автоматично приведе до зменшення кредиторських рахунків. Відповідно для надання меншого обсягу послуг буде залучена менша робоча сила. Тому зменшаться і нарахована заробітна плата, і податкові платежі. Взагалі, ці автоматичні (спонтанні) пасивні рахунки зменшуватимуться настільки, наскільки й продаж. Нерозподілені прибутки також зменшаться, але не так, як продаж. Наприклад, якщо підприємство одержує прибуток і спрямовує

його частину у виробництво, нерозподілені прибутки зростатимуть навіть тоді, коли продаж спадатиме. Тому новий обсяг нерозподілених прибутків скрадатиметься з попереднього рівня плюс доповнення до нерозподілених прибутків.

Таблиця 3.5 – Фактичний та прогнозований баланс ССТ «Споживспілка Полтавської області», тис. грн.

Показник	Фактичний 2018 рік	1 + g Продаж	Прогноз на 2019 рік		Друге положення
			Первісне положення	ДНФ	
1	2	3	4	5	6
1. Готівкові кошти	9734	X 0,96	9345	+279	9624
2. Дебіторська заборгованість	17715	X 0,96	17006	→	17006
3. Запаси та інший оборотний капітал	22928	X 0,96	22011	→	22011
4. Валові поточні активи	50377	=	48362	=	48641
5. Основні засоби	78013	→	78013	X 0,96	74892
6. Інші необоротні активи	10034	→	10034	→	10034
7. Активи	138424	=	136409	=	133567
8. Кредиторська заборгованість	6200	X 0,96	5400	→	5400
9. Короткострокові кредити банків	83	→	83	→	83
10. Інші короткострокові пасиви	17060	X 0,96	14859	-3120	11739
11. Валові поточні пасиви	23343	=	20342	=	17222
12. Довгострокові зобов'язання	1577	→	1577	→	1577
13. Забезпечення наступних витрат і платежів	0	→	0	→	0
14. Позиковий капітал	24920	=	21919	=	18799
15. Власний капітал	110894	→	110894	→	110894
16. Нерозподілені прибутки	2610	1264	3874	→	3874
17. Валовий власний капітал	113504	=	114768	=	114768
18. Капітал	138424	=	136687	=	133567
19. Додатково необхідні фонди (ДНФ)	X	X	+279	X	X
20. Сукупні ДНФ	X	X	+279	X	+279

Таблиця 3.5 містить фактичний баланс 2018 року та проєктований баланс на 2019 рік. Для прогнозу балансу використовуємо таку ж саму методику, яку використовували при розробці прогнорованого звіту про прибуток.

Ті статті балансу, що, як очікується, зменшуватимуться прямо пропорційно до продажу, множаться на коефіцієнт 0,96 для отримання первісного прогнозу на 2019 рік. Отже, ці активи зменшаться разом із продажом, тому, як тільки буде закінчено прогнозування окремих статей активів, ці статті можуть бути сумовані для отримання прогнорованої величини сукупних активів у балансі підприємства. Прогноз рахунків пасивів, що автоматично зменшаться (кредиторські рахунки та рахунки накопичених платежів), поданий у стовпчику 3. Прогноз сукупних активів встановлено на рівні 136409 тис. грн., який вказує на те, що спілка має скоротити обсяг активів внаслідок згорання продажу.

Однак валові прогнози статей пасивів, як показано у нижній частині стовпчика 3, дорівнюють 136687 тис. грн. Додаткові умови: перенесення тренду зменшення вартості основних засобів спілки (0,96) та скорочення інших кредиторських рахунків (-3120,0 тис. грн.), пов'язане з очікуваним зменшенням обсягів діяльності. Через те, що баланс повинен сходитися, доповнення до статті готівкові кошти складе 279,0 тис. грн. Цю суму ми визначаємо як додатково необхідні фонди.

Підприємство (організація) системи споживчої кооперації свої рішення щодо джерел фінансування ґрунтуватиме на кількох факторах, що включають: цільову структуру капіталу підприємства (організації); вплив короткострокових позик на поточний коефіцієнт підприємства (організації); умови, що склалися на ринку боргових зобов'язань та пайового капіталу; обмеження, притаманні борговим договорам, що накладаються підприємством (організацією).

Прогноз був би завершеним – первісна нестача була б встановлена і підприємство змогло б отримати необхідну суму, якби зміни не приводили до подальших зрушень у будь-якій статті звіту про прибуток або у рахунках балансу. Однак, коли підприємство вирішує проводити фінансування за рахунок нового боргу, його відсоткові витрати зростатимуть, або за рахунок випуску

додаткових акцій, що викличе підвищення сукупних платежів за дивідендами. Ці зміни приведуть до такого ефекту фінансування, як «зворотне оживлення». Отримані для фінансування нових активів зовнішні фонди створюють додаткові витрати, які мають бути відображені у звіті про прибуток та які занижують первісне прогнозування доповненнями до нерозподілених прибутків. Враховуючи те, що рішення стосується збільшення грошових коштів, наслідком не стане збільшення відсотків за користування, тому операцію, щодо розрахунку «зворотного оживлення» ми не проводимо.

Отримані за результатами розробки проєктованих форм фінансової звітності ССТ «Споживспілка Полтавської області» показники використаємо для побудови предикативної моделі фінансового стану на 2019 рік.

Для цього пропонуємо використати методику Ларікової Т.В., за якою сукупність показників фінансово-господарського стану підприємства поділено на дві групи: нормативні та тенденційні [34].

Доцільність такого поділу показників пояснюється зменшення міри фінансового ризику при визначенні перспективного рейтингу підприємства. Оскільки відповідність встановленим нормативам діяльності має бути першочерговою вимогою для оцінки фінансового стану, а динаміка тенденційних показників має бути похідною від нормованих значень групування показників і визначення мінімально граничного значення за критеріями оцінки фінансового стану, визначеними експертним шляхом представлено в таблиці 3.6.

Таблиця 3.6 – Групування показників оцінки фінансового стану підприємства за методикою Ларікової Т.В. [34]

Показник	Формула	Умовні позначення	Оцінювальні (рекомендаційні) параметри
1	2	3	4
1. Показники ліквідності та платоспроможності			
1.1 Коефіцієнт абсолютної ліквідності ($K_{абл}$)	$K_{абл} = \frac{ГК}{ПЗ}$	ГК - грошові кошти ПЗ – поточні зобов'язання	0,15 – 0,2

Продовження таблиці 3.6

1	2	3	4
1.2 Коефіцієнт поточної ліквідності ($K_{пл}$)	$K_{пл} = \frac{OA - З}{ПЗ}$	ОА – оборотні активи З – запаси ПЗ – поточні зобов'язання	0,5 – 0,8
1.3 Коефіцієнт загальної ліквідності ($K_{зл}$)	$K_{зл} = \frac{OA}{ПЗ}$	ОА – оборотні активи ПЗ – поточні зобов'язання	1 – 2
1.4 Коефіцієнт власної платоспроможності ($K_{впл}$)	$K_{впл} = \frac{OA - ПЗ}{ПЗ}$	ОА – оборотні активи ПЗ – поточні зобов'язання	>1
2. Показники ділової активності			
2.1 Коефіцієнт оборотності активів ($K_{оба}$)	$K_{оба} = \frac{ЧВ}{Аср}$	ЧВ – чиста виручка Аср – середня за період вартість активів	Тенденція до зростання
2.2 Коефіцієнт оборотності запасів ($K_{обз}$)	$K_{обз} = \frac{ЧВ}{Зср}$	ЧВ – чиста виручка Зср – середня за період вартість запасів	Тенденція до зростання
2.3 Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості ($K_{одз}$)	$K_{одз} = \frac{ЧВ}{ДЗср}$	ЧВ – чиста виручка ДЗср – середня за період вартість дебіторської заборгованості	Тенденція до зростання
2.4 Термін погашення дебіторської заборгованості ($K_{ндз}$)	$K_{ндз} = \frac{ДЗср}{ЧВод}$	ДЗср – середня за період вартість дебіторської заборгованості Чвод – одноденна чиста виручка	Тенденція до зростання
2.5 Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості ($K_{пкз}$)	$K_{пкз} = \frac{ЧВ}{КЗср}$	ЧВ – чиста виручка КЗср – середня за період вартість кредиторської заборгованості	Тенденція до зростання
2.6 Термін погашення кредиторської заборгованості ($K_{пкз}$)	$K_{пкз} = \frac{КЗср}{ЧВод}$	КЗср – середня за період вартість кредиторської заборгованості Чвод – одноденна чиста виручка	Тенденція до зростання
3. Показники фінансової стійкості			
3.1 Коефіцієнт фінансової незалежності ($K_{фнз}$)	$K_{фнз} = \frac{ВК}{К}$	ВК – власний капітал ПЗ – сукупний капітал	> 0.5
3.2 Коефіцієнт фінансової залежності ($K_{фз}$)	$K_{фз} = \frac{ВК}{ПК}$	ВК – власний капітал ПК – позиковий капітал	> 1

Продовження таблиці 3.6

1	2	3	4
3.3 Коефіцієнт співвідношення необоротних та оборотних активів ($K_{na/oa}$)	$K_{na/oa} = \frac{HA}{OA}$	HA – необоротні активи OA – оборотні активи	<1
3.4 Коефіцієнт постійного активу (K_{na})	$K_{na} = \frac{BK}{HA}$	BK – власний капітал HA – необоротні активи	>0.5
4. Показники рентабельності			
4.1 Рентабельність продажу (P_n)	$P_n = \frac{ЧП}{ЧВ}$	де: ЧП – чистий прибуток; ЧВ – чиста виручка	Тенденція до зростання
4.2 Рентабельність активів (P_a)	$P_a = \frac{ЧП}{Acc}$	де: ЧП – чистий прибуток; Acc – середня за період вартість активів	Тенденція до зростання
4.3 Рентабельність власного капіталу ($P_{вк}$)	$P_{вк} = \frac{ЧП}{BK_{ср}}$	де: ЧП – чистий прибуток; BK _{ср} – середня за період вартість власного капіталу	Тенденція до зростання
4.4 Рентабельність продукції (P_{n-i})	$P_{n-i} = \frac{ЧП}{C}$	де: ЧП – чистий прибуток; C – собівартість реалізованої продукції	Тенденція до зростання

Отже, оцінку фінансового стану підприємства можна провести на основі зіставлення граничних (критичних і нормальних) та фактичних значень індикаторів з урахуванням групування показників (табл. 3.7) за критеріями оцінки фінансового стану (бальний метод).

Таблиця 3.7 – Групування показників за критеріями оцінки фінансового стану (бальний метод) [34]

Показник	Границі класів згідно з критеріями (бал)					
	1-й клас	2-й клас	3-й клас	4-й клас	5-й клас	6-й клас
1	2	3	4	5	6	7
1. Коефіцієнт абсолютної ліквідності	Більше 0,25-15 балів	0,2-12 балів	0,15-10 балів	0,1-8 балів	0,05-4 балів	0,04-0 балів
2. Коефіцієнт поточної ліквідності	Більше 1,0-13 балів	0,9-11 балів	0,8-10 балів	0,7-9 балів	0,6-6 балів	0,5-0 балів
3. Коефіцієнт поточної ліквідності	Більше 2,0-13 балів	(1,9-1,7) – (12-11) балів	(1,6-1,4) – (10,5-7,5) балів	(1,3-1,1) – (6-3) балів	1,0-2 балів	Менше 1-0 балів

Продовження таблиці 3.7

1	2	3	4	5	6	7
4. Коефіцієнт власної платоспроможності	Більше 1 – 15 балів	(0,9-0,8) – (14-12) балів	(0,7-0,5) – (11-8,5) балів	(0,4-0,3) – (7-4) балів	0,2-1,5 балів	Менше 1-0 балів
5. Коефіцієнт фінансової незалежності	Більше 0,6-12 балів	(0,59-0,54) – (11-10) балів	(0,53-0,43) – (9-7,4) балів	(0,42-0,41) – (6,8-2,8) балів	0,4-1,5 балів	Менше 0,3-0 балів
6. Коефіцієнт фінансової залежності	Більше 0,5-12 балів	0,4-10 балів	0,3-9 балів	0,2-6 балів	0,15-3 балів	Менше 0,1-0 балів
7. Коефіцієнт співвідношення мобільних та іммобільних активів (Кма/іма)	Більше 1,0-10 балів	0,9-9 балів	0,8-7 балів	0,7-6 балів	0,6-3 балів	Менше 0,5-0 балів
8. Коефіцієнт постійного активу (Кпа)	Більше 0,5-10 балів	0,4-9 балів	0,3-7 балів	0,4-6 балів	0,3-3 балів	Менше 0,2-0 балів
9. Мінімальне значення границі	100 балів	88-84 балів	73,5-66,4 балів	54,8-44,8 балів	24 балів	0 балів

При його використанні вищезазначеного методу нормальні значення індикаторів обмежують зону нормального рівня фінансового стану підприємства, критичні – зону критичного рівня, критичні плюс дельта – передкризову зону.

Нормування варто проводити стосовно нормального значення показника:

$$X_i = \left(\frac{P_{i\phi}}{P_{in}} \right)^b \quad (3.1)$$

де $P_{i\phi}$, P_{in} – відповідно фактичне і нормативне значення i -го показника;

b – показник ступеня (для показника типу «мінімум» дорівнює 1, для показника типу «максимум» дорівнює – 1).

Нормоване значення критичного показника визначається за формулою:

$$X_{i_{кр}} = \left(\frac{P_{i_{кр}}}{P_{i_{м}}} \right)^b \quad (3.2)$$

де $P_{i_{кр}}$ – критичне значення вихідних показників.

Таким чином, у якості індикаторів рівня фінансового стану підприємства можуть виступати нормовані значення показників, розраховані на базі нормальних (граничних) значень вихідних показників.

Графічна інтерпретація отриманих оцінок допомагає кращому сприйняттю і характеризує не тільки поточний фінансовий стан компанії, але і той стан, до якого варто прагнути. Проілюструємо розглянутий метод, використовуючи дані фінансової звітності ССТ «Споживспілка Полтавської області» за 2016-2018 роки та проекрованої звітності на 2019 рік (табл. 3.8).

Таблиця 3.8 – Динаміка показників ліквідності та платоспроможності ССТ «Споживспілка Полтавської області» за 2017-2018 роки та 2019 рік (станом на кінець року)

Показник	2017 рік	2018 рік	2019 рік	Відхилення (+;-) показника		
				2018 року проти 2017 року	2019 року проти 2018 року	2019 року проти 2017 року
1	2	3	4	5	6	7
1. Запаси, тис. грн.	20534	22280	21389	1746	-891	855
2. Дебіторська, тис. грн.	12857	17715	17006	4858	-709	4149
3. Грошові кошти та їх еквіваленти, тис. грн.	7978	9734	9624	1756	-110	1646
4. Оборотні активи, тис. грн.	41976	50377	48641	8401	-1736	6665
5. Поточні зобов'язання, тис. грн.	19498	23343	17222	3845	-6121	-2276
6. Коефіцієнт абсолютної ліквідності (Кабс)	0,409	0,417	0,559	0,008	0,142	0,150
7. Коефіцієнт поточної ліквідності (Кпл)	1,100	1,204	1,582	0,104	0,379	0,483
8. Коефіцієнт загальної ліквідності (Кзл)	2,153	2,158	2,824	0,005	0,666	0,671
9. Коефіцієнт власної платоспроможності (Квпл)	1,153	1,158	1,824	0,005	0,666	0,671

Результати розрахунків свідчать про наявність негативних змін щодо зниження показників, а саме вартості запасів, дебіторської заборгованості, грошових коштів товариства. Слід зазначити, що скорочувалися і поточні зобов'язання спілки. На прогнозний 2019 рік тенденцію зменшення цих показників екстрапольовано. Слід відмітити, що в 2019 році за сумою зазначені показники перевищують значення 2017 року (окрім поточних зобов'язань), що слід оцінити позитивно.

Основні фінансові коефіцієнти, що характеризують ліквідність підприємства збільшились в 2017-2018 роках та, як очікується, закріплять позитивну зміну в 2019 році.

Нормативні межі запропонованих коефіцієнтів в минулому досягнуті. В 2019 році враховуючи приріст показників, відстань від нормативу в бік перевищення збільшиться.

На наступному кроці дослідження розрахуємо показники фінансової стійкості ССТ «Споживспілка Полтавської області» в минулому та наступному періодах (табл. 3.9).

Коефіцієнт фінансової незалежності за період дослідження набув достатньо високого рівня. В 2017 році 84,9 % активів спілки було профінансовано за рахунок власного капіталу. В прогнозному році цей показник підвищиться і складе 85,9 % проти 50 % за рекомендованим нормативним значенням.

Динаміка коефіцієнта фінансової залежності (за редакцією авторської методики) також позитивна, т.я в прогнозному 2019 році на 1 грн. позикових коштів припадатиме 6,11 грн. власних проти 5,61 грн. в 2017 році.

Значення коефіцієнта співвідношення іммобільних активів до мобільних активів за період дослідження виявило спадну динаміку, що свідчить на користь формування більш мобільної структури активів організації.

Позитивної оцінки заслуговує очікуване збільшення в 2019 році проти минулих років індексу постійного активу. Якщо зважити на правила фінансування, то значення цього показника, що перевищує одиницю свідчить

про оптимальність фінансування необоротних активів. В цілому, за очікуваннями фінансова стійкість в прогностному році зміцниться.

Таблиця 3.10 – Динаміка показників фінансової стійкості ССТ «Споживспілка Полтавської області» за 2017-2018 роки та 2019 рік (станом на кінець року)

Показник	2017 рік	2018 рік	2019 рік	Відхилення (+;-) показника		
				2018 року проти 2017 року	2019 року проти 2018 року	2019 року проти 2017 року
1	2	3	4	5	6	7
1.Необоротні активи, тис. грн.	93371	88047	84926	-5324	-3121	-8445
2.Оборотні активи, тис. грн.	41976	50377	48641	8401	-1736	6665
3.Власний капітал, тис. грн.	114865	113504	114768	-1361	1264	-97
4.Залучений капітал, тис. грн.	20482	24920	18799	4438	-6121	-1683
5.Сума балансу, тис. грн.	135347	138424	133567	3077	-4857	-1780
6.Коефіцієнт фінансової незалежності (Кфнз)	0,849	0,820	0,859	-0,029	0,039	0,011
7.Коефіцієнт фінансової залежності (Кфз)	5,608	4,555	6,105	-1,053	1,550	0,497
8.Коефіцієнт співвідношення іммобільних активів до мобільних (Кіма/ма)	2,224	1,748	1,746	-0,477	-0,002	-0,478
9.Коефіцієнт постійного активу (Кпа)	1,230	1,289	1,351	0,059	0,062	0,121

Далі оцінімо тенденційні показники ССТ «Споживспілка Полтавської області» (табл. 3.11).

Динаміка тенденційних показників свідчить про деяке погіршення фінансового стану ССТ «Споживспілка Полтавської області». Показники ділової активності дають змогу зробити висновок про уповільнення швидкості обороту коштів спілки, яке збережеться в 2019 році.

Таблиця 3.11 – Динаміка тенденційних показників оцінки фінансового стану ССТ «Споживспілка Полтавської області» за 2017-2018 роки та 2019 рік (прогноз)

Показник	2017 рік	2018 рік	2019 рік	Відхилення (+;-) показника		
				2018 року проти 2017 року	2019 року проти 2018 року	2019 року проти 2017 року
1	2	3	4	5	6	7
1. Коефіцієнт оборотності активів	2,370	2,321	2,243	-0,049	-0,078	-0,127
2. Коефіцієнт оборотності запасів	10,531	10,032	13,971	-0,499	3,939	3,440
3. Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	31,871	31,402	17,571	-0,470	-13,831	-14,301
4. Термін погашення дебіторської заборгованості, дні	11,452	11,624	20,489	0,171	8,865	9,036
5. Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості, дні	16,953	14,863	15,039	-2,090	0,177	-1,914
6. Термін погашення кредиторської заборгованості, дні	21,530	24,558	23,937	3,028	-0,621	2,407
7. Рентабельність (збитковість) продажу, %	0,397	0,567	0,414	0,170	-0,153	0,017
8. Рентабельність (збитковість) активів, %	0,941	1,316	0,929	0,375	-0,387	-0,012
9. Рентабельність (збитковість) власного капіталу, %	1,103	1,578	1,140	0,475	-0,438	0,037
10. Рентабельність (збитковість) продукції, %	31,303	35,403	35,403	4,099	0,000	4,099

Позитивної оцінки заслуговує прискорення оборотності кредиторської заборгованості організації, що вплине на скорочення її фінансового циклу. Щодо динаміки показників рентабельності, висновки наступні. В 2018 році проти 2017 року рентабельність продажу, активів, власного капіталу дещо знизилася.

Унаочнення на рисунку 3.5.

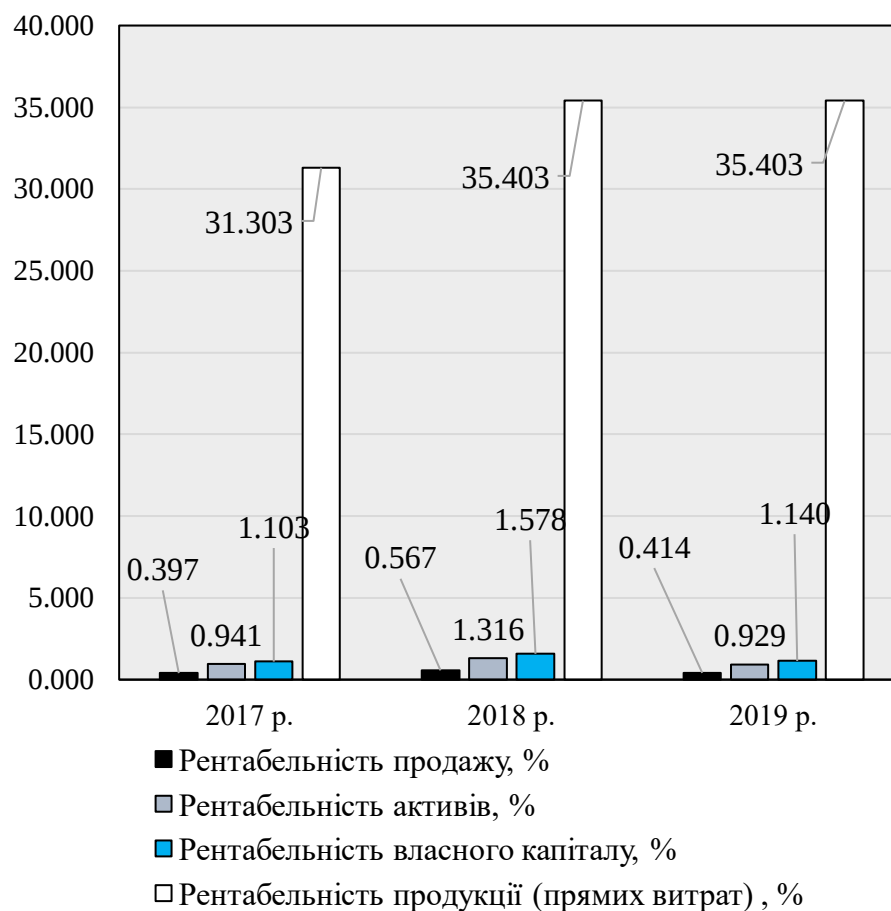

Рисунок 3.5 – Динаміка показників прибутковості фінансово-господарської діяльності ССТ «Споживспілка Полтавської області» за 2017-2018 роки та 2019 рік (прогноз)

Для побудови діаграми індикаторів рівня оцінки прогнозного фінансового стану визначено нормовані значення відповідних показників (табл. 3.12).

Результати розрахунків доводять, прогнозні показники спілки на 2019 рік, а саме показники абсолютної, поточної ліквідності та власної платоспроможності мають значення 0,559; 1,582; 2,824, що більше нормальних

їх значень (0,25; 1; 1). Це означає, що організація є платоспроможною, оскільки фактичні результати перевищують їх нормальні значення.

Коефіцієнт загальної ліквідності, розрахований по прогнозним даним перевищує критичне значення та критичне граничне значення індикатора. Враховуючи те, що норму 2 досягнуто, підприємство має всі можливості розплатитись з поточними боргами за рахунок поточних активів.

Таблиця 3.12 – Вихідні дані для побудови діаграми індикаторів оцінки фінансового стану ССТ «Споживспілка Полтавської області» на 2019 рік

Показник	Граничне значення показника		Граничне значення індикатора		Фактичне значення	
	критич-не Ркр	нормаль-не Рн	критич-не Хкр	нормаль-не Хн	показни-ка Рф	індика-тора Хф
1	2	3	4	5	6	7
1. Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,04	0,25	0,16	1	0,559	3,494
2. Коефіцієнт поточної ліквідності	0,5	1	0,5	1	1,582	3,164
3. Коефіцієнт загальної ліквідності	0,9	2	0,45	1	2,824	6,276
4. Коефіцієнт власної платоспроможності	0,9	1	0,9	1	1,824	2,027
5. Коефіцієнт фінансової незалежності	0,2	0,6	0,33	1	0,859	2,603
6. Коефіцієнт фінансової залежності	0,1	0,5	0,2	1	6,105	30,525
7. Коефіцієнт співвідношення мобільних та іммобільних активів (Кма/іма)	0,5	1	0,5	1	0,573	1,146
8. Коефіцієнт постійного активу (Кпа)	0,15	0,5	0,3	1	1,351	4,503

Показники фінансової стійкості спілки в 2019 році перевищують нормальні значення. Перевищення коефіцієнта постійного активу граничного критичного значення індикатора свідчить про структурні диспропорції у фінансуванні

активів ССТ «Споживспілка Полтавської області», наявність у перспективі дефіциту власного оборотного капіталу.

Графічно критичні, нормальні і фактичні значення показників наведено на діаграмі індикаторів оцінки прогностичного фінансового стану ССТ «Споживспілка Полтавської області» на 2019 рік (рис. 3.6).

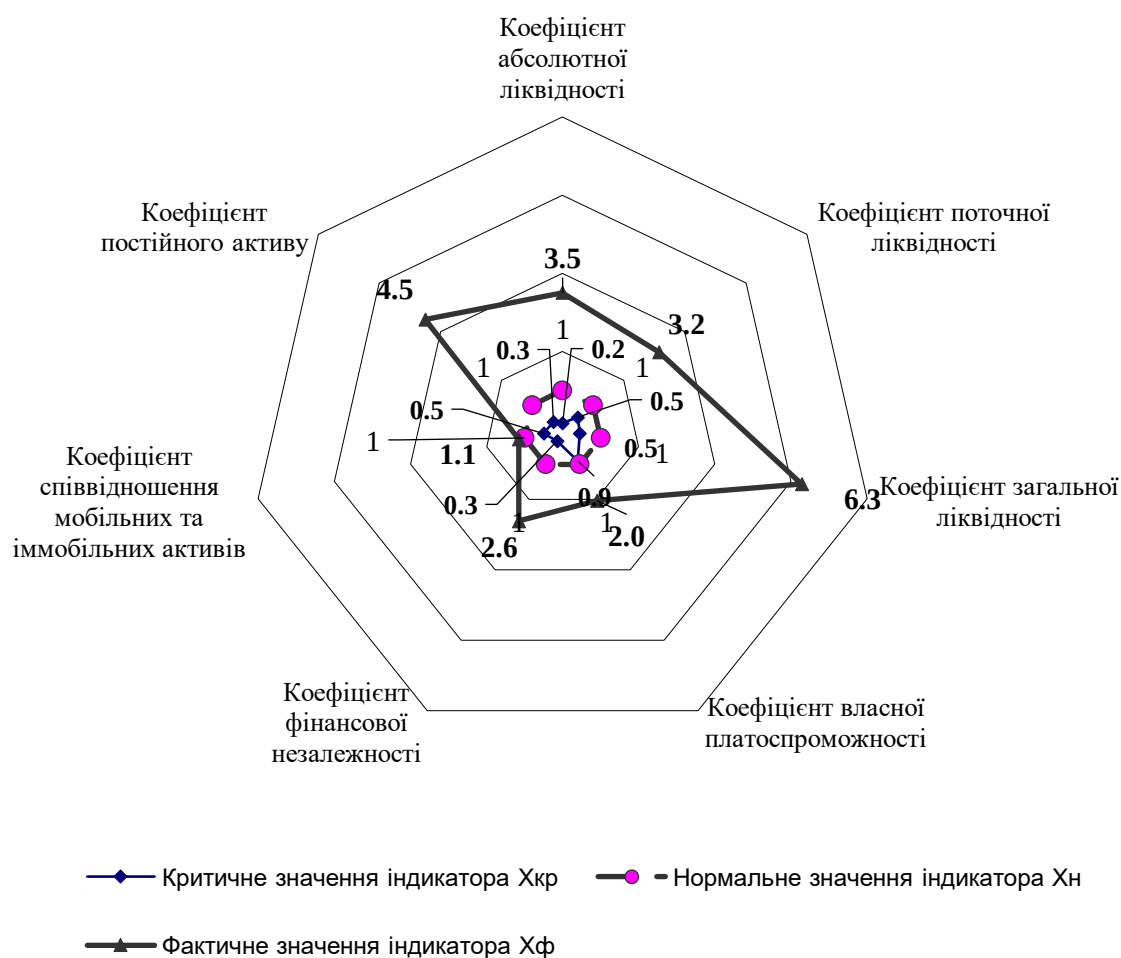

Рисунок 3.6 – Діаграма індикаторів оцінки фінансового стану ССТ «Споживспілка Полтавської області» на 2019 рік

Використанні нормальні значення індикаторів обмежують зону нормального рівня фінансового стану підприємства, критичні – зону критичного рівня, критичні плюс дельта – передкризову зону.

Як видно із діаграми, ССТ «Споживспілка Полтавської області» матиме стійкий фінансовий стан у 2019 році, прогностні результати індикативних показників значно вищі від критичних та нормованих.

Далі для інтерпретації інтегральної оцінки розмежуємо значення з використанням методу рейтингової оцінки.

В основі визначення класу (рівня) фінансового стану лежать граничні значення показників та їхній рейтинг. Якщо оцінка має значення вище нормального, то їй присвоюють І клас, нижче нормального, але вище критичного – присвоюють II клас, нижче критичного – III клас.

Модель шкали, що включає показники ліквідності, платоспроможності та фінансової стійкості, подана у табл. 3.13

Таблиця 3.13 – Шкала для оцінки фінансового стану підприємства [40]

Найменування показника	I клас	II клас	III клас
1	2	3	4
1. Коефіцієнт абсолютної ліквідності	Більше 0,25	0,1	0,04
2. Коефіцієнт поточної ліквідності	Більше 1,0	0,7	0,5
3. Коефіцієнт загальної ліквідності	Більше 2,0	1,3-1,1	Менше 1
4. Коефіцієнт власної платоспроможності	Більше 1	0,4-0,3	Менше 1
5. Коефіцієнт фінансової незалежності	Більше 0,6	0,42-0,41	Менше 0,3
6. Коефіцієнт фінансової залежності	Більше 0,5	0,2	Менше 0,1
7. Коефіцієнт співвідношення іммобільних та мобільних активів	Більше 1,0	0,7	Менше 0,5
8. Коефіцієнт постійного активу	Більше 0,5	0,4	Менше 0,2

Загальна оцінка дається у балах, які визначаються як добутки рейтингу кожного показника на клас, а рейтинг кожного показника встановлюється в залежності від цілей дослідження і важливості показника для обраного напрямку дослідження:

$$B = \sum P_{ei} \times K_{li} , \quad (3.3)$$

де B – сума балів;

P_{ei} – рейтинг i -го показника;

K_{li} – клас i -го показника.

Практичне відображення оцінки фінансового стану ССТ «Споживспілка Полтавської області» на 2019 рік згідно розробленої шкали наведено в таблиці 3.14.

Таблиця 3.14 – Інтегральна оцінка прогностного фінансового стану ССТ «Споживспілка Полтавської області» на 2019 рік

Показники	Рейтинг показників, %	Фактичне значення показника	Клас	Бали
1	2	3	4	5
1. Коефіцієнт абсолютної ліквідності	15	0,559	I	15
2. Коефіцієнт поточної ліквідності	13	1,582	I	13
3. Коефіцієнт загальної ліквідності	13	2,824	I	13
4. Коефіцієнт власної платоспроможності	15	1,824	I	15
5. Коефіцієнт фінансової незалежності	12	0,859	I	12
6. Коефіцієнт фінансової залежності	12	6,105	I	12
7. Коефіцієнт співвідношення мобільних та іммобільних активів	10	1,746	I	10
8. Коефіцієнт постійного активу	10	1,351	I	10
9. Інтегральна оцінка фінансового стану	100	X	X	12,76

В результаті аналітичних розрахунків видно, що інтегральна оцінка фінансового стану ССТ «Споживспілка Полтавської області» на 2019 рік склала 12,76 балів, що відповідає 1 класу і дозволяє оцінити прогностний фінансовий стан як стійкий.

Основними перспективними завданнями розвитку ССТ «Споживспілка Полтавської області» в сучасних умовах мають бути:

- завоювання довіри споживачів для відновлення їхньої економічної зацікавленості і розширення соціальної бази членів спілки;
- розширення асортименту і якості продукції, в т.ч. шляхом розвитку конгломеративної диверсифікації діяльності;

- посилення економічної інтеграції за рахунок створення інтегрованих комплексів за участю підприємств різних галузей;
- використання місцевих ресурсів, що сприятиме зростанню власних оборотних коштів і поліпшенню показників фінансового стану організації.

Враховуючи проблеми фінансового стану ССТ «Споживспілка Полтавської області», а також необхідність стабілізації фінансової стійкості підприємства в умовах турбулентності економіки України в цілому, варто вжити таких заходів:

- регулювання рівня незавершеного виробництва;
- вживання локальних заходів з поліпшення фінансового стану;
- забезпечення фінансового становища підприємства в середньостроковій перспективі, яке виявляється в стабільному надходженні виручки від реалізації, в достатньому рівні ліквідності активів, забезпеченні рентабельності продукції, установлення призупинення штрафних санкцій за прострочену кредиторську заборгованість, забезпечення достатності фінансових ресурсів для покриття нових поточних зобов'язань;
- скорочення витрат до мінімально допустимого рівня;
- проведення енерго- і ресурсоощадних заходів.

Система заходів для підтримки економічної стійкості ССТ «Споживспілка Полтавської області» повинна передбачати постійний моніторинг зовнішнього і внутрішнього станів підприємства; розробку заходів із зниження зовнішньої вразливості підприємства; впровадження планів практичних заходів в умовах зафіксованої проблемної ситуації; координацію дій всіх учасників і контроль за виконанням заходів та їхніми результатами.

Висновки за розділом 3

Комплексна оцінка фінансового стану підприємства на основі інтегрального показника дає можливість провести моніторинг фінансової діяльності підприємства, виявити тенденції у динаміці показників його фінансового стану, а також створити умови для прийняття рішень з антикризового управління, зокрема управління фінансами.

Інтегральна оцінка фінансового стану ССТ «Споживспілка Полтавської області» дозволила виявити фінансові проблеми з дотриманням основних маркерів стійкості фінансового стану (значення інтегрального показника менше за 1). Необхідним вважаємо відновлення рівня 2016 року, злам тенденцій до зниження показників, ріст яких повинен супроводжувати процеси зміцнення фінансового стану підприємства та організації споживчої кооперації України. Особливо це стосується підвищення результативності та ефективності фінансово-господарської діяльності.

Для розробки предикативної моделі фінансового стану ССТ «Споживспілка Полтавської області» на основі вдосконалення методики оцінювання прогностичних параметрів застосована методика інтегральної оцінки, яка була запропонована Ларіковою Т. В. Результат унаочнено графічно та розрахований прогностичний клас фінансового стану підприємства, а саме І. Цей результат генеровано достатньо високими прогностичними значеннями показників платоспроможності та фінансової стійкості, навіть з урахуванням зниження тенденційних показників.

Доведено, що використання методики інтегральної оцінки фінансового стану дозволяє ефективно оцінювати внутрішнє середовище підприємства, що сприяє своєчасному виявленню резервів при розробці стратегії, запобіганню появі кризових явищ, підтримці стійкого фінансового стану, стабільному функціонуванню та розвитку підприємства в майбутньому.

ВИСНОВКИ

За результатами дослідження теоретичних положень та методичних підходів щодо застосування сучасних технологій фінансового аналізу в управлінні підприємствами (організаціями) споживчої кооперації України в дипломній роботі зроблено наступні узагальнення та висновки:

1. За останні роки ефективність використання ресурсного потенціалу системи споживчої кооперації та її суб'єктів значно знизилася, прибутковість переважної більшості кооперативних підприємств відбувається за рахунок надання матеріально-технічної бази в операційну оренду або від продажу основних засобів. Головними проблемами, які є перешкодою на шляху розвитку споживчої кооперації, являються слабка соціальна суб'єктна база кооперації; застарілі методи прийняття управлінських рішень; слабка матеріально-технічна база і нерозвинута система ринкової інформації.

Нова парадигма розвитку споживчої кооперації дасть можливість укріпити внутрішньо системні комерційні відносини, найкращим чином використати інтеграційні можливості горизонтальних та вертикальних зв'язків, що, в свою чергу, призведе до створення синергічного ефекту навіть без додаткових інвестицій. Для удосконалення управління підприємствам і організаціям споживчої кооперації необхідно використовувати нові методи і сучасні технічні засоби побудови різних інформаційних систем. А це насамперед автоматизована обробка даних з використанням інформаційних технологій. Однією з ланок останньої є фінансовий аналіз діяльності підприємств та організацій споживчої кооперації та їх фінансового стану.

Фінансовий аналіз як одну з функцій процесу управління необхідно розглядати як метод накопичення, обробки та трансформації інформації фінансового характеру, що включає комплекс процедур з розрахунку фінансових показників, які відображають стан і поведінку підприємства (організації) як

цілісності та забезпечують достатній рівень вірогідності розрахунків, на підставі яких приймаються рішення.

2. Традиційна технологія фінансового аналізу, якою користуються вітчизняні підприємці, не є досконалою.

Найбільш ефективним є той фінансовий аналіз, який проводиться на основі синтезу традиційних методів і прийомів та економіко-математичних моделей (статистичних та динамічних економіко-математичних), методів сучасної діагностики (Due Diligence, Benchmarking, методи теорії штучних нейронних мереж, метод економічних нормалей, SWOT / TOWS / SNW / STEP / PEST / ABC / XYZ / SPACE – аналіз, Cost-killing, Абсорбшен-костинг, Директ-костинг та ін.), які дають змогу структурувати та ідентифікувати взаємозв'язки між якісними та кількісними показниками задля пошуку ефективних рішень в галузі фінансового менеджменту. Слід відмітити, що на сьогодні технології фінансового аналізу увібрали в себе характерні ознаки сфер застосування, як то: менеджмент, маркетинг, фінанси і є синтетичним відбитком тих потреб, які висуває практика господарювання.

Пізнавши внутрішню сутність явищ і процесів за показниками відповідних методик, характер і закономірності їх зміни та розвитку, можна побудувати інформаційну модель економічної системи за відповідними потребами і можливостями. З огляду на це застосування сучасної технології фінансового аналізу корисне для кожного, кому доводиться брати участь в ухваленні рішень в сфері економічної та фінансової діяльності підприємств або давати рекомендації для прийняття їх чи зазнавати на собі наслідки діючого механізму підприємства (організації).

3. Аналіз наукового доробку з питань застосування інтегральної оцінки фінансового стану довів, що проблема підбору методики інтегральної оцінки, що найкраще проілюструє одночасно комплексну сукупність різноманітних сторін функціонування підприємства (організації), досі залишається нерозв'язаною. Наразі має місце відсутність уніфікації критеріїв відбору показників. Різномановитість та багатоманітність існуючих інтегральних методик не

забезпечує єдності, співвимірності та зіставності результатів оцінювання і значною мірою дає змогу ними маніпулювати.

Інтегральна оцінка має відбуватися згідно з чіткою та уніфікованою процедурою (алгоритмом), що також відсутнє на практиці. Отже, на думку багатьох експертів існує необхідність розроблення єдиного категорійного апарату у сфері комплексного оцінювання фінансово-господарської діяльності вітчизняних підприємств, в т. ч. підприємств та організацій споживчої кооперації України.

Представлені на розгляд методичні основи застосування інтегральної оцінки фінансового стану підприємств та організацій споживчої кооперації України дозволяють проводити когнітивну діагностику фінансового стану, що спрямована на пізнання процесів функціонування суб'єктів підприємницької діяльності на основі дослідження кількісних та якісних показників, метою якої є оцінка як поточного, так і перспективного станів підприємств (організацій) на основі інформації бухгалтерського обліку та звітності, а також експертних оцінок. Узагальнюючий інтегральний показник фінансового стану підприємств і організацій споживчої кооперації України дає змогу кількісно і якісно характеризувати тенденції їх розвитку, визначити та усунути слабкі місця для підвищення їх рейтингу. Простота розрахунків, доступність інформації, можливість тотожної інтерпретації одержаних результатів виступають перевагами авторського методу застосування інтегральної оцінки фінансового стану підприємств і організацій споживчої кооперації представленого в дипломній роботі.

4. Прикладний характер застосування традиційних технологій фінансового аналізу проілюстровано на прикладі ССТ «Споживспілка Полтавської області».

ССТ «Споживспілка Полтавської області» в 2016-2018 роках знаходилося в недостатньо стійкому фінансовому стані, який в 2018 році проти минулих років незначно покращився. Це проявилось у збільшенні обсягів майна та капіталу, виручки від реалізації продукції та валового прибутку, збільшенні обсягів чистого фінансового результату. Позитивні зміни відбулись у обсягах власного

капіталу та власного оборотного капіталу спілки, значно збільшився нерозподілений прибуток ССТ «Споживспілка Полтавської області».

До негативних фактів, які свідчать на користь наявності фінансових проблем слід віднести:

- власний капітал товариства продемонстрував спадну динаміку, в середньому за три роки зменшення його обсягу склало 2,75 % ;
- в результаті перевищення темпів змін позикового капіталу над темпами змін власного капіталу структура фінансових ресурсів ССТ «Споживспілка Полтавської області» протягом досліджуваного періоду зазнала негативних змін;
- падіння обсягів реалізації одностайно оцінюється як негативний результат діяльності організації;
- основний вплив на формування фінансових результатів від операційної діяльності, звичайної діяльності та чистого фінансового результату ССТ «Споживспілка Полтавської області» спричинив ріст операційних витрат організації.

5. Порушення стійкості фінансового стану ССТ «Споживспілка Полтавської області» зумовлено негативними зрушеннями в складі майна та капіталу. Зазнало значного скорочення матеріально-технічна база діяльності спілки. З року в рік зменшуються наявні потужності, передаються в операційну оренду основні засоби ССТ «Споживспілка Полтавської області», в той же час відмічаємо збільшення обсягів незавершених капітальних інвестицій, що тягарем лягають на результати діяльності організації. Збільшився рівень імобілізації коштів в дебіторську заборгованість.

Скорочення обсягів власного капіталу та збільшення обсягів зовнішніх запозичень призвели до зниження фінансової стійкості спілки, має місце посилення залежності від зовнішніх запозичень і хоча рівень фінансової автономії залишається досить високим, слід прийняти відповідні міри, щодо підтримання фінансової незалежності спілки.

Баланси організації не відповідають еталону абсолютної ліквідності, адже має місце платіжна нестача абсолютно ліквідних активів для покриття найтерміновіших боргів.

Тип фінансової стійкості організації ідентифіковано як абсолютний, але слід відзначити погіршення ряду показників, за якими можна судити про рівень забезпеченості запасів відповідними джерелами фінансування.

6. Фінансовий аналіз платоспроможності та фінансової стійкості забезпечено завдяки застосуванню традиційного апарату фінансового аналізу: розрахунку системи абсолютних та відносних показників.

Як достатньо високий оцінено рівень платоспроможності ССТ «Споживспілка Полтавської області». На користь цього свідчать наступні аргументи: негайна готовність спілки розплатитись з поточними боргами за 2016-2018 роки міститься в інтервалі з 39,6 % в 2016 році, до 41,7 % – в 2018 році, що більше за нормативні вимоги; проміжна ліквідність висока; коефіцієнт покриття більший за рекомендовані нормативні значення.

В той же час, наявність негативних змін по ряду фінансових коефіцієнтів викликає занепокоєння. На користь цього твердження виступає зниження інтегральних показників платоспроможності ССТ «Споживспілка Полтавської області».

Незважаючи на підвищення індексу ділової активності спілки аналіз часткових показників швидкості обороту фінансових ресурсів дозволяє стверджувати, що ефективність використання ресурсів знизилася, що проявилось у уповільненні швидкості обороту ресурсів спілки та подовженні термінів їхнього обігу.

7. Інтегральну оцінку фінансового стану ССТ «Споживспілка Полтавської області» представлено з застосуванням авторської методики, представленої в параграфі 1.3 дипломної роботи.

Алгоритм методики реалізовано за 7 блоками показників оцінки фінансового стану організації: платоспроможності в поточному та довгостроковому періодах та ліквідності підприємства (організації); фінансової

стійкості; ділової активності; результативності діяльності; використання трудового потенціалу; соціальної спрямованості системи споживчої кооперації; ефективності використання матеріально-технічної бази організації.

Інтегральна оцінка фінансового стану ССТ «Споживспілка Полтавської області» дозволила виявити фінансові проблеми з дотриманням основних маркерів стійкості фінансового стану (значення інтегрального показника менше за 1). За 2016-2018 роки значення інтегрального показника знизилось з 0,09 в 2016 році до 0,048 – в 2017 році і 0,08 – в 2018 році.

Необхідним вважаємо відновлення рівня 2016 року, злам тенденцій до зниження показників, ріст яких повинен супроводжувати процеси зміцнення фінансового стану підприємства та організації споживчої кооперації України. Особливо це стосується підвищення результативності та ефективності фінансово-господарської діяльності.

8. Для формування предикативної моделі фінансового стану ССТ «Споживспілка Полтавської області» застосована методика інтегральної оцінки, яка була запропонована Ларіковою Т. В. Результат унаочнено графічно та розрахований прогностичний клас фінансового стану підприємства, а саме І. Причиною цього є достатньо високі прогностичні значення показників платоспроможності та фінансової стійкості, навіть не зважаючи на прогнози зниження тенденційних показників.

Доведено, що використання методики інтегральної оцінки фінансового стану на основі удосконалення з врахуванням прогностичних змін параметрів фінансового стану дозволяє ефективно оцінювати внутрішнє середовище підприємства (організації), що сприяє своєчасному виявленню резервів при розробці стратегії, запобіганню появі кризових явищ, підтримці стійкого фінансового стану, стабільному функціонуванню та розвитку підприємства (організації) в майбутньому.

Основними перспективними завданнями розвитку ССТ «Споживспілка Полтавської області» в сучасних умовах мають бути:

- зміцнення довіри споживачів для відновлення їхньої економічної зацікавленості і розширення соціальної бази членів спілки;
- розширення асортименту і якості продукції, в т.ч. шляхом розвитку конгломеративної диверсифікації діяльності;
- посилення економічної інтеграції за рахунок створення інтегрованих комплексів за участю підприємств різних галузей;
- використання місцевих ресурсів, що сприятиме зростанню власних оборотних коштів і поліпшенню показників фінансового стану організації.

Необхідним вважаємо регулярний постійний моніторинг зовнішнього і внутрішнього станів організації за показниками «кризового поля»; розробку заходів із зниження зовнішньої вразливості організації (з застосуванням методик стратегічного аналізу); впровадження планів практичних заходів в умовах зафіксованої проблемної ситуації; координацію дій всіх учасників і контроль за виконанням заходів та їхніми результатами.

Опанування сучасних технологій фінансового аналізу дасть змогу обґрунтувати стратегію розвитку ССТ «Споживспілка Полтавської області», оперативно здійснювати фінансовий аналіз і вчасно за допомогою управлінських рішень реагувати на отримані результати.

Для забезпечення ефективного функціонування підприємств та організацій споживчої кооперації України керівникам та працівникам фінансових служб підприємства, і зокрема аналітикам, необхідна різнобічна економічна й управлінська інформація. Крім того, не менш суттєвими є зручні інструменти аналізу такої інформації. Без використання сучасних комп'ютерних інструментів аналізу і управління процес безпосереднього здійснення аналізу і прийняття управлінських рішень на його основі є досить довгим та трудомістким. Тому не даремно облікові фахівці та аналітики велику увагу приділяють проблемам створення, розвитку і використання комп'ютерних систем аналізу фінансово-господарської діяльності підприємства. У галузі автоматизованих розрахунків відбувся перехід від програм, які створювалися спеціально для кожної окремої задачі та реалізовували повністю формалізований алгоритм, до баз моделей, які

мають у своєму складі широкий набір функцій та алгоритмів різних рівнів складності й дають змогу автоматично сформувати той чи інший алгоритм розрахунку залежно від функціональних потреб.

В даний час можна рекомендувати для використання: АРМ-фінансиста; «Project expert 7.19»; БЕСТ-Ф; систему «1С-АФСП»; ИНЕК-аналітик - модуль «Фінанси підприємств» системи «Галактика»; «Audit Expert 3.0»; ИНЕК-АФСП; 1С-Парус; Финансовий аналіз 1.1; Проф.«Альт-Финансы 1.5»; «АФСП 2.2», адже реалії сьогодення показують, що найбільш ефективними та актуальними при аналізі фінансово-господарської діяльності підприємств і організацій є спеціалізовані аналітичні програми.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Адамова І. З. Аналіз фінансового стану підприємства : проблемні аспекти та шляхи їх розв'язання / І. З. Адамова, А. Л. Романчук // Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. Економічні науки. – 2011. – Вип. 2(1). – С. 388-395.
2. Базилінська О. Я. Фінансовий аналіз : навч. посібник / О. Я. Базилінська. – Київ : Центр учбової літ-ри, 2011. – 328 с.
3. Бассова О. О. Інтегральна оцінка фінансового стану підприємства / О. О. Бассова, К. Є. Доксова // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/4_SND_2012/Economics/3_99525.doc.htm.
4. Башинська І. О. Використання методу експертних оцінок в економічних розрахунках / І. О. Башинська // Актуальні проблеми економіки. – 2015. – № 7 (169). – С. 408-412.
5. Безус А. М. Застосування процедури дью ділідженс як важеля зменшення інформаційних ризиків при здійсненні емісії цінних паперів / [А.М. Безус, К. В. Шафранова, М. Б. Шевчун] // Інвестиції: практика та досвід. – 2018. – № 9. – С. 50-53.
6. Бень Т. Г. Бюджетування як інструмент удосконалення системи фінансового менеджменту підприємств / Т. Г. Бень, С. Б. Довбня // Фінанси України. – 2000. – № 7. – С. 58-65.
7. Бень Т. Г. Інтегральна оцінка фінансового стану підприємства / Т. Г. Бень, С. Б. Довбань // Фінанси України. – 2002. – № 6. – С. 53-61.
8. Бланк И. А. Финансовая стабилизация предприятия / И. А. Бланк – Киев : МП «ИНТЕМ»ЛТД, 2005 – 465 с.
9. Бланк И. А. Финансовый менеджмент : уч. курс / И. А. Бланк. – 2-е изд., перераб. и доп. – Киев : Эльга, Ника-Центр, 2004. – 656 с.
10. Бойчик І. М. Економіка підприємства : навч. посібник / І. М. Бойчик. – 2-е вид., доповн., перероб. – Київ : Атіка, 2007. – 528 с.

11. Головка Т. В. Стратегічний аналіз : навч.-метод. посібник [для самост. вивч. дисц.] / Т. В. Головка, С. В. Сагова. – Київ : Вид-во КНЕУ, 2007. – 198 с.
12. Гончаренко А. А. Комплексна діагностика банку: сутність, види, особливості проведення / А. А. Гончаренко // Фінанси, облік і аудит. – 2009. – № 14. – С. 51–58.
13. Господарський кодекс України [Електронний ресурс] : від 16 січ. 2003 р. № 436-IV / Законодавство України : [веб-сайт Верховної Ради України]. – Текст. дані. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2684-14>.
14. Древаль О. Ю. Планування діяльності підприємства : конспект лекцій / укладач О. Ю. Древаль. – Суми : Вид-во СумДУ, 2008. – 146 с.
15. Економічні дослідження (методологія, інструментарій, організація, апробація) : навч. посібник / В. М. Геєць, А. А. Мазаракі, П. А. Корольчук та ін. – Київ : КнТЕУ, 2010. – 279 с.
16. Єріна А. М. Статистичне моделювання та прогнозування : навч. посібник / А. М. Єріна. – Київ : Вид-во КНЕУ, 2001. – 170 с.
17. Загурський О. М. Фінансовий аналіз : кредитно-модульний курс: навч. посібник / О. М. Загурський. – Київ : Центр учбової літ-ри, 2013. – 472 с.
18. Іщук С. О. Моделі інтегрального оцінювання результатів фінансово-господарської діяльності промислових підприємств регіону / С. О. Іщук // Регіональна економіка. – 2008. – № 2. – С. 25-34.
19. Карцева В. В. Методичні підходи до формування системи фінансового контролінгу на підприємстві / В. В. Карцева // Економічний форум. Науковий журнал. Луцький національний технічний університет. м. Луцьк. – 2013. – № 1. – С. 312-316.
20. Карцева В. В. Фінансовий контролінг підприємств і організацій споживчої кооперації : монографія / В. В. Карцева. – Полтава: ПУЕТ, 2013. – 335 с.
21. Карцева В. В. Обґрунтування вибору організаційної побудови служби контролінгу в системі споживчої кооперації / В. В. Карцева // Інноваційна

- економіка. Всеукраїнський науково-виробничий журнал, м. Тернопіль. – 2013. – № 1[39]. – С. 264-268.
22. Кігель В. Р. Методи і моделі підтримки прийняття рішень у ринковій економіці : монографія / В. Р. Кігель. – Київ : Центр учбової літ-ри, 2003. – 202 с.
 23. Клементьева А. Ю. Системный аспект прогнозирования финансового состояния предприятия // Труды 4-ой международной конференции студентов и молодых ученых «Управление развитием социально-экономических систем: глобализация, предпринимательство, устойчивый экономический рост». Часть 1. – Донецк : Вид-во ДонНУ, 2003. – С.107-110.
 24. Ключник О. С. Вдосконалення комплексної оцінки фінансового стану підприємства / О. С. Ключник, О. В. Кондратюк // Науковий вісник Рівненського інституту ВНЗ «Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна» – 2010. – № 1. – С. 120–127.
 25. Ковалев А. И. Анализ финансового состояния предприятия / А. И. Ковалев, В. П. Привалов. — Москва : ЮНИТИ-ДАНА, 2000. — 208 с.
 26. Ковалевська А. В. Критичний аналіз методів оцінки фінансового стану підприємства / А. В. Ковалевська // Бізнесінформ. – 2012. – № 3. – С. 163-169.
 27. Коваленко Г. В. Бюджетування на підприємстві / Г. В. Коваленко // Фінанси України. – 2003. – № 3. – С. 98-109.
 28. Конкурентоспроможність підприємства: оцінка рівня та напрями підвищення: [монографія /за заг. ред. О.Г. Янкового]. – Одеса: Атлант, 2013. – 470 с.
 29. Коркуна Д. М. Фінансове прогнозування як основа фінансових планів підприємства / Д. М. Коркуна //Вісник національного університету Львівська Політехніка. – 2008. — № 628. – С. 539-545.

30. Кошкарів С. А. Засади економічного аналізу у багаторівневих кооперативних системах в умовах євроінтеграції / С. А. Кошкарів // Облік, аналіз, аудит. – 2017. – Випуск I-II (65-66). – С. 141-150.
31. Крамаренко Г. О. Фінансовий аналіз : підручник / Г. О. Крамаренко, О. Є. Чорна. – Київ : Центр учбової л-ри, 2008. – 392 с.
32. Крамаренко Г. О. Фінансовий аналіз і планування : навч. посібник / Г. О. Крамаренко. – Київ : Центр навчальної л-ри, 2003. – 224 с.
33. Крамаренко Г. О. Фінансовий менеджмент : підручник / Г. О. Крамаренко, О. Є. Чорна. – Київ : Центр навчальної літ-ри, 2006. – 520 с.
34. Ларікова Т. В. Особливості розрахунку інтегральної оцінки фінансового стану суб'єктів господарювання / Т. В. Ларікова // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки». – 2014. – Випуск 6. Частина 1. – С. 228-233.
35. Лахтіонова Л. А. Фінансовий аналіз суб'єктів господарювання : монографія / Л. А. Лахтіонова – Київ : Вид-во КНЕУ. – 2001. – 387 с.
36. Лепетюха Н. В. Інтегральна оцінка ефективності функціонування підприємства / Н. В. Лепетюха, І. О. Рудська // Економіка та управління підприємствами. – 2016. – Випуск 14. – С. 424-429.
37. Лисогор В. М. Застосування методів прогнозування в процесі моделювання економічної діяльності підприємства / В. М. Лисогор, С. А. Яремко, О. В. Ольшевська // Вісник Хмельницького національного університету. – 2011. – № 2, Т.1 – С. 21-25.
38. Лігоненко Л. О. Антикризове управління підприємством : підручник / Л. О. Лігоненко. – Київ : Вид-во КНТЕУ, 2005. – 824 с.
39. Логвиненко Ю. Л. Сутність та значення рейтингів у підприємницькому середовищі / Ю. Л. Логвиненко // Науковий вісник НЛТУ України. – 2009 – Вип. 19.3. – С. 223-231.
40. Маляр Ю. М. Удосконалення оцінки фінансового стану підприємства на основі використання інтегрального показника / Ю. М. Маляр, Т. Є. Рубан

- // Наукові праці ДонНТУ. Серія: економічна. – 2004. – Випуск 82. – С. 189-195.
41. Менеджмент: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / За ред. Г. В Щокіна, М. Ф. Головатого, О. В. Антонюка, В. П. Сладкевича. – Київ : Вид-во МАУП, 2007. – 816 с.
 42. Методичні рекомендації щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства [Електронний ресурс] : затв. наказом Мінекономіки України від 19 січ. 2006 р. № 14. : у ред. наказу Мінекономіки України від 26 жовт. 2010 р. № 1361. – Текст. дані. – Режим доступу: <http://me.kmu.gov.ua>.
 43. Міщенко А. П. Стратегічне управління : навч. посібник / А. П. Міщенко – Київ : Центр навчальної літ-ри, 2004. – 336 с.
 44. Моделі і методи соціально-економічного прогнозування / В. М. Геєць, Т. С. Клебанова, О. Ш. Черняк та ін. – Харків : ІНЖЕК, 2005. – 396 с.
 45. Мороз С. В. Прогнозування фінансового стану підприємств / С. В. Мороз // Вісник Технологічного університету Поділля. – 2004. – № 1.– С. 182–186.
 46. Мороз С. В. Стохастичні моделі оцінки фінансового стану / С. В. Мороз // Вісник Хмельницького національного університету. – 2004. – № 6.– С. 148-152.
 47. Мягких І. М. Оцінка використання ресурсного потенціалу підприємств України в ринкових умовах / І. М. Мягких // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2011.– № 33.– С. 199-203.
 48. Новоселецький О. М. Еволюція підходів щодо оцінювання фінансового стану підприємства / О. М. Новоселецький, Т. Л. Кмитюк // Наукові записки. Серія : Економіка.– Випуск 16. – С. 600-607.
 49. Обущак Т. А. Сутність фінансового стану підприємства / Т. А. Обущак // Актуальні проблеми економіки. – 2007. – № 9. – С. 92-98.

50. Онисько С. М. Фінанси підприємств : підручник для студентів вищих закладів освіти / С. М. Онисько, П. М. Марич. – 2-ге видання, випр. і доп. – Львів : Магнолія Плюс, 2006. – 367 с.
51. Орехова К. В. Методика інтегральної оцінки фінансового стану підприємства / К. В. Орехова, О. С. Ткаченко // Право і безпека. – 2004. – № 3. – С. 180-184.
52. Остап'юк Н.А. Методика оцінки фінансового стану підприємства в умовах інфляції / Н.А. Остап'юк // Вісник ЖДТУ.– 2011.– № 1(55).– С. 127-129.
53. Остапенко О. М. Фінансовий стан підприємства : оцінка та напрями удосконалення / О. М. Остапенко // Управління розвитком. – 2012. – №2. – С. 99-101.
54. Островська О. А. Фінансовий стан та фінансова стійкість підприємства: теоретичні аспекти визначення їх суті / О. А. Островська // Стратегія економічного розвитку України : наук. зб. – Вип.4 (11) / голов. ред. О. П.Степанов. – Київ : Вид-во КНЕУ, 2002. – С. 182-187.
55. Павлова І. В. Прогнозування фінансових показників як елемент планування розвитку діяльності підприємства / І. В. Павлова // Збірка наукових праць «Логістика». – 2010. – № 690 – С.752-755.
56. Павловська В. О. Фінансовий аналіз : навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. / В. О. Павловська, Н. М. Притуляк, Н. Ю. Невмержицька. – Київ : Вид-во КНЕУ, 2002. – 388 с.
57. Педченко Н. С. Особливості стратегічного управління потенціалом розвитку підприємства / Н. С. Педченко // Науковий вісник ПУСКУ. Серія : Економічні науки. – 2010. – № 2 (41). – С. 95-99.
58. Перекрест Т. В. Фінансовий стан підприємства: оцінювання та пропозиції поліпшення / Т. В. Перекрест // Держава та регіони. – 2009. – №5. – С. 124–132.
59. Піскунов О. Г. Еволюція підходів до комплексної оцінки фінансового стану підприємства / О. Г. Піскунов, Н. Г. Мтеленко, Т. П. Лободзинська //

Економічний вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут» – 2009. – № 6. – С. 80-88.

60. Планування в підприємствах і організаціях споживчої кооперації: стан і перспективи розвитку : монографія / В. В. Іванова, Г. М. Сидоренко-Мельник, А. А. Фастовець, І. В. Юрко / За редакцією доц. А. А. Фастовець. – Полтава: РВЦ ПУСКУ, 2008. – 157 с.
61. Подольська В. О. Фінансовий аналіз : навч. посібник / В. О. Подольська, О. В. Яріш. – Київ : Центр навчальної літ-ри, 2007. – 488 с.
62. Полозова В. М. Сучасні підходи до оцінки фінансового стану підприємства / В. М. Полозова. – Вісник Хмельницького національного університету. – 2010.– № 5, Т. 2. – С. 78-83.
63. Про Програму подальшого реформування споживчої кооперації України: Постанова XXI (позачергового) з'їзду споживчої кооперації України від 04.10.12 / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/n0007626-12>.
64. Про споживчу кооперацію : Закон України від 10.04.1992 р. № 2265-ХІІ. – Київ : Укоопреклама, 1992. – 15 с.
65. Пшик Б. І. Напрямки діяльності українських банків у сфері корпоративного фінансування / Б. І. Пшик // Вісник НБУ. – 2005. – № 7. – С. 40–44.
66. Райковська І. Т. Проблеми застосування методик аналізу фінансового стану в діяльності промислових підприємств / І. Т. Райковська // Вісник ЖДТУ. Серія : Економічні науки. – 2009. – № 3 (49). – С. 154 -158.
67. Рзаєва Т. Г. Зарубіжні методики визначення ймовірності банкрутства підприємства / Т. Г. Рзаєва, І. В. Стасюк // Вісник Хмельницького національного університету. – 2010.– № 3, Т. 1.– С. 177–181.
68. Руда Р. В. Оцінка фінансового стану підприємства: сутність та необхідність / Р. В. Руда // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. – 2010.– № 1(9).– С. 61 – 65.

69. Рябенко Г. М. Шляхи покращення фінансового стану підприємства / Г. М. Рябенко // Інноваційна економіка. – 2012. – № 7. – С. 105-108.
70. Савицька Г. В. Економічний аналіз діяльності підприємства : навч. посібник / Г. В. Савицька. – 3-тє вид, випр. і доп. – Київ : Знання, 2007. – 668 с.
71. Сарай Н. І. Проблеми прогнозування фінансово-економічних показників в ході проведення фінансової діагностики підприємства / Н. І. Сарай // Інноваційна економіка. – 2011. – С. 131-135.
72. Селезнева Н. Н. Финансовый анализ : учеб. пособ. / Н. Н. Селезнева, А. Ф. Ионова. – Москва : ЮНИТИ-ДАНА, 2002.– 479 с.
73. Семенова Л. Технология проведения Due Diligence / Л. Семенова // Банковский менеджмент. – 2011. – № 9. – С. 47–50.
74. Сидоренко-Мельник Г.М. Методика діагностики фінансового стану господарюючих суб'єктів споживчої кооперації України [Текст] : дис... канд. екон. наук: 08.04.01 / Сидоренко-Мельник Ганна Миколаївна ; Укоопспілка, Полтавський ун-т споживчої кооперації України. - Полтава, 2004. – 244 с.
75. Сілічева Н. Є. Сутність Due Diligence (Дью Ділідженс) і можливі перспективи розвитку в Україні / Н. Є. Сілічева // Економічний простір. – 2011. – № 45. – С. 288–296.
76. Сітарчук А.Ю. Сутність due diligence і можливості використання в Україні / А. Ю. Сітарчук // Вісник Університету банківської справи Національного банку України. – 2013. – № 1 (16). – С. 267-269.
77. Слав'юк Р. А. Фінанси підприємств : навч. посібник / Р. А. Слав'юк – Київ : Центр учбової л-ри, 2002.– 460 с.
78. Старостенко Г. Г. Фінансовий аналіз : навч. посібник / Г. Г. Старостенко, Н.В. Мірко. – Київ : Центр навчальної л-ри, 2006. – 224 с.
79. Стратегічний розвиток підприємств регіону : фінансовий аспект : монографія / [В. В. Карцева, Н. С. Педченко, А. А. Фастовець та ін.] ; за заг. ред. В. В. Карцевої. – Полтава : РВВ ПУЕТ, 2011. – 171 с.

80. Терещенко О. О. Управління фінансовою санацією підприємств : підручник / О. О. Терещенко. – Київ : Вид-во КНЕУ, 2006. – 552 с.
81. Томашевська І. Л. Due diligence: порядок проведення та документування / І. Л. Томашевська // Вісник ЖДТУ. – 2010. – № 4 (54). – С. 194–196.
82. Турило А. М. Теоретико-методологічні засади визначення сутності і оцінки категорії «економічний стан підприємства» / А. М. Турило, А. В. Агапова // Актуальні проблеми економіки. – 2010. – № 2 (104). – С. 156-159.
83. Федорук О. В. Інтегральна оцінка фінансового стану підприємств із застосуванням моделі когнітивної діагностики імовірності банкрутства / О. В. Федорук // Економіка розвитку (Economics of Development). – 2013. – № 1 (65). – С. 118-122.
84. Федорук О. В. Особливості та проблеми розробки методичних підходів щодо діагностики імовірності банкрутства підприємств / О. В. Федорук // Інноваційна економіка. – [Електронний ресурс] / – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/inek/2011_1/126.pdf.
85. Фещенко О. Інформаційне забезпечення аналізу фінансового стану державних підприємств України / О. Фещенко // Ринок цінних паперів України, 2009. – № 1-2. – С. 49-62.
86. Філімоненков О. С. Фінанси підприємств: навч. посібник / О. С. Філімоненков – 2-ге вид., переробл. і допов. – Київ: Вид-во МАУП, 2004.–328 с.56
87. Фінанси підприємств : навч. посібник / за ред. В. З. Потій ; Н. Д. Бабяк ; Г. Ю. Жолнерчик ; [та ін.]. – Київ : Вид-во КНЕУ, 2005. – 244 с.
88. Фінанси підприємств : підручник / [А. М. Поддєрьогін, М. Д. Білик, Л. Д. Буряк та ін.] ; кер. кол. авт. і наук. ред. проф. А. М. Поддєрьогін. – 8-те вид., переробл. та доповн. – Київ : Вид-во КНЕУ, 2013. – 519 с.
89. Фінансова система та її роль у забезпеченні розвитку економіки України : монографія / [колектив авторів] ; за заг. ред. В. В. Карцевої. – Полтава : ПУЕТ, 2019. – 254 с.

90. Фінансовий аналіз : навч. посібник / [І.П. Отенко, Г.Ф. Азаренков, Г.А. Іващенко]. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2015. – 156 с.
91. Фінансовий аналіз : навч. посібник / [С. Я. Салига, Н. В. Дацій, С. О. Корецька, Н. В. Нестеренко, К. С. Салига]. – Київ : Центр навчальної л-ри, 2006. – 210 с.
92. Фінансовий аналіз : навч. посібник / [Ю.М. Тютюнник, С.В. Тютюнник, Л.О. Дорогань-Писаренко] – Полтава: ПДАА, 2016. – 430 с.
93. Фінансовий аналіз : навч. посібник / авт. Косова Т. Д. та ін. за заг. ред. Т. Д. Косової, І. В.Сіменко . – Київ : Центр учбової л-ри, 2013. – 440 с.
94. Цал-Цалко Ю. С. Фінансовий аналіз : підручник / Ю. С. Цал-Цалко. – 2-ге вид., доп. – Житомир : Спілка економістів України, 2009. – 504 с.
95. Цмоць О. І. Прогнозування фінансового стану підприємства за допомогою штучних нейронних мереж / О. І. Цмоць // Науковий вісник НЛТУ України. – 2011. – Вип. 21.9. – С. 347-352.
96. Чернявська О. В. Методика оцінки ефективності механізму забезпечення фінансової стійкості підприємства споживчої кооперації України / О. В. Чернявська, О. М. Рафальська // Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. – Серія «Економічні науки». – 2011. – № 4 (49). – С. 317-321.
97. Шандова Н. В. Розробка механізму управління стійким розвитком підприємств машинобудування / Н. В. Шандова // Актуальні проблеми економіки. – 2007. – № 2. – С. 101-105.
98. Швиданенко Г. О. Сучасна технологія діагностики фінансово-економічної діяльності підприємства : навч. посібник / Г. О. Швиданенко, О. І. Олексик – Київ : Вид-во КНЕУ, 2006. – 192 с.
99. Шевченко З. І. Підвищення організаційної стійкості підприємств зернопереробної галузі / З. І. Шевченко, І. О. Седікова // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle>.

100. Шеремет А. Д. Методика финансового анализа : учеб. пособие / А. Д. Шеремет, Р. С. Сайфулин, Е. В. Негашев – Москва: ИНФРА – М., 2002. – 208 с.
101. Шеремет О. О. Фінансовий аналіз : навч. посібник. / О. О. Шеремет – Київ : Вид-во «Кондор», 2007. – 193 с.
102. Шершньова З. Є. Стратегічне управління : підручник / З. Є. Шершньова. — 2-ге вид., перероб. і доп. — Київ : Вид-во КНЕУ, 2004. — 699 с.
103. Шифріна Н. І. Комплексна інтегральна модель оцінки фінансового стану машинобудівного підприємства / Н. І. Шифріна // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2011. – № 36. – С. 228-234.
104. Шмель В. Г. Використання фінансових методів аналізу на підприємствах України / В. Г. Шмель // Економіка України. – 2009. – № 5.– С. 10-27.
105. Шмигель О. Є. Напрямки забезпечення фінансової стійкості підприємств / О. Є. Шмигель // Інноваційна економіка. – 2010. – № 2 – С. 211–219.
106. Шморгун Н. П. Фінансовий аналіз : навч. посібник / Н. П. Шморгун, І. В. Головка. – Київ : Центр навчальної л-ри, 2006. – 528 с.
107. Штембуляк Д. О. Фінансова стійкість підприємства в умовах ринкової турбулентності / Д. О. Штембуляк // Экономика и управление. – 2010. – № 1. – С. 119– 123.
108. Яловий Г. К. Концептуальні підходи до визначення фінансової стійкості підприємства / Г. К. Яловий, Н. П. Бакеренко // Науковий вісник НЛТУ України. – 2010. – вип. 18.5 – С. 115-124.
109. Янковський О. Г. Вдосконалення планування на підприємстві за допомогою математико-статистичних методів прогнозування / О. Г. Янковський, Л. О. Гура // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – №1(91). – С. 229 – 238.
110. Kotler Ph. Management and marketing in the age of turbulence: матеріали мастеркласа Філіппа Котлера в Україні / Philip Kotler; [пер. с англ. О. Шестопалова]. – Huss, 2009. – 128 с.